BORDO SİYAH

DÜNYA KLASİKLERİ - ANI - ROMAN

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

JACK LONDON

ÇEVİREN: OSMAN ÇAKMAKÇI

DÜNYA KLASİKLERİ

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

JACK LONDON (1876-1916): KİTAPLARI YABANCI DİLLERE EN ÇOK ÇEVRİLMİŞ ABD'Lİ YAZARLARDAN BİRİDİR. ÇOCUKLUĞU VE İLK GENÇLİK ÇAĞI YOKSULLUK İÇİNDE GEÇTİ. MACERALARA ATILMA HEVESİYLE OKULU BIRAKTI; İSTİRİDYE KORSANLIĞI VE DENİZCİLİK YAPTI, ALTIN ARAYANLARA KATILDI. YİRMİ YAŞINDA SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ'NE ÜYE OLAN LONDON, ÖLÜMÜNE DEK GÖRÜŞLERİNDEN VAZGEÇMEDİ. İLK KİTABI *KURT KANI*'YLA GENİŞ BİR OKUR KİTLESİNE ULAŞTI; KİTAPLARININ SAYISI ON YEDİ YIL İÇİNDE ELLİYİ BULDU. DİĞER ÖNEMLİ ESERLERİ; OTOBİYOGRAFİK ROMANLARI *MARTİN EDEN*, *DEMİRYOLU SERSERİLERİ* VE *BİR ALKOLİĞİN ANILARI* İLE *VAHŞETİN ÇAĞRISI, BEYAZ DİŞ, ADEMDEN ÖNCE, DENİZ KURDU, UÇURUM İNSANLARI VE ALASKA KİD*'DİR.

EDİTÖR

VEYSEL ATAYMAN: 1941'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI VE FELSEFE ÖĞRENİMİ GÖRDÜ. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ MÜTERCİM TERCÜMANLIK BÖLÜMÜNDE UZUN YILLAR DERS VERDİ. HALEN AYNI BÖLÜMDE YÜKSEK LİSANS DERSLERİNE GİRMEYE DEVAM ETMEKTEDİR. FELSEFE, SİNEMA VE EDEBİYAT ALANINDA ÇOK SAYIDA MAKALE, DERLEME VE TELİF KİTABI YAYINLANDI. ÖZELLİKLE SİNEMA HAKKINDAKİ ÖNCÜ DEĞERLENDİRMELERİ NEDENİYLE HATIRI SAYILIR BİR HAYRAN KİTLESİNE SAHİP OLAN ATAYMAN, ÇEŞİTLİ YERLERDE VERDİĞİ SEMİNERLERLE OKURLARIYLA TEMASINI HEP SICAK TUTTU. BORDO SİYAH YAYINLARI'NIN DÜNYA KLASİKLERİ EDİTÖRLÜĞÜ GÖREVİNİ YÜRÜTTÜĞÜ SIRADA ÇOK SAYIDA DÜNYA KLASİĞİNE EDEBİYAT SOSYOLOJİSİ ÇERÇEVESİNDE ÖNSÖZLER VE NOTLAR YAZDI. YÜZE YAKIN ÇEVİRİSİ YAYINLANDI. 2009 YILINDA DİL DERNEĞİ TARAFINDAN TÜRKİYE'NİN EN PRESTİJLİ ÇEVİRİ ÖDÜLLERİNDEN BİRİ OLAN ÖMER ASIM AKSOY ÖDÜLÜ'NE LAYIK GÖRÜLDÜ.

ÇEVİREN

OSMAN ÇAKMAKÇI: 1965'TE İSTANBUL'DA DOĞDU. BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ'NDE PSİKOLOJİ, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE FELSEFE OKUDU. JAMES JOYCE, KAFKA, JACK LONDON, OSCAR WILDE VE LEWIS CARROLL GİBİ YAZARLARIN ÇOK SAYIDA ESERİNİ TÜRKÇEYE KAZANDIRDI. *RADİKAL* GAZETESİ'NDE ÇALIŞTI. SON DÖNEM TÜRK EDEBİYATININ İLGİYLE TAKİP EDİLEN ŞAİRLERİNDEN BİRİ OLAN OSMAN ÇAKMAKÇI, AYNI ZAMANDA ÇEŞİTLİ YAYINEVLERİNDE EDEBİYAT EDİTÖRÜ OLARAK YER ALTI EDEBİYATI BAŞTA OLMAK ÜZERE FARKLI ALANLARDA ÖZGÜN PROJELER YARATTI.

REDAKSİYON

ASLI TOHUMCU: 1974'TE LEVERKUSEN'DE DOĞDU. ÖYKÜLERİNDEN OLUŞAN İLK KİTABI *ABİS*, 2003 YILINDA YAPI KREDİ YAYINLARI TARAFINDAN, İLK KISA ROMANI *YOK BANA SENSİZ HAYAT* İSE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI TARAFINDAN 2006 YILINDA YAYINLANDI. KİTAP EKLERİNE YAZILAR YAZIP SÖYLEŞİLER YAPMASININ YANI SIRA TRT 2 İÇİN *RENGÂHENK* ADINDA BİR KÜLTÜR-SANAT PROGRAMI HAZIRLAMAKTADIR. ASLI TOHUMCU, SON YILLARDA AB-TÜRKİYE KONULU TOPLANTILARDA GENÇ YAZARLAR ADINA TÜRKİYE'Yİ TEMSİL ETMİŞTİR.

TÜRKÇE REDAKSİYON

FİLİZ GÖVER: 1947'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. REMZİ VE YENİ ALAN YAYINEVLERİ İÇİN UZUN YILLAR REDAKSİYON VE DÜZELTİ YAPTI.

TASHİH

ESEN GÜRAY: 1961'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ESKİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDEN MEZUN OLDU. 1978 YILINDAN BERİ YAYINCILIK SEKTÖRÜNDE DÜZELTMEN OLARAK ÇALIŞMAKTADIR. GELİŞİM YAYINLARI, SABAH KİTAPLARI VE TURGUT YAYINCILIK'TA UZUN YILLAR ÇALIŞTI. BORDO SİYAH

DIŞINDA İŞ-KÜLTÜR YAYINLARI VE CUMHURİYET KİTAPLARINA DA DIŞARIDAN DÜZELTMENLİK YAPMAKTADIR.

YAYINCI SERTİFİKA NO 15553 **ISBN** 978-605-5588-03-8

BASIM TARİHİ: İSTANBUL – TÜRKİYE 2010

BS YAYIN BASIM DAĞITIM REK. ORG. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

FATİH CADDESİ ALAYBEY SOKAK NO: 28/B ZEMİN KAT

MERTER – GÜNGÖREN – İSTANBUL / TÜRKİYE

TEL: (0212) 505 99 70 (pbx) FAKS: (0212) 505 99 75

MERTER V. D. 187 061 1123 e-mail: bs.yayin@gmail.com

BASKI: EZGİ MATBAACILIK SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

SANAYİ CAD. ALTAY SOK. NO:10 ÇOBANÇEŞME/YENİBOSNA-İST.

TEL: (0212) 452 23 02 - 654 94 18 FAKS: (0212) 654 94 13

HALKALI V. D. 3840046734 e-mail: ezgimatbaa@gmail.com

DEMİRYOLU SERSERİLERİ
JACK LONDON

ÇEVİREN: OSMAN ÇAKMAKÇI

DÜNYA KLASİKLERİ

ANI - ROMAN

JACK LONDON

(D. 12 Ocak 1876, San Francisco-Ö. 22 Kasım 1916, Glen Ellen, California, ABD). İşi dolayısıyla sürekli gezen bir astroloğun oğluydu. Annesinin ve London soyadını aldığı üvey babasının yanında yetişti. On dört yaşında yoksulluktan kurtulma ve serüvenlere atılma umuduyla okulunu bıraktı. Tayfa olarak çalıştığı bir gemiyle Japonya'ya gitti. Yük trenleriyle ve 1893'teki iktisadi kriz sonrasında yürüyüşe geçen işsizler (serseriler) ordusuna katılarak ABD'yi dolaştı. 1894'te militan bir sosyalist oldu. Beyaz ırkın üstünlüğünü savunan görüş ile sosyalizmi kendine özgü bir tarzda kaynaştırdı. California Üniversitesi'ne girdikten bir yıl sonra okulu bırakarak Klondike bölgesinde altın arayanlara katıldı. Ertesi yıl yoksul ve işsiz olarak geri döndü. Şansını yazarlıkta denemeye karar verdi.

Otobiyografik romanı olan *Martin Eden*'da (1909) anlattığı gibi; yazar olabilmek için büyük bir enerjiyle çalıştı. İlk kitabı T*he Son of the Wolf* (1900) ile geniş bir okur kitlesine ulaştı. London üretken bir yazardı. On yedi yıl içinde kitaplarının sayısı 50'yi buldu. Bir tekneyle Güney Pasifik'e açıldıktan sonra, orada yaşadıklarını *The Cruise of the Snark*'ta (1911; Snark'ın Seferi) anlattı. Çevreye uyumu ve vahşetin çekiciliğini anlattığı Alaska öykülerini içeren *Call of the Wild* (1903; Vahşetin Çağrısı), *White Fang* (1906; Beyaz Diş) ve *Burning Daylight* (1910; Yanan Günışığı) en önemli eserleri arasındadır. İki otobiyografik romanı daha vardır: *The Road* (1907; Yol) ve *John Barleycorn* (1913; Bir Alkoliğin Anıları). Öteki önemli eserleri arasında Nietzsche tarzı bir "üstüninsan"ı ele alan *The Sea Wolf*'la (1904; Deniz Kurdu) ve gelecekle ilgili ürpertici fantezisi *Iron Heel* (1907; Demir Ökçe) sayılabilir. London, kitapları yabancı dillere en çok çevrilmiş ABD'li yazarlardan biridir. Türkçe'de yayımlanan eserleri arasında: *İnci Peşinde* (1937), *Güneş Çocuğu* (1938, 1979), *Yaşama Hırsı* (1953, 1974), *Ateş Yakmak* (1953, 1988), *Şafak Kızı* (1974, 1984), *Acı Kuvvet* (1975), *Can Yoldaşı* (1975, 1990), *Açlar Ordusu* (1976), *Ay Vadisi* (1977, 1986), *Cinayet Şirketi* (1979, 1985), *Demiryolu Serserileri* (1984) ve *Alaska Kid* (1986) bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

Demiryolu Serserileri'nin konusunun geçtiği 1894 yıllarında Amerika, tarihinin en ağır ekonomik bunalımlarından birini yaşamaktadır. Binlerce işyeri kapanmış, yüz binlerce kişi işsiz kalmıştır.

Çok yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Jack London, krizin patlak verdiği yıl 18 yaşındadır. Eğitimini yarıda bırakan London, hayatını kazanmak için konserve kutusu fabrikasında işçilikten istiridye korsanlığına kadar birçok işe girip çıkar. Serüven tutkusu ağır basan yazar, 1893'te fok balığı avcılığı yapan bir gemiye tayfa olarak yazılarak Japonya'ya kadar gider.

Demiryolu Serserileri, London'ın hayatının bir bölümünü kapsayan başıboşluk yıllarını anlatır. Daha çok trenlerdeki kaçak yolculuk üzerine kurulu olan bu metinde kaçak yolcuların serüvenleri kıvrak bir üslupla anlatılır. London, kimi zaman trenlerden atılır, kimi zaman aç susuz dilencilik yapar. Kimi zaman trenin ateşçisiyle anlaşıp ocağa kömür atarak, soğuk havalarda, canını tehlikeye atmadan yolculuk yapma olanağı bulur. Dilendiği zamanlarda "aynasızlar"la adeta köşe kapmaca oynar. Bir keresinde de tutuklanarak 30 gün hapis yatar. Sarhoşların kent serserileri tarafından nasıl soyulduklarını görür. Şapka çalmayı öğrenir. Bütün bunlar, kitapta belgesele yakın bir gerçekçilikle anlatılmaktadır.

Kitapta ayrıca Jack London'ın General Kelly'nin ordusuna katılması da ele alınmaktadır. General Kelly'nin ordusu iki bin serseriden oluşan ve Washington'a varmaya çalışan bir topluluktur. Bu topluluğun amacı 1 Mayıs'ta Washington'da toplanarak iş ve ekmek istemektir. Birçok serüvenin ardından London'ın, Kelly'nin ordusuna katıldığını öğreniriz. İki bin kişiden oluşan bu topluluk, bazı yörelerde hiç de konuksever bir biçimde karşılanmaz. 'Ordu' yol boyunca, trenlere parasız olarak biner, geçtiği kentlerde serserilik ve dilencilik yapar. Bu çapulcu sürüsünün geçtiği yerlerde bir tatsızlık ya da olay çıkmasın diye onlara mecburen yemek verilir. London, tek başına yiyecek aramanın toplu olarak yiyecek aramaktan daha kolay olduğuna inanarak ordudan da ayrılır.

Toplumsal arka planı da ayrıntılarda yakaladığımız bu kitap, bir serseri olarak Jack London'ın yaşamının bir dönemini gözler önüne sererken, aynı zamanda Amerikan yaşam tarzının ve değerlerinin de kıyasıya bir eleştirisini içermektedir.

Demiryolu Serserileri, şahane bir serserinin el kitabı niteliğindedir, denilebilir.

Veysel Atayman

Aralık 2003, İstanbul

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

İtiraf

Nevada eyaletinde, kendisine, hiç durmadan ve utanmadan birkaç saat boyunca yalan söylediğim bir kadın vardı. Ondan özür dilemek istemiyorum. Benden uzak kalsın. Ama anlatmak istiyorum. Ne yazık ki ne adını ne de şimdiki adresini biliyorum. Bu satırlar şans eseri gözüne çarparsa, umarım bana yazar.

1892 yazında Nevada'da, Reno'daydım. Aynı zamanda fuar vardı ve şehir çok büyük ve aç hobo[1] sürüsünün yanı sıra, sahtekârlar ve çapulcularla doluydu. Şehri "aç" bir şehir haline getirenler aç hobolardı. Şehir sakinlerinin evlerinin arka kapılarını, kapılar ses vermez hale gelinceye kadar "yumrukluyorlardı."

O zamanlar hobolar bu şehir için "'Açlar' için zor bir şehir," diyorlardı. Zaman zaman birçok öğünü ıskaladığımı bilirim. Diğer öğünü yakalamak için adım atabilecek gücüm olmasına rağmen, yüzüme kapılar çarpılıyor ya da sokakta dileniyordum. Bir gün, o şehirde öylesine zor bir durumdaydım ki trenin yataklı vagon görevlisini atlatıp gezgin bir milyonerin özel kompartımanına daldım. Ben adım atar atmaz tren hareket etmeye başladı ve bir sıçrama mesafesi kadar arkamda olan yataklı vagon görevlisi tam beni yakalamak üzereyken adı geçen milyonere yöneldim. Yarış berabere bitmişti. Çünkü tam ben milyonere ulaştığım anda, yataklı vagon görevlisi de bana ulaşmıştı. Formaliteler için vaktim yoktu. Alelacele "Yemek için bana bir çeyrek ver!" diye haykırdım. Orada oluşum kadar gerçek; milyoner elini cebine soktu ve bana... tam tamına... kesinkes... bir çeyrek verdi. Sanırım öylesine şaşırmıştı ki, otomatik olarak dediğimi yaptı ve ondan bir dolar istememiş olmam, o zamandan beri, kendi adıma benim için büyük bir pişmanlık konusudur. İsteseydim bir doları alabileceğimi

biliyordum. Yataklı vagon görevlisi yüzüme bir tekme atmaya çalışırken ben özel kompartımandan aşağı kaydım. Bir vagonun en tenha basamağına tutunmaya çalışırken boynunu kırmamak için uğraşan birinin büyük bir dezavantajı vardır. Aynı anda platformda bulunan hiddetli bir Etyopyalı elinde bulunan 11 rakamıyla yüzüne vurmaya çalışmaktadır. Görevli ıskaladı. Ama çeyreği almıştım! Evet, almıştım!

Kendisine utanmazca yalan söylediğim şu kadına dönmek gerekirse. Reno'daki son günümün akşamıydı. Midillilerin koşusunu seyretmek için hipodroma gitmiş ve öğle yemeğimi atlamıştım (yani gün ortası öğününü). Karnım açtı ve üstelik, şehri benim gibi aç fanilerden temizlemek için bir kamu güvenliği komitesi kurulmuştu. Daha şimdiden benim hobo kardeşlerimin birçoğu John Law tarafından içeri atılmıştı ve Sierra dağlarının soğuk doruklarının ötesinden Kaliforniya'nın güneşli vadilerinin beni çağırdığını duyuyordum. Reno'nun tozunu ayaklarımdan silkelemeden önce yapacak iki işim kalmıştı. Biri, o gece Batı'ya doğru giden gece trenini yakalamak, diğeri ise, yiyecek bir şeyler bulmaktı. Genç olan biri bile, kar sığınaklarının, tünellerin ve gökyüzüne kadar yükselen dağların sonsuz karlarının arasından havayı yırtan bir trenin dışında bütün gece aç karnına yolculuk etmekten çekinirdi.

Ama yiyecek bir şey bulmak zor bir meseleydi. Bir düzine evden "geri çevrilmiştim." Kimi zaman hakaretlerle karşılaşmış ve tatlı tatlı parmaklıklı meskenler konusunda bilgilendirilmiştim. İşin kötüsü, bu tür önerilerde kesinlikle haklılık payı vardı. O gece batıya gitmemin nedeni buydu. Açları ve evsizleri sabırsızlıkla arayan John Law, şehirde dolanıyordu, çünkü parmaklıklı tutukevi bu şekilde kiracı buluyordu.

Öteki evlerde, benim nazik ve alçakgönüllü bir şekilde ifade edilen yiyecek bir şeyler isteğim kısa kesilerek kapılar yüzüme çarpılmıştı. Bir evde ise kapıyı açmadılar. Verandada durdum ve kapıyı çaldım, pencerenin arkasından bana baktılar. Hatta evlerinde yiyecek bir şey bulamayacak olan bir serseriyi büyüklerinin omuzlarının üzerinden görebilmesi için gürbüz bir erkek çocuğunu havaya kaldırdılar.

Görünen o ki, yiyecek bir şeyler bulmak için çok yoksulların yanına gitmek zorundaydım. Çok yoksullar, aç bir serserinin son kesin başvuru noktasını oluştururlar. Onlara, her zaman güven duyulabilir. Aç bir insanı asla geri çevirmezler. Bütün Birleşik Devletler'in her yerinde büyük evlerden yiyecek isteğim geri çevrilmişti ve her zaman, ya dere kenarlarındaki ya da bataklıklardaki kırık pencereleri paçavralarla doldurulmuş, küçük kulübelerde çok çalışmaktan yüzleri çökmüş annelerden yiyecek almıştım. Ey, siz hayırseverlik tüccarları! Yoksullara gidin ve öğrenin, çünkü sadece yoksullar hayırseverdir. Onlar kendilerine gereksiz olanı vermezler, çünkü fazlası ellerinde yoktur... Kendilerinde fazla olan şeyleri verirler ve asla saklamazlar, hatta çoğunlukla kendilerine bile gerekli olan şeyleri insafsızca verirler. Köpeğe atılan bir kemik hayırseverlik değildir. Hayırseverlik, siz de en az köpek kadar açken onunla paylaştığınız kemiktir.

O gece özellikle kovulduğum bir ev vardı. Yemek odasının verandaya bakan pencereleri açıktı ve pencerelerin arasından börek, hem de büyük bir etli börek yiyen bir adam gördüm. Açık kapının önünde durdum, benimle konuşurken bile yemeye devam etti. Zengindi ve daha az talihli olan hemcinslerine karşı belli ki bir hınç duyuyordu.

Yiyecek bir şey isteğimi kısa kesti: “Çalışmak istediğine inanmıyorum.”

Şimdi bu, konu dışıydı. Çalışmakla ilgili herhangi bir şey söylememiştim. Başladığım konuşmanın konusu “yiyecek”ti. Gerçekte, çalışmak istemiyordum. O gece batıya giden treni yakalamak istiyordum.

“Bir şansınız olsaydı da çalışmak istemezdiniz,” diye kabadayılık etti.

Uysal yüzlü karısına baktım; cehennemi bekleyen bu üç başlı köpek olmasa, etli börekten bir parça ısırabileceğimi düşünüyordum. Ama cehennemi bekleyen üç başlı köpek kendini böreğe kaptırmıştı ve eğer börekten bir parça istiyorsam onu yatıştırmam gerektiğini fark ettim. İçimi çektim ve onun iş ahlakını kabul ettim.

“Elbette çalışmak istiyorum,” diye blöf yaptım.

“İnanmıyorum,” diye homurdandı.

“Deneyin beni,” diye cevap verdim blöfü artırarak.

“Pekâla,” dedi. “Yarın sabah şu caddelerin köşesine gel (adresi unuttum). Yanan evin nerede olduğunu biliyorsun, seni tuğlaları yükleme işine yerleştireceğim.”

“Peki efendim; orada olacağım.”

Homurdandı ve yemeye devam etti. Bekledim. Birkaç dakika sonra yüzünde, senin gittiğini sanıyordum der gibi bir ifadeyle bana baktı ve sordu:

“Evet?”

“Ben... Ben yiyecek bir şeyler almayı bekliyorum,” dedim kibarca.

“Çalışmak istemediğini biliyordum!” diye kükredi.

Haklıydı, elbette; ama bu kanıya zihnimi okuma yoluyla varmış olmalıydı, çünkü mantığı onu doğrulayamazdı. Ama kapıdaki dilencinin

alçakgönüllü olması gerekir, bu nedenle ben onun ahlakını kabul etmiş olduğum gibi mantığını da kabul ettim.

“Görüyorsunuz ya, açım,” dedim hâlâ kibarca. “Yarın sabah daha da aç olacağım. Bütün bir gün boyunca yiyecek bir şey olmadan tuğlaları atarken nasıl aç olacağımı bir düşünün. Eğer şimdi bana yiyecek bir şeyler verirseniz, o tuğlalar için formda olacağım.”

Ricamı ciddi ciddi düşündü, aynı zamanda yemeye devam ediyordu, bu arada karısı neredeyse titreyerek yatıştırıcı bir konuşma yapmaya yeltendi, ama kendini tuttu.

“Sana ne yapacağımı şimdi anlatacağım,” dedi adam iki lokma arasında. “Yarın çalışmaya gel, gün ortasında sana yemek yemene yetecek kadar avans vereceğim. Bu da hevesli olup olmadığını gösterecek.”

“Bu arada...” diye başladım; ama sözümü kesti.

“Şimdi sana yiyecek bir şeyler verirsem, seni bir daha asla göremem. Ah! Senin gibileri iyi bilirim. Bana bak. Kimseye borçlu değilim. Asla kimseden yiyecek isteyecek kadar alçalmadım. Her zaman kendi yiyeceğimi kendim kazandım. Senin sorunun aylak ve ahlaksız olman. Bunu yüzünden okuyabiliyorum. Ben çalıştım ve dürüst oldum. Kendimi ben yarattım. Eğer çalışırsan ve dürüstsen sen de aynısını yapabilirsin.”

“Sizin gibi mi?” diye sordum.

Ne yazık ki adamın işten katılaşmış karanlık ruhuna hiçbir nükte ulaşmıyordu.

“Evet, benim gibi,” diye cevap verdi.

“Hepimiz mi?” diye sordum.

“Evet, hepiniz,” diye cevap verdi, sesinde inanç titreşiyordu.

“Ama hepimiz sizin gibi olursak,” dedim, “o zaman sizin için tuğlaları atacak hiç kimse kalmayacağını belirtmeme izin verin.”

Karısının gözlerinde bir gülümseme belirtisi gördüğüme yemin ederim. Ona gelince, şaşırmıştı; ama insanlığın onun için tuğla atacak birini bulmasını engelleyecek kadar ıslah olma olasılığının korkunçluğundan mı yoksa benim arsızlığımdan mı, asla bilemeyeceğim.

“Senin için çenemi yormayacağım!” diye kükredi. “Defol git buradan, seni nankör köpek!”

Gitme niyetimi belirtmek için ayakkabılarımı yere sürttüm ve sordum:

“Yiyecek bir şey alamayacak mıyım?”

Adam birden ayağa kalktı. İri yarı bir adamdı. Ben yabancı bir yerde yabancı biriydim ve John Law beni arıyordu. Hemen uzaklaştım. “Ama neden ‘nankör’?” diye sordum kendi kendime bahçe kapısını çarparken. “Bu şeytan bana nankörlük etmeme yol açacak ne verdi ki?” Arkama baktım. Onu hâlâ pencereden görebiliyordum. Böreğine dönmüştü.

Bu arada cesaretimi yitirmiştim. Bir sürü evin önünden kapılarını çalmaya cesaret edemeden geçtim. Bütün evler birbirine benziyordu ve hiçbiri “iyi” görünmüyordu. Altı blok yürüdükten sonra umutsuzluğumdan sıyrıldım ve cesaretimi topladım. Bu yiyecek dilenme işi bir oyundu sadece ve ben, kartları beğenmezsem her zaman yeniden dağıtılmasını isteyebilirdim. Bir sonraki eve uğramaya karar verdim. Basan alacakaranlıkta eve yaklaştım ve çevresini dolanarak mutfak kapısına vardım.

Kapıyı yavaşça çaldım ve kapıyı açan orta yaşlı kadının sevimli yüzünü gördüğümde, anlatacağım “hikâye” konusunda bana ilham geldi. Bir dilencinin başarısı iyi hikâye anlatabilme yeteneğine bağlıdır. Her

şeyden önce ve anında, dilenci kurbanını “tartmalıdır.” Ardından, kurbanının kendine özgü kişiliğine ve mizacına hitap edecek bir hikâye anlatmalıdır. Ve işte tam da burada büyük bir zorluk ortaya çıkar: Kurbanı tartmakta olduğu an hikâyesine başlamalıdır. Hazırlık yapmak için bir dakika bile yoktur. Bir şimşek hızıyla kurbanının huyunu suyunu sezmeli ve hedefi vuracak masalı uydurmalıdır. Başarılı hobo bir sanatçı olmalıdır. Anında ve hemen yaratmalıdır –ve konusunu kendi hayal gücünün verimliliğinden değil, kapıyı açan erkek, kadın ya da çocuk, tatlı ya da huysuz, cömert ya da pinti, iyi huylu ya da aksi, Yahudi ya da Yahudi olmayan, siyah ya da beyaz, ırkçı önyargılı ya da kardeşçe, taşralı ya da evrensel, ya da her ne olursa olsun, onun yüzünde okuduğu şeye göre seçmelidir. Çoğu zaman serserilik günlerimin bu girişimlerinin sonuç vermesinin, hikâye yazarı olarak başarılı olmama bağlı olduğunu düşünmüşümdür. Yaşadığım yerde yiyeceğimi sağlamak için gerçeğe uygun hikâyeler anlatmaya zorlanıyordum. Arka kapıda, insafsız bir zorunluluk yüzünden, kısa hikâye sanatının bütün uzmanlarının belirlediği inandırıcılık ve içtenlik oluşturma yolları geliştirilir. Ayrıca, serseriliğimin çıraklık döneminin beni bir gerçekçi yaptığına oldukça inanırım. Mutfak kapısında yiyecekle değiş tokuş edilebilecek yegâne malları gerçekçilik tayin eder.

Ne de olsa, sanat tek mükemmel ustalıktır ve ustalık birçok “hikâye” barındırır. Winnipeg, Manitoba’da bir polis karakolunda yattığımı hatırlıyorum. ‘Kanada Pasifik’ treniyle batıya gidiyordum. Elbette polis, hikâyemi öğrenmek istedi ve ben de onlara anlattım; o anın içgüdüsüyle. Kıtanın ortasında, deniz ve gemiler hakkında hiçbir şey bilmeyen kara sakinleriydiler, bu durumda hangi hikâye onlar için bu deniz hikâyesinden daha iyi olabilirdi ki? Bu konuda söylediğim yalanları asla

yakalayamazlardı. Böylece onlara cehennemî *Glenmore* gemisindeki hayatımın ağlamaklı bir hikâyesini anlattım. (*Glenmore*'u bir kez San Francisco Körfezi'nde demir atmışken görmüştüm.)

"İngiliz bir miçoydum," dedim. Onlar da bir İngiliz gibi konuşmadığımı söylediler. O anda yeni şeyler yaratmak bana bağlıydı. Birleşik Devletler'de doğmuş ve büyümüştüm. Annemle babamın ölümü üzerine, İngiltere'ye dedemin ve ninemin yanına gönderilmiştim. Beni çırak olarak *Glenmore*'a veren onlardı. *Glenmore*'un kaptanının beni bağışlayacağını umuyorum, çünkü o gece Winnipeg polis karakolunda ona öylesine etkileyici bir karakter çizmiştim ki! Böylesine bir acımasızlık! Böylesine bir vahşilik! İşkence yapmakta böylesine şeytanî bir hüner! Bütün bunlar *Glenmore*'dan Montreal'e neden kaçtığımı açıklıyordu.

Madem, dedem ve ninem İngiltere'de yaşıyordu, ben neden Kanada'nın göbeğinde batıya doğru gidiyordum? Anında Kaliforniya'da yaşayan evli bir kız kardeş uydurdum. O bana bakacaktı. Onun iyi yürekliliğini uzun uzun anlattım. Ama bu taşyürekli polislerin benimle işi bitmemişti. *Glenmore*'a İngiltere'de katılmıştım; Montreal'de firar etmeme kadar geçen iki yıl içinde *Glenmore* ne yapmıştı, nerelere gitmişti? O zaman, denizcilikten ve gemicilikten anlamayan bu kara sakinlerini benimle birlikte dünya turuna çıkardım. Dalgalı denizlerle mücadele ederek ve dalgaların serpintileri yüzlerine çarparak Japonya kıyılarının açıklarında benimle birlikte tayfuna karşı savaş verdiler. Benimle birlikte yedi denizin limanlarında yük indirip bindirdiler. Onları Hindistan'a, Rangun'a, Çin'e götürdüm ve Horn civarında benimle birlikte çekiçle buz kırdırdım ve nihayet Montreal'de demir attırdım.

Daha sonra, bir dakika beklememi söylediler ve sobanın başında bana ne gibi bir tuzak kurduklarını düşünerek ısınırken polislerden biri gecenin karanlığında kayboldu.

Polisin hemen arkasında onu kapıda gördüğüm zaman kendi kendime inledim. O küçücük altın çemberleri kulaklarına Çingene oyunu olsun diye takmamıştı; hiçbir ova rüzgârı o teni, buruşuk bir deriye çevirmemişti; ne de yürüyüşüne o unutulmaz sallanmayı bir kar fırtınası, bir dağ yamacı vermişti. Ve o gözlerde, bana baktıklarında, denizin açık güneşini gördüm. Ne yazık ki, yarım düzine polis –Çin denizlerine asla yelken açmamış, Horn civarında bulunmamış, Hindistan ve Rangun'u gözleriyle görmemiş olan beni– inceliyordu ve benim yeni bir konu uydurup geliştirmem gerekiyordu.

Umutsuzluğa kapılmıştım. Felaket, bana, denizin yanık tenli, altın küpeli oğlu biçiminde sezdirmeden yaklaşmıştı. Kimdi bu adam? Neydi? O beni çözmeden ben onu çözmeli, yeni bir yol bulmalıydım, yoksa bu aşağılık polisler beni bir hücreye ve ardından mahkemeye ve daha başka hücrelere götüreceklerdi. Onun ne bildiğini öğrenmeden önce, ilk soruyu o sorarsa yanmıştım.

Umutsuz durumumu vaşak gözlü Winnipeg kamu refah koruyucularına açık edeceğimi mi sanıyordunuz? Hayır. Bu eski denizciyi, boğulmakta olan bir adamın son bir ümitsiz kavrayışla can simiti bulduğu anda hissettiği rahatlamayla, sevinçle parlayan memnun gözlerle karşıladım. Beni anlamayan bu av köpeklerinin yüzüne karşı benim gerçek hikâyemi anlayıp doğrulayacak bir adam gelmiş sanmalıydılar; ya da en azından, ben öyle davranmaya çalışacaktım. Ona sarıldım; onu, kendisi hakkında sorularla yaylım ateşine tuttum. Beni kurtarmadan önce kurtarıcımın karakterini yargıçlarımın önünde gösterecektim.

Sevecen bir denizci, kolay bir hedefti. Ben ona sorular sorarken polisler sabırsızlanmaya başladı. Sonunda birisi çenemi kapatmamı istedi. Sustum; ama suskun dururken bir sonraki sahnenin senaryosunu uydurmakla meşguldüm. Hikâyeyi devam ettirmek için yeterli bilgiyi edinmiştim. Adam bir Fransız'dı. Bir İngiliz gemisinde yaptığı bu yolculuk dışında, hep Fransız ticaret gemilerinde denizcilik yapmıştı. Tanrı'ya şükür ki, yirmi yıldır denize çıkmamıştı.

Polis beni incelemesi için onu zorladı.

"Rangun'u ziyaret ettin mi?" diye sordu.

Başımı salladım. "Bizim üçüncü kaptanı orada toprağa verdik. Hummadan."

Eğer bana ne tür bir humma diye sorsaydı, hayatımda bağırsak hummasının ne olduğunu bilmememe rağmen, "Bağırsak humması," diye cevap verecektim. Ama sormadı. Onun yerine, öbür sorusu:

"Rangun nasıl bir yer?" oldu.

"Çok güzel. Biz oradayken çok yağmur yağdı."

"Karaya çıkma izniniz var mıydı?"

"Elbette," dedim. "Biz üç miço karaya birlikte çıktık."

"Tapınağı hatırlıyor musun?"

"Hangi tapınağı?" diye kaçamak cevap verdim.

"Merdivenlerin tepesindeki, büyük olanı."

Eğer o tapınağı hatırlarsam, onu tarif etmem gerekeceğini biliyordum. Önümde bir uçurum açılıyordu.

Başımı hayır anlamında salladım.

"Limanın her yerinden görebilirsin," diye bilgilendirdi beni. "O tapınağı görmek için karaya çıkman gerekmez."

Hayatımda bir tapınaktan hiç bu kadar nefret etmemiştim.

“Onu limandan göremezsiniz,” diye karşı çıktım. “Şehirden göremezsiniz, merdivenlerin tepesinden de göremezsiniz. Çünkü...” etkiyi artırmak için durakladım. “Çünkü orada bu tapınak yok.”

“Ama gözlerimle gördüm!” diye haykırdı.

“Ne zamandı?” diye sordum.

“Yetmiş birde.”

“1887’deki büyük depremde yıkıldı,” diye açıkladım. “Çok eskiydi.”

Bir sessizlik oldu. Deniz kenarındaki o güzel tapınağın genç görünümünü yaşlı gözlerinde yeniden inşa etmekle meşguldü.

“Merdiven hâlâ orada,” diyerek yardımına koştum. “Limanın her yanından görebilirsin. Limana girerken sağ tarafta kalan küçük adacığı hatırlıyor musun?” Orada bir tane olması gerektiğini tahmin ettim (Onu sol tarafa almaya hazırlanıyordum), çünkü başını salladı. “Gitti,” dedim. “Şimdi orada yedi kulaçlık su var.”

Soluk alarak bir dakika kadar zaman kazandım. O, zamanın yaptığı değişiklikleri düşünürken, hikâyemin sonunu hazırladım.

“Bombay’daki gümrük binasını hatırlıyor musun?”

Hatırladı.

“Yangında yerle bir oldu,” dedim.

“Jim Wan’ı hatırlıyor musun?” diye sordu. “Öldü,” dedim; ama bu lanet olası Jim Wan’ın kim olduğu hakkında en ufak bir fikrim yoktu.

Buz üstünde dans ediyordum yine.

“Şanghay’da, Billy Harper’ı hatırlıyor musun?” diye hızla sordum ona.

Yaşlı denizci hatırlamak için hafızasını zorladı, ama benim hayal gücümün Billy Harper'ı, onun soluk hafızasının sınırlarının ötesindeydi.

"Elbette Billy Harper'ı hatırlıyorsun," diye üsteledim. "Onu herkes tanır. Kırk yıldır orada yaşıyor. Hâlâ orada."

Daha sonra bir mucize gerçekleşti. Denizci, Billy Harper'ı hatırladı. Belki bir Billy Harper vardı, belki de kırk yıldır Şanghay'daydı ve hâlâ orada yaşıyordu; ama bu benim için yeni bir haberdi.

Tam yarım saat boyunca, denizciyle ben bu şekilde konuştuk. Sonunda polislere, benim kendimi tanıttığım kişi olduğumu söyledi ve bir gecelik konaklamadan ve kahvaltıdan sonra San Francisco'daki evli kız kardeşimin yanına, batıya doğru yoluma devam etmem için serbest bırakıldım.

Akşamın koyulaşan alacakaranlığında kapısını bana açan Reno'daki kadına dönmek gerekirse... Sevecen yüzüne bakar bakmaz rolüme büründüm. Tatlı, masum, talihsiz bir delikanlı oldum. Konuşamadım. Ağzımı açıp yeniden kapadım. Daha önce hayatımda hiç kimseden yiyecek istememiştim. Utancım acı verici ve büyüktü. Utanmıştım. Dilenciliği neşeli bir oyun sayan ben, burjuva ahlakının ağırlığı altında, Bayan Grundy'nin[2] öz oğlu oluvermiştim. Sadece boş midenin acımasız sancıları, beni yiyecek dilenmek gibi böylesine alçaltıcı ve aşağılık bir şey yapmaya zorlayabilirdi. Yüzüme dilencilik gibi bir şeye alışmamış açlık çeken ve saf bir delikanlının solgunluğunu vermeye uğraşıyordum.

"Sen açsın, zavallı çocuğum," dedi kadın.

İlk önce onun konuşmasını sağlamıştım.

Başımı sallayıp yutkundum.

"Hayatımda ilk kez... dileniyorum," diye kekeledim.

“Hemen içeri gir.” Kapı ardına kadar açıldı. “Yemekten daha demin kalktık, ama ateş hâlâ yanıyor ve sana bir şeyler hazırlayabilirim.”

Beni lambanın yanına getirdiğinde yüzüme dikkatlice baktı.

“Oğlumun da senin kadar sağlıklı ve güçlü olmasını isterdim,” dedi. “Ama güçlü değil. Bazen yere düşüyor. Daha bu öğleden sonra yere düştü ve kendini kötü yaraladı, zavallı bebeğim.”

Ona öyle bir ses tonuyla, sesindeki anlatılamaz şefkatle öyle bir annelik etti ki, onun yerinde olmak için can attım. Ona baktım. Masanın karşısında, ince ve solgun, başı sargılı oturuyordu. Kımıldamıyordu, ama lambanın ışığında parlayan gözleri sabit ve meraklı bir bakışla bana odaklanmıştı.

“Tıpkı zavallı babam gibi,” dedim. “Nöbet gelince o da düşerdi. Bir tür baş dönmesi. Doktorları bile şaşırttı. Nesi olduğuna bir türlü karar veremediler.”

“Öldü mü?” diye sordu nazikçe, önüme yarım düzine haşlanmış yumurta koyarken.

“Öldü...” diye yutkundum. “İki hafta önce. Ölürken onunla birlikteydim. Birlikte caddeyi geçiyorduk. Yere düştü. Bir daha da kendine gelemedi. Onu bir eczaneye taşıdılar. Orada öldü.”

Ve orada babamın acıklı hikâyesini uydurdum –annemin ölümünün ardından birlikte çiftlikten San Francisco’ya nasıl gittiğimizi; emekli aylığının (eski bir askerdi) ve sahip olduğu az miktarda paranın nasıl yetmediğini ve nasıl kitap satmayı denemiş olduğunu. Ayrıca, babamın ölümünden sonra San Francisco sokaklarında kimsesiz ve yalnız geçirdiğim birkaç gün boyunca çektiğim acıları da anlattım. O iyi yürekli kadın çörekler ısıtıp, domuz pastırmaları kızartır ve başka yumurtalar pişirir ve

ben, önüme koyduklarının aynı hızla icabına bakmayı sürdürürken, zavallı öksüz çocuk tiplemesini geliştiriyor ve ayrıntılara giriyordum. Artık o zavallı çocuk olmuştum. Silip süpürdüğüm güzel yumurtalara inandığım gibi onun varlığına da inanıyordum. Kendim için ağlayabilirdim. Zaman zaman sesimin ağlamaklı çıktığını biliyordum. Çok etkiliydi.

Gerçekten, resme eklediğim her ayrıntıyla birlikte, o müşfik kadın bana yeni bir şey getiriyordu. Yanımda götürmem için öğle yemeği hazırladı. Bir sürü haşlanmış yumurta, tuz, biber ve başka şeyler koydu ve büyük bir elma. Bana üç çift kalın kırmızı yün çorap, temiz mendiller ve şimdi unuttuğum başka şeyler de verdi. O sürekli pişirip durdu, ben de sürekli yiyip durdum. Bir vahşi gibi tıka basa yemiştim; bir posta treninin üstünde Sierra dağlarından geçmek farklı olacaktı ve bir sonraki öğünümü ne zaman, nerede bulacağımı bilmiyordum. Ve bu sırada, kendi talihsiz oğlu bir ziyafetteki ölünün başı gibi, sessiz ve hareketsiz oturmuş, masanın karşısından dikkatle bana bakıyordu. Sanırım onun için gizemi, romansı ve macerayı temsil ediyordum –içinde titreşen zayıf hayat ışığını ve yoksun bırakıldığı her şeyi. Yine de bir iki kere, yalancı yüreğimin derinliklerini görüyor mu acaba diye meraklanmaktan kendimi alamadım.

“Peki nereye gidiyorsun?” diye sordu kadın.

“Salt Lake City’ye,” dedim. “Orada bir kız kardeşim var, evli.” (Onu bir Mormon[3] olarak göstermeyi düşündüm, ama daha sonra vazgeçtim.) “Kocası su tesisatçısı; sözleşmeli tesisatçı.”

Sözleşmeli su tesisatçılarının çok para kazanmakla ünlü olduklarını biliyordum. Ama söylemiş bulundum bir kere. Bir açıklama bulmam gerekiyordu.

“Eğer isteseydim bana yol parası gönderirlerdi,” diye açıkladım, “ama hastalık ve iş sorunları vardı. Ortağı, eniştemi dolandırdı. Bu yüzden para istemek için onlara yazamazdım. Bir şekilde oraya varacağımı biliyordum. Onları, Salt Lake City’ye gitmek için yeterince param olduğuna inandırdım. Ablam çok sevimli ve çok iyidir. Bana hep iyi davrandı. Bir dükkânda çalışıp ticareti öğrenmeyi düşünüyorum. İki kızı var. Benden daha küçükler. Biri daha bebek.”

Birleşik Devletler’in çeşitli şehirlerine dağıttığım evli kız kardeşlerim arasında en sevdiğim Salt Lake City’dekiydi. Ayrıca, oldukça da gerçekti. Ondan bahsettiğimde, onu, iki küçük kızını ve su tesisatçısı kocasını gözlerimin önünde görebiliyorum. Tatlı bir şişmanlığın kıyısında, iri yarı, anaç bir kadın Her zaman güzel yemekler pişiren ve asla sinirlenmeyen türde kadınlardan. Esmer. Kocası sessiz, yumuşak başlı bir adam. Bazen onu nerdeyse oldukça iyi tanıyormuşum gibi geliyor bana; ama bir gün onunla karşılaşmayacağımı kim bilebilir? Eğer o eski denizci, Billy Harper’ı hatırlayabildiyse, günün birinde Salt Lake City’de yaşayan kız kardeşimin kocasıyla karşılaşmamam için hiçbir neden göremiyorum.

Öte yandan, içimde, anne babalarımla dedelerimi asla canlı göremeyeceğime dair bir kesinlik duygusu taşıyorum –görüyorsunuz ya, onları her zaman öldürüyorum. Annemden kurtulmanın en gözde yolu kalp hastalığı olsa da, ara sıra ondan zatürree ve tifo yoluyla kurtuluyordum. Winnipeg polisinin tanıklık edeceği gibi, İngiltere’de yaşayan ninemle dedem olduğu doğru; ama uzun zaman önceydi ve şimdiye kadar ölmüş oldukları farz edilebilir. Her halükârda, bana hiç yazmamışlardı.

Umarım Reno’daki kadın bu satırları okuyacak ve beni pişkinliğim ve kalleşliğim için bağışlayacaktır. Utanmaz olduğumdan özür dilemiyorum.

Beni onun kapısına gençlik, yaşama sevinci ve macera zevki götürdü. Bu deneyim bana yararlı oldu. Bana insan doğasının özündeki şefkati öğretti. Umarım bana yaptıklarının karşılığını görür. Her neyse, şimdi durumun içyüzünü öğrendiğine göre kahkahalarla gülebilir.

Ona göre benim hikâyem “gerçek”ti. Bana ve tüm aileme inandı ve Salt Lake City’ye yapmak zorunda olduğum tehlikeli yolculuk nedeniyle kaygıya boğuldu. Bu kaygı bana neredeyse acı verdi. Kollarım öğle yemeğiyle dolu ve ceplerim yün çoraplarla şişmiş bir halde tam ayrılmak üzereyken, kadın, o gece kaçak yolculuk yapacağım trenle gelecek demiryolu posta servisinden bir akrabasını, kuzenini ya da amcasını hatırladı. Ona göre her şey kendiliğinden halloluyordu! Beni istasyona götürecek, ona hikâyemi anlatacak ve benim posta vagonunda gizlenmemi sağlayacaktı. Böylelikle, hiçbir tehlike ya da zorluk olmaksızın, Ogden’e kadar gidebilecektim. Salt Lake City oradan sadece birkaç mil uzaklıktaydı. Bayılacak gibi oldum. Kadın, plan yaptıkça daha da heyecanlanıyordu ve ben bitkin bir halde sorunlarımın bu şekilde çözülmesinden sınırsız bir mutluluk ve heyecan duyuyormuş gibi yapmak zorunda kalıyordum.

Çözüm! O gece batıya gitmek istiyordum ve şimdi burada doğuya gitmek zorunda bırakılıyordum. Bu bir tuzaktı ve ona her şeyin sefil bir yalan olduğunu söyleyecek cesaretim yoktu. Onu çok hoşnut olduğuma inandırmaya çalışırken, bir yandan da kaçmanın bir yolunu bulmak için kafa patlatıyordum. Ama çıkış yoktu. Beni posta vagonuna kadar götürecekti –bunu kendisi söyledi– ve sonra onun posta memuru akrabası beni Ogden’e kadar götürecek ve ben de daha sonra yüzlerce kilometrelik çölü yeniden tepmek zorunda kalacaktım.

Ama o gece şans benim yanımdaydı. Tam başlığını takacağı ve bana eşlik edeceği sırada, bir yanlışlık yapmış olduğunu fark etti. Posta memuru akrabasının o gece gelmesi planlanmamıştı. Yolu değişmişti. İki geceden önce gelmezdi. Kurtulmuştum, çünkü sınırsız gençliğim iki gün beklememe asla izin vermezdi. Onu iyimser bir şekilde eğer hemen yola çıkarsam Salt Lake City'ye daha çabuk varacağıma ikna ettim ve kulağımda çınlayan hayır duaları ve iyi dilekleriyle oradan ayrıldım.

Ama şu yün çoraplar çok mükemmeldi. Biliyorum. O gece kaçak bindiğim posta treninde bir çiftini giydim ve o posta treni batıya gidiyordu.

II

Trene Asılmak

Kazaların dışında, iyi bir hobo, gençlik ve çeviklikle, tren görevlilerinin onu bir “çukura atıvermek” için harcadıkları bütün çabalara rağmen, elbette gece olması koşuluyla, bir trene asılabilir. Elbette ki gece başarıda etkendir. Böyle bir hobo, böylesi koşullar altında, trene asılsa da şans ayağına çelme taksa da, trene asılmayı kafasına koymuştur. Cinayet dışında, tren görevlilerinin onu bir çukura atıvermesinin makul bir yolu yoktur. Tren görevlilerinin, cinayete yatkın olmayan serseri dünyasında bu geçerli bir inançtır. Serserilik günlerimde başıma böyle bir şey gelmediği için, bu inanca şahsen kefil olamam.

Ama bu duyduğum “kötü” hatlarla ilgili. Bir serseri “trenin altına girdiğinde”, dingillerin üstündeyse ve tren de hareket halindeyse, görünüşe göre onu, tren durmadan yerinden çıkarmanın bir yolu yoktur. Vagonun içine rahatça yerleşmiş olan serseri, etrafında dört tekerlek ve bütün çatıyla, tren görevlilerine taş çıkartarak yoluna devam eder –ya da “kötü hat”ta düşeceği güne kadar öyle sanır. Kötü hat genellikle kısa bir süre önce bir ya da birkaç tren görevlisinin serseriler tarafından öldürüldüğü hattır. Böyle bir hatta “trenin altında” yakalanan serseriye Tanrı acısın– çünkü saatte atmış mil hızla giden bir trende yakalanmıştır.

Fren memuru, serserinin yolculuk yaptığı vagonun önündeki platforma bir bağlantı pimi ve kampana ipi götürür. Bağlantı pimini ipe bağlar ve platformların arasından aşağı sarkıtır ve serseriyi cezalandırır. Bağlantı pimi rayların arasındaki traverslere çarpıp vagonun altına seker ve yeniden traverslere çarpar. Fren memuru bağlantı pimini ileri geri sallar, bir bu tarafa, bir öteki tarafa, birazcık sallar, sonra yeniden yukarı çeker, silahına her türlü vurma ve çarpma fırsatını yaratır. O uçan bağlantı piminin

her vuruşu ölüm tehlikesi taşır ve saatte altmış milde gerçek bir ölüm borusu çalar. Ertesi gün serseriden arta kalanlar yoldan toplanır ve yerel gazete, hiç kuşkusuz bir serseri ve muhtemelen sarhoş olan ve raylarda uyuyakalan bu bilinmeyen adamdan bir satırla söz eder.

Yetenekli bir hobonun bir trene asılmayı nasıl başardığına tipik bir örnek olarak aşağıdaki deneyimimi aktarmaya niyetliyim: Canadian Pacific'te batıya doğru yolculuk yaptığım Ottawa'daydım. Önümde üç bin millik bir yol uzanıyordu; mevsimlerden sonbahardı ve ben Manitoba ile Rocky Dağları'nı aşmak zorundaydım. "Dondurucu" bir soğuk vardı ve her geçen an, yolculuğun zorluğunu artırıyordu. Ayrıca bezmiştim. Montreal ile Ottawa arasındaki uzaklık yüz yirmi mildi. Bunu biliyordum, çünkü oradan daha yeni gelmiştim ve bu yolculuk altı günümü almıştı. Yanlışlıkla ana treni kaçırmıştım ve günde sadece iki istasyonda duran küçük bir trene binmiştim. Bu altı gün boyunca Fransız köylülerinden dilendiğim kuru ekmek kabuklarıyla yaşamıştım ve bu da yetmezmiş gibi onları Fransız köylülerinden dilenmiştim.

Üstelik uzun yolculuğum için uygun giysiler bulmak için Ottawa'da harcadığım bir tam gün, bezginliğimi daha da artırmıştı. Tam da burada, Ottawa'nın, Washington D.C.'den sonra Birleşik Devletler'de ve Kanada'da elbise dilenmek için en zor şehir olduğunu söylememe izin verin. Washington en uç şehirdir. Bir çift pabuç bulabilmek için orada iki hafta harcamış ve daha sonra Jersey City'ye onları alamadan gitmek zorunda kalmıştım.

Ama gelelim Ottawa'ya. Sabah saat tam sekizde giysi peşinde koşmaya başladım. Bütün gün enerjik bir şekilde çalıştım. Kırk mil yürüdüğüme yemin ederim. En azından bin evin hanımıyla konuştum. Öğle

yemeği yemek için bile paydos etmedim. Ve akşamın altısında, aralıksız ve iç karartıcı on saatlik zahmetten sonra, elde etmeyi başardığım pantolon çok dardı ve üstelik erken bir yıpranmanın bütün belirtilerini taşıyordu, ayrıca hâlâ bir gömleğim eksikti.

Saat altıda aramayı bıraktım ve yolda yiyecek bir şeyler bulma umuduyla demiryolu istasyonlarına gittim. Ama hâlâ şanssızlığım üstümdeydi. Yiyecek istediğim her kapıdan kovuldum. Sonunda elime bir "sadaka" sıkıştırıldı. Moralim yükseldi, çünkü uzun ve çeşitli deneyimlerim içinde aldığım en iyi sadakaydı. Gazete kâğıtlarına sarılmış bir paketti ve bir bavul kadar büyüktü. Acele tenha bir köşeye gittim ve paketi açtım. İlk önce pasta gördüm, sonra daha fazla pasta, her cins ve çeşitte pastalar. Paket, pasta doluydu. Aralarında kalın sert et dilimleri olan yağ ve ekmek değil, sadece pasta vardı ve ben her şeyden çok, pastadan tiksinirdim! Başka bir çağda ve diyarda olsa, Babil Nehri kıyısında oturup ağlarlardı. Ve Kanada'nın mağrur başkentinin tenha bir köşesinde, ben de oturup ağladım... bir pasta dağının önünde. Birinin ölmüş oğlunun yüzüne bakması gibi, ben de önümde duran bir dolu pastaya öyle baktım. Sanırım nankör bir serseriydim, çünkü bir gece önce bir parti düzenlenmiş olan bir evin cömertliğini paylaşmayı reddetmiştim. Besbelli ki konuklar da pastayı sevmiyordu.

O pasta, şansımın döndüğüne işaret ediyordu. Bundan daha kötü bir şey olamazdı; öyleyse işler yolunda gitmeye başlamalıydı. Ve gitti de. Bir sonraki evde "sofraya davet"le ödüllendirildim. Bu an, yani "sofraya davet", mutluluğun zirvesidir. İçeri alınıyorsunuz, çoğu zaman temizlenmenize izin veriliyor ve sonra "sofraya davet" ediliyorsunuz. Serseriler bacaklarını masanın altında uzatmaya bayılır. Ev, geniş ve

konforluydu, güzel ağaçların ve geniş bir arazinin ortasındaydı ve caddeden uzaktı. Yemeği daha yeni bitirmişlerdi ve ben dosdoğru yemek odasına alındım –bu alışılmadık bir durumdu, çünkü sofraya davet edilecek kadar şanslı olan bir serseri genellikle yemeğini mutfakta yer. Kır saçlı ve cana yakın bir İngiliz, genç ve güzel bir Fransız kadını olan tombul karısı, ben yerken benimle sohbet etti.

Şimdi, o güzel genç Fransız kadınının, onun için barbarca bir tabir olan "25 sent" dediğimde attırdığım kahkahayı hatırlayıp hatırlamadığını merak ediyorum. Anlarsınız ya, onları bir teklifimle silkelemeye çalışıyordum. Paranın miktarından söz açılması şöyle oldu:

"Ne?" dedi. "25 sent," dedim. Tekrar "Ne?" derken ağzı seğiriyordu. "25 sent," dedim. Bunun üzerine kahkahalara boğuldu. "Tekrar etmez misiniz?" dedi, kendini yeniden kontrol altına aldığında. "25 sent," dedim. Ve bir kez daha kontrol edilemez tatlı kahkahalara boğuldu. "Affedersiniz," dedi, "ama neydi... dediğiniz neydi?"

"25 sent," dedim, "bunda yanlış bir şey mi var?"

"Benim bildiğim kadarıyla yok," diye kıkırdadı nefes arasında, "ama bu ne anlama geliyor?" Açıkladım, ondan 25 sent alıp alamadığımı şimdi hatırlamıyorum; ama o zamandan bu yana asıl hangimizin görgüsüz olduğunu merak ediyorum.

İstasyona vardığımda, kör bagajlarda yolculuk etmeyi bekleyen en az yirmi kişilik bir serseri grubuyla karşılaştım. Kör bagajda iki ya da üç serserinin olması bir sorun yaratmaz. Bu göze çarpmaz. Ama yirmisi! Bu sorun demekti. Hiçbir tren görevlisi hepimizin birden yolculuk etmesine izin vermezdi.

Kör bagajın ne olduğunu anlatayım: Bazı posta vagonlarının iki ucunda da kapı yoktur; bu yüzden, böyle bir vagon “kör”dür. Kapıları olan posta vagonlarının kapıları her zaman kilitlidir. Varsayalım ki, tren hareket ettiğinde, bir serseri bu kör vagonlardan birinin platformuna biniyor; kapı yok ya da kilitli. Hiçbir kondüktör ya da fren memuru ondan bilet parası almak ya da onu dışarı atmak için ona ulaşamaz. Tren bir daha durana kadar serserinin güvenlikte olduğu açıktır. O zaman vagondan inmeli, karanlıkta koşmalı ve tren yeniden hareket ettiğinde kör vagona yeniden atlamalıdır. Ama birazdan sizin de göreceğiniz gibi davranış var, davranışçık var.

Tren hareket ettiğinde, bu yirmi serseri üç kör vagona üşüştü. Bazıları, tren bir vagon boyu ilerlemeden önce tırmandılar. Beceriksiz birer salaktılar ve hızla gelen sonlarını gördüm. Elbette, tren görevlileri alarmdaydı ve ilk durakta sorunlar başladı. Ben trenden atladım ve hat boyunca ileri doğru koştum. Birkaç serserinin bana eşlik ettiğini fark ettim. Besbelli işi biliyorlardı. Tren durduğu zaman, trenin baş kısmına doğru koşmak gerekir. İleri doğru koştum ve ben koşarken bana eşlik edenlerden biri koşudan çıktı. Bu davranış bir trene binmekteki ustalıklarının ve soğukkanlılıklarının ölçüsüydü.

Bu iş böyle yapılır. Tren hareket ettiğinde, fren memuru gözetlediği kör bagajdan iner. Yeniden trene binebilmek için kör vagondan aşağı atlamaktan ve vagon uçları “kör” olmayan bir vagonun bir platformunu yakalamaktan başka bir çaresi yoktur. Tren, fren memurunun atlama riskini göze alabileceği hızda giderken, kör bagajdan atlar, birkaç vagonun geçmesini bekler ve yeniden trene biner. Yani fren memurunun boşalttığı kör vagona binmek için koşmak serseriye kalmıştır.

En son serseriyle aramda yirmi metre bırakarak bekledim. Tren hareket etti. Fren memurunun fenerini ilk kör bagajda gördüm. Kör vagondan atlıyordu. Ve salakların kör vagon ilerlerken yol kenarında ümitsizce durduklarını gördüm. Binmek için hiçbir girişimde bulunmuyorlardı. Daha yolun başında kendi yetersizlikleri yüzünden saf dışı kalmışlardı. Onlardan sonra, sırasıyla, oyun hakkında az bir şey bilen serseriler geliyordu. Fren memurunun bulunduğu ilk kör bagajın geçmesini beklediler, ikinci ve üçüncü bagajlara atladılar. Elbette, fren memuru tren geçip giderken birinci kör vagondan atlayıp ikincisine bindi ve orada, vagona binmiş olan adamları dışarı atmak için kapışmaya koyuldu. Ama durum şuydu ki, birinci kör bagaj benim hizama geldiğinde ben fazla ilerde duruyordum, fren memuru orayı zaten boşaltmıştı ve ikinci kör bagajdaki serserilerle uğraşıyordu. Yeterince ileriye koşmuş olan daha becerikli yarım düzine kadar serseri de ilk vagona binmeyi başardılar.

Bir sonraki istasyonda, yol boyunca ileri koşarken, on beş kadar serseri saydım. Beşi saf dışı kalmıştı. Asil bir şekilde başlayan imha operasyonu istasyondan istasyona sürdü. On dörttük, on iki, on bir, dokuz, sekiz... Bu bana o çocuk şarkısındaki on küçük zenciyi hatırlattı. En son küçük zenci olmaya azimliydim. Neden olmasın? Güç, çeviklik ve gençlikle kutsanmamış mıydım? (On sekiz yaşımdaydım ve mükemmel bir durumdaydım.) Ve soğukkanlı değil miydim? Ve ayrıca, serseriler kralı değil miydim? Öbür serseriler sadece birer salak değil miydiler ve benim yanımda amatör kalmıyorlar mıydı? Eğer en son küçük zenci olmayı başaramasaydım, oyundan çıkar ve bir yerlerde bir yonca çiftliğinde kendime bir iş bulurdum.

Sayımız dörde indiğinde bütün tren personeli bu yarışa ilgi göstermeye başlamıştı. O andan itibaren bu ustalık ve zekâ gerektiren yarışmada kozlar tren personelinin elindeydi. Bir bir diğer üçü kaybetti ve en son ben kaldım. Hayret, kendimle gurur duyuyordum! Bir Karun bile ilk milyonuyla bu kadar gururlanmamıştır. İki fren memuruna, bir kondüktöre, bir ateşçiye ve bir makiniste rağmen trene asılıyordum.

Ve işte trene asılma yollarım hakkında birkaç örnek: Trenin baş kısmında, karanlıkta –öylesine başta ki kör bagaj bana ulaşmadan önce orada olan fren memurunun zorunlu olarak atlaması gerekir– trene binerim. Mükemmel. Bir başka istasyona kadar iyi durumdayım. O istasyona varıldığında, manevrayı yinelemek için ileri atılırım. Tren hareket eder. Onun gelişini izlerim. Kör bagajda fener ışığı yok. Personel mücadeleden vaz mı geçti? Bilmiyorum. İnsan asla bilemez ve insan her an her şeye hazırlıklı olmalıdır. İlk kör bagaj karşıma geldiğinde, vagona sıçramak için koşarım, fren memurunun platformda olup olmadığını görmek için gözlerimi dört açarım. Çünkü tek bildiğim, feneri söndürülmüş olarak orada olabilir ve ben basamaklara sıçrarken o fener başıma inebilir. Bunu bilmem gerekir. İki üç kere başıma fenerle vuruldu.

Ama hayır, ilk kör bagaj boş. Tren hızlanıyor. Öbür istasyona kadar güvendeyim. Öyle miyim acaba? Trenin yavaşladığını hissediyorum. Anında dikkat kesiliyorum. Bana karşı bir manevra yapılıyor ve ben ne olduğunu bilmiyorum. Gözlerimi önümdeki kömür vagonundan ayırmamayı unutmadan, trenin her iki tarafını birden görmeye çalışıyorum. Bu üç yönün birinden ya da hepsinden saldırıya uğrayabilirim.

İşte, geliyor. Fren memuru lokomotifte duruyor. Kör bagajın sağ tarafındaki basamaklarında adımlarını duyduğumda uyarılıyorum. Şimşek

hızıyla sola atlıyor ve lokomotiften ileri doğru koşuyorum. Karanlıkta kayboluyorum. Tren Ottawa'dan ayrıldığından beri durum böyle. Trenin baş kısmında duruyorum ve trenin, yoluna devam edecekse, önümden geçmesi gerekiyor. Yeniden trene binmek için iyi bir şansım oluyor.

Dikkatle bakıyorum. Lokomotife doğru bir fenerin geldiğini görüyorum ve onun lokomotiften geri döndüğünü görmüyorum. Öyleyse hâlâ lokomotifte olmalı ve fenerin ucunda bir fren memurunun olması yerinde bir tahmin. O fren memuru sanırım tembel biriydi, yoksa gelirken feneri gizlemeye çalışacağı yerde söndürürdü. Tren hareket ediyor. İlk kör bagaj boş, ona biniyorum. Tren önceki gibi yeniden yavaşlıyor, lokomotifteki fren memuru kör bagaja bir tarafından biniyor, ben öbür taraftan atlıyor ve ileri doğru koşuyorum.

Karanlıkta beklerken büyük bir gurur heyecanı her yanımı sarıyor. Tren benim için iki kere durdu –zavallı asalak bir hobo olan benim için. Ben, tek başıma, birçok yolcusu ve vagonu, devlet postası ve lokomotifle zorlanan iki bin beygirlik buharı olan treni durdurdum. Ve ben sadece seksen kilo ağırlığında, cebinde beş sent bile olmayan biriyim.

Fenerin yeniden lokomotife doğru gittiğini görüyorum. Ama bu kez dikkat çekici bir şekilde geliyor. Benim işime gelmeyecek kadar dikkat çekecek şekilde geliyor ve neler olduğunu merak ediyorum. Her nasılsa lokomotifteki fren memurundan daha fazla korkacak bir başka şey daha var. Tren tam zamanında hareket ediyor. Tam zamanında, sıçramadan önce, ilk kör bagajda fenersiz fren memurunun karanlık siluetini görüyorum. Geçmesine izin veriyorum ve ikincisine binmeye hazırlanıyorum. Ama ilk kör bagajdaki fren memuru aşağı atlıyor ve peşime düşüyor. Aynı zamanda, lokomotifteki fren memurunun fenerinin ışığını bir an görüyorum. O da

atlıyor ve şimdi her iki fren memuru da benimle aynı tarafta toprağa basıyor. Bir an sonra ikinci kör bagaj geliyor ve ben ona atlıyorum. Ama oyalanmıyorum. Karşı hamlemi hesapladım. Tam platformun karşısına hızla koşarken, vagona binen fren memurunun vagona binerken ayağının basamağa değdiğini duyuyorum. Öbür tarafa atlıyorum ve trenle birlikte koşuyorum. Planım ileri koşmak ve ilk kör bagaja binmek. Çok zor bir durum çünkü tren hızlanıyor. Aynı zamanda, fren memuru arkamda ve peşimden koşuyor. Sanırım ben daha iyi bir sürat koşucusuyum, çünkü ilk vagona yetişiyorum. Basamaklarda durup takipçime bakıyorum. Sadece üç metre geride ve iyi koşuyor; ama şimdi tren gitmesi gereken hızına yaklaşıyor ve aramızdaki mesafe aynı kalıyor. Elimi uzatarak ona cesaret veriyorum; ama o sunturlu bir küfür savurarak kesiliyor, koşmayı bırakıyor ve birkaç vagon geriden trene biniyor.

Tren hızla ilerliyor ve ben kendi kendime kıkırdıyorum, tam o sırada, hiçbir uyarı olmaksızın, üzerime su dökülüyor. Ateşçi, lokomotiften üzerime hortumla su fışkırtıyor. Vagonun platformundan ileri doğru, çıkıntısına sığındığım kömür vagonunun yakınına ilerliyorum. Sular bana zarar vermeden başımın üstünden geçiyor. Ellerim, kömür vagonuna tırmanmak ve ateşçiyi kömür yağmuruna tutmak için kaşınıyor; ama bunu yaparsam onun ve makinistin beni katledeceğini biliyorum ve kendimi tutuyorum.

Bir sonraki durakta trenden atlıyorum ve karanlıkta ileri doğru koşuyorum. Bu sefer, tren hareket ettiğinde, her iki fren memuru da birinci kör bagajda. Oyunlarını seziyorum. Önceki numaramı tekrarlamamı engelliyorlar. Artık yine ikinci kör bagaja binip, öbür taraftan atlayıp, birinciye koşamam. Birinci kör bagaj geçer geçmez ve ben binmediğimden,

her biri trenin bir tarafına olmak üzere yere atlıyorlar. İkinci kör bagaja biniyorum ve bunu yaparken bir an sonra, iki fren memurunun da aynı anda her iki yanımda belireceğini biliyorum. Tıpkı bir kapan gibi. Her iki yol da kapalı. Yine de başka bir yol var ve bu yol yukarıda.

Bundan dolayı takipçilerimin gelmesini beklemiyorum. Platformun dik demir parmaklığından yukarı tırmanıyorum ve fren kolunun üstünde dikiliyorum. Ama kazandığım süre bitiyor ve her iki taraftaki basamaklarda da fren memurlarının ayak seslerini duyuyorum. Bakmak için durmuyorum. Kollarımı, iki vagonun çatılarının kıvrılan uçlarında asılı kalana kadar havaya, başımın üstüne kaldırıyorum. Bir elim, elbette, bir vagonun kıvrık çatısında, öbür elim de öbür vagonun kıvrık çatısında. Bu sırada her iki fren memuru da basamakları çıkıyor. Onları göremeyecek kadar meşgul olsam da, bunu biliyorum. Bütün bunlar sadece birkaç saniye içinde oluyor. Bacaklarımla sıçrıyorum ve kollarımla kendimi havada tutuyorum. Bacaklarımı kaldırırken, her iki fren memuru da bana uzanıyor ve boş havayı kavrıyor. Bunu biliyorum, çünkü aşağıya bakıp onları görüyor ve ayrıca küfür ettiklerini de duyuyorum.

Şimdi tehlikeli bir pozisyondayım, aynı anda her iki vagonun aşağıya kıvrık çatılarının uçlarına tutunuyorum. Ani ve nazik bir hareketle, her iki bacağımı bir çatının kıvrımına ve her iki elimi de öbür çatının kıvrımına atıyorum. Sonra, kıvrılan çatının köşesine sıkıca tutunarak, kıvrımdan yukarıya, düz çatıya tırmanıyorum, orada durup vantilatöre tutunarak biraz soluklanıyorum. Trenin tepesindeyim; serserilerin deyişiyle “güverte”de ve anlattığım bu işlemi “güverteye çıkmak” olarak adlandırıyorlar. İşte, tam burada sadece genç ve kuvvetli bir serserinin bir yolcu treninin güvertesine

çıkabileceğini ve ayrıca, genç ve kuvvetli serserinin soğukkanlı da olması gerektiğini söylememe izin verin.

Tren hızlanarak yoluna devam ediyor ve ben gelecek istasyona kadar güvende olduğumu biliyorum –ama sadece gelecek istasyona kadar. Eğer tren durduktan sonra çatıda kalırsam, o fren memurlarının beni taşlarla yaylım ateşine tutacağını biliyorum. Sağlıklı bir fren memuru, oldukça ağır bir taş parçasını –iki buçuk kilodan on kiloya kadar diyelim– vagonun tepesine “bir çiy damlası” gibi atabilir. Öte yandan, gelecek istasyonda fren memurları büyük olasılıkla tırmandığım yerden aşağı inmemi bekleyecekler. Şimdi, başka bir platformdan aşağı inmek bana kalmış bir şey.

Bundan sonraki yarım mil içinde tünel olmadığı umudunu hararetle besleyerek, ayağa kalkıp altı vagon aşağı doğru yürüdüm. Ve ayrıca, insanın bu tür bir gezinti için ürkekliği bırakması gerektiğini söylememe izin verin. Yolcu vagonlarının çatıları gece yarısı gezintileri için yapılmamıştır. Eğer aksini düşünen biri varsa, ona denemesini tavsiye ederim. Bırakın, karanlık ve boş havadan başka tutunacak bir şey olmayan sarsılan, sallanan bir vagonun çiyden sırılsıklam ve kayganlaşmış çatısında yürüsün ve öbür vagonun aşağı doğru kıvrık, sırılsıklam ve kaygan çatısına atlamak için bırakın hızını artırsın. İnanın bana, kalbinin zayıf olup olmadığını ya da başının dönüp dönmediğini öğrenecektir.

Tren durmak için yavaşladığında, güverteye çıktığım yerden altı platform ilerde aşağı indim. Platformda hiç kimse yoktu. Tren durduğunda, yere süzüldüm. İleride ve benimle lokomotif arasında kımıldayan iki fener vardı. Fren memurları vagon çatılarında beni arıyorlardı. Yanında durduğum vagonun “dört tekerlekli” olduğunu fark ettim –bu, her vagon için sadece

dört tekerlek olduğu anlamına geliyordu. (Trenin altında, demir çubukların üzerinde yolculuk yaparken, “altı tekerlekli”lerden uzak durmaya çalışın; felaketlere neden olurlar.)

Trenin altına giriyorum ve demir çubukları arıyorum ve trenin hâlâ duruyor olmasına fevkalade seviniyorum. Bu benim Canadian Pacific’in altına ilk girişim ve altyapı düzeni benim için yeni. Şasi ile vagonun altı arasında, şasinin tepesine sürünüyorum. Ama aradaki boşluk sıkışabileceğim kadar büyük değil. Bu benim için yeni bir şey. Birleşik Devletler’de, hızla ilerleyen trenlerin ana direğini yakalayıp, ayaklarımı fren kirişinin altında sallayarak, oradan da şasinin üstünde sürünerek şasinin içindeki demir çubukların üstüne yerleşirdim, üstelik tren hızla giderken yapardım bunu.

Karanlıkta ellerimle yoklayarak, fren kirişi ile yer arasında bir boşluk olduğunu fark ediyorum. Ancak oraya zar zor sıkışılabilir. Yüzükoyun yatıp sürüne sürüne ilerlemek zorundayım. Şasinin içine girince, demir çubukların üstünde oturuyorum ve fren memurlarının benim ortadan kayboluşum hakkında ne düşündüklerini merak ediyorum. Tren hareket ediyor. En sonunda beni kovalamaktan vazgeçtiler.

Acaba vazgeçtiler mi? Gelecek durakta, vagonun öbür ucunda benim altına yerleştiğim vagonun hemen yanındaki vagonun altında bir fener uzatıldığını görüyorum. Beni bulmak için demir çubukları araştırıyorlar. Hemen kirişi kırmam gerek. Fren kirişinin altında karnımın üzerinde sürünüyorum. Beni görüyor ve peşimden koşuyorlar, ama ben ellerim ve dizlerim üzerinde raylar boyunca sürünerek öbür tarafa geçiyorum ve ayağa kalkıyorum. Daha sonra, trenin baş kısmına doğru gidiyorum. Lokomotifi,

koşarak geçip beni koruyan karanlıkta saklanıyorum. Yine eski durum. Trenin ilerisindeyim ve tren benim önümden geçmek zorunda.

Tren hareket ediyor. İlk kör vagonda bir fener görüyorum. Eğiliyorum ve beni arayan fren memurunun geçip gittiğini görüyorum. Ama ikinci kör vagonda da bir fener var. O fren memuru beni fark ediyor ve ilk vagona geçen fren memurunu çağırıyor. Her ikisi de yere atlıyor. Önemli değil, üçüncü kör vagona bineceğim ve güverteye çıkacağım. Ama o da ne, üçüncü kör vagonda da bir fener var. Bu, kondüktör. Bırakıyorum, vagon geçsin. Her nasılsa şimdi bütün tren personeli karşımda. Geri dönüp trenin gittiği yönün tersi yönde koşuyorum. Omzumun üstünden geriye bakıyorum. Her üç fener de yerde ve sallanarak beni kovalıyorlar. Hızımı artırıyorum. Trenin yarısı geçip gidiyor ve ben trene atlarken oldukça da hızlı gidiyor. İki fren memurunun ve kondüktörün iki saniye içinde aç kurtlar gibi yetişeceklerini biliyorum. El freni çarkının üstüne sıçrıyorum, vagon çatılarının kıvrık uçlarına tutunuyorum ve kendimi güvertelere doğru çekiyorum; bu sırada hayal kırıklığına uğramış takipçilerim, platformun altında kovaladığı kediyi ağaca kaçırmış köpekler gibi kümelenip bana küfürler sallıyor ve atalarım hakkında ağza alınmayacak şeyler söylüyorlar.

Ama ne fark eder? Ateşçiyle makinist de dahil, beşe karşı bir kişiyim; yasaların olanca görkemi ve büyük bir şirketin gücü onların arkasında ve ben onları yeniyorum. Trenin epeyce arkalarındayım ve lokomotifin gerisindeki beş ya da altıncı platforma gelinceye kadar yolcu vagonlarının üstünde ileri doğru koşuyorum. İhtiyatla aşağıya bakıyorum. Bu platformda bir fren memuru var. Vagona hızla ve sinsice giriş şeklinden beni gördüğünü anlıyorum ve ayrıca aşağıya indiğimde üzerime atılmaya hazır bir şekilde kapının iç tarafında beklediğini de biliyorum. Ama bilmezlikten geliyor ve

hatasında ısrar etmesi için orada bekliyorum. Onu görmüyorum, yine de kapıyı bir kere açtığını ve benim hâlâ orada olduğumdan emin olmak için yukarıyı dikizlediğini biliyorum.

Tren bir istasyonda durmak için yavaşlıyor. Bacaklarımı deneme amacıyla aşağı sarkıtıyorum. Tren duruyor. Bacaklarım hâlâ sallanıyor. Kapının mandalının yavaşça açıldığını duyuyorum. Adam üzerime atılmaya hazır. Birden ayağa fırlayıp, çatının üzerinde ileriye doğru koşuyorum. Tren hareketsiz duruyor; gece sessiz, bense ayaklarımla metal çatıda bolca ses çıkarmaya çalışıyorum. Bilmiyorum, ama fren memurunun ben öbür platformda inerken beni yakalamak için ileri doğru koştuğunu tahmin ediyorum. Ama orada inmiyorum. Yolcu vagonunun çatısında yarı yolda geri dönüp tekrar sessizce, az önce fren memuruyla benim terk ettiğimiz platforma hızla geri dönüyorum. Ortalıkta kimse yok. Kıyı temiz. Güverte benzetmesi yüzünden bu cümle daha uygun bence. Trenin istasyona göre diğer tarafından yere iniyorum ve karanlığa karışıyorum. Beni kimsecikler görmüyor.

Rayların sağ yanındaki çitin yanına gidiyorum ve seyrediyorum. Ah, ha! Bu da ne? Trenin tepesinde önden arkaya doğru ilerleyen bir fener görüyorum. Aşağıya inmediğimi sanıyorlar ve çatılarda beni arıyorlar. Ve daha da iyisi –yerde, trenin her iki yanında, tepedeki fenerle aynı hizada hareket eden başka iki fener daha var. Bu bir tavşan avı ve tavşan da benim. Tepedeki fren memuru beni ürkütüp kaçıracak, trenin her iki yanındakiler de beni enseleyecek. Bir sigara sarıp fener alayının geçişini seyrediyorum. Bir kere beni geçtiler mi, trenin ön tarafına ilerlemek için güvenlikte olurum. Tren hareket ediyor, ben de öndeki kör vagona hiçbir zorlukla karşılaşmadan biniyorum. Ama tren tam hızlanmadan ve ben tam sigaramı

yakmak üzereyken, ateşçinin kömürlerin üzerinden kömür vagonunun arkasına doğru tırmandığını ve yukarıdan bana baktığını fark ediyorum. İçim korkuyla doluyor. Bulunduğu durumda kömür parçalarıyla beni ezip pelte yapabilir. Bunun yerine bana sesleniyor ve sesindeki hayranlığı ferahlayarak fark ediyorum.

“Seni gidi uyanık,” diyor bana.

Büyük bir iltifat ve ödül alan bir okul çocuğu gibi titriyorum.

“Söz ver!” diye bağırıyorum yukarıya, “bir daha beni hortumla ıslatmayacaksın!”

“Tamam!” diye cevap veriyor ve işine dönüyor.

Lokomotifteki adamla arkadaş oldum, ama fren memurları hâlâ beni arıyor. Bir sonraki istasyonda, fren memurları üç kör vagonu da işgal ediyor ve ben önceki gibi, geçip gitmelerine izin verip, trenin ortasında güverteye atlıyorum. Personel artık öfkeden çılgına dönmüş durumda, tren duruyor. Fren memurları ya beni çukura atacak ya da işin aslını öğrenecek. O istasyonda koskoca tren üç kere benim için duruyor ve her seferinde fren memurlarından sıyrılıyor, güverteye çıkıyorum. Ama durum umutsuz, çünkü en sonunda durumu anlamaya başlıyorlar. Onlara treni benden koruyamayacaklarını öğretmiş oluyorum. Başka bir şey yapmak zorundalar.

Ve yapıyorlar. Tren son kez durduğunda, acele peşimden koşturuyorlar. Ah, oyunlarını görüyorum. Koşturarak beni yormaya çalışacaklar. İlk önce beni trenin arkasına doğru sürüyorlar. Tehlikede olduğumu biliyorum. Bir kere trenin arkasına geldim mi, tren beni geride bırakarak hareket edecek. Bir fren memuru hâlâ beni kovalıyor. Pekâlâ, ona hayatının koşusunu yaptıracağım, nefesim iyi olduğu için yol boyunca öne

doğru koşuyorum. Beni on mil kovalasa da fark etmez, nasıl olsa treni yakalamak zorunda ve ben de trene, hangi hızda giderse gitsin binebilirim.

Onun önünde rahatça koşmaya devam ediyorum ve karanlıkta bana acı verecek engellere ve demiryolu makaslarına karşı gözümü dört açarak dikkat ediyorum. Ah, ne yazık! Gözlerimle fazla ilerisine dikkat ediyormuşum, tam ayağımın dibindeki bir şeye takılıyorum, ne olduğunu bilmiyorum, küçük bir şey ve yüzüstü yere kapaklanıyorum. Bir an sonra ayaktayım, ama fren memuru beni yakamdan yakalıyor. Hiç boğuşmuyorum. Derin derin nefes almakla ve adamı baştan aşağı süzmekle meşgulüm. Dar omuzlu biri ve ağırlık olarak ondan en az on beş kilo fazlam var. Ayrıca, o da benim kadar yorgun ve eğer bana yumruk atmaya çalışırsa, ona birkaç şey öğreteceğim.

Ama bana yumruk atmaya çalışmıyor ve bir sorun kalmıyor. Onun yerine, beni gerisingeri trene doğru götürüyor ve bir başka olası sorun ortaya çıkıyor. Kondüktörün ve öbür fren memurlarının fenerlerini görüyorum. Onlara yaklaşıyoruz. New York polisiyle boşuna tanışmadım ben. Kapalı yük vagonlarında, su tanklarının yanında ve hapishane hücrelerinde boşuna dinlemedim kanlı adam yakalama hikâyelerini. Bu üç adam beni dövmeye kalkarsa ne olacak? Tanrı bilir ya, onları yeterince kışkırttım. Hızla düşünüyorum. Diğer iki adama yaklaştıkça yaklaşıyoruz. Beni zaptedenin midesiyle çenesini nişanlıyor ve sorun çıkar çıkmaz ona atacağım sağlı sollu yumrukları planlıyorum.

Öf! Bu adama yapacağım bir başka numara biliyorum ve bunu yakalandığım anda yapmadığım için neredeyse pişmanlık duyuyorum. Elleri yakamdayken onu hasta edebilirdim. Sıkıca kapanmış parmakları yakamın içine gömülmüştü. Ceketim sıkıca ilikli. Siz hiç kanamayı

durdurmak için kola ya da bacağa yapılan turnike gördünüz mü? İşte, bu da ona benziyor. Tek yapmam gereken şey, başımı koltuğunun altına sokmak ve dönmeye başlamak. Hızlı, çok hızlı dönmeliyim. Nasıl yapılacağını biliyorum; her dönüşte başımı koltuğunun altına sokarak şiddetli, sarsıntılı bir şekilde dönmek. O daha ne olduğunu anlayamadan, yakamı kavrayan parmakları kıvrılmış olacak. Onları yakamdan çekip alamayacak; güçlü bir manivela. Dönmeye başladıktan yirmi saniye sonra, kan parmak uçlarına hücum edecek, o nazik tendonlar kopacak, bütün kaslar ve sinirler lapa gibi ezilecek. Biri sizi yakanızdan yakaladığında bunu yapmayı deneyin. Ama hızlı davranın –şimşek kadar hızlı. Ayrıca, dönerken korunduğunuzdan da emin olun –yüzünüzü sol kolunuzla, karnınızı sağ kolunuzla koruyun. Görüyorsunuz ya, öbür adam serbest olan koluyla bir yumruk atarak sizi durdurmaya çalışabilir. Serbest olan koluna doğru değil de, ondan uzağa doğru dönmek de iyi bir fikir olabilir. Iskalayan bir yumruk, inen bir yumruk kadar kötü değildir.

O fren memuru hasta olmaya ne kadar yakınlaştığını asla bilemeyecek. Onu kurtaran tek şey, beni dövmeyi planlamamış olmasıdır. Yeterince yaklaştığımız zaman, beni yakaladığını haber veriyor ve trene hareket etmesi için işaret veriyorlar. Lokomotif ve üç kör vagon bizi geçiyor. Ondan sonra, kondüktör ve öbür fren memuru trene atlıyor. Ama beni zapteden tutmaya devam ediyor. Planı anlıyorum. Trenin arkası geçip gidene kadar beni tutacak. Sonra kendisi trene atlayacak ve beni arkada bırakacak –atılmış bir şekilde.

Tren hızlı hareket etti, makinist kaybettiği zamanı kapatmaya çalışıyordu. Bu aynı zamanda, uzun bir tren. Oldukça hızlı gidiyor ve fren memurunun hızını endişeyle hesapladığını biliyorum.

“Bunu başarabileceğini düşünüyor musun?” diye soruyorum masumca.

Yakamı bırakıyor, hızla koşuyor ve trene atlıyor. Hâlâ geçmesi gereken birkaç yolcu vagonu var. Bunu biliyor ve başını dışarı uzatmış bana bakarak basamaklarda bekliyor. O anda, bundan sonra yapacağım hareketi düşünüyorum. Son platforma bineceğim. Trenin hızlı, daha da hızlı gittiğini biliyorum, ama eğer düşersem toz dumanın içinde sadece yuvarlanacağım ve bende gençlik iyimserliği var. Ne yapacağımı belli etmiyorum. Umudumu kaybettiğimi ilan eder bir şekilde omuzlarımı kederle bükerek duruyorum. Ama aynı anda ayaklarımla çakıl zemini yokluyorum. Mükemmel bir zemin. Ayrıca fren memurunun dışarı uzanmış başını da gözlüyorum. Baş içeri çekiliyor. Trenin benim atlayamayacağım kadar hızlı gittiğinden emin.

Ve tren hızlı gidiyor –daha önce asıldığım bütün trenlerden daha hızlı. Son yolcu vagonu geldiğinde vagonun gittiği yöne doğru atılıyorum. Hızlı, kısa bir sıçrayış. Trenin hızına denk gelebileceğimi ummuyorum, ama hızlarımız arasındaki farkı en aza indirebilir ve böylece, trene zıpladığım zaman çarpmanın şiddetini azaltabilirim. Karanlıkta şimşek hızıyla yaşanan o anda son platformun demir parmaklığını göremiyorum; bulmak için zamanım da yok. Bulunması gerektiğini düşündüğüm yere doğru uzanıyorum ve aynı anda ayaklarım yerden kesiliyor. Her şey şansa kalmış artık. Bir an sonra kaburgalarım, kollarım ya da kafam kırık bir şekilde çakılda yuvarlanıyor olabilirim. Ama parmaklarım tutamağı kavrıyor, vücudumu bir eksen çevresinde döndüren bir çekilme oluyor kollarımda ve ayaklarım şiddetli bir çarpmayla basamaklara basıyor.

Kendimle oldukça gurur duyarak oturuyorum. Bütün serserilik hayatımda şimdiye kadar yaptığım en iyi tren sıçrayışıydı bu. Gecenin geç vakti, son platformda birkaç istasyonun rahatlıkla geçilebileceğini biliyorum, ama ben trenin arkasına güvenemiyorum. İlk istasyonda trenin dış yanı boyunca koşuyor, yataklı vagonları geçiyor ve bir vagonun altına dalıp bir demir çubuğa oturuyorum. Öbür istasyonda yeniden ileri koşuyor ve bir başka demir çubuğa oturuyorum.

Şimdi bir dereceye kadar güvendeyim. Fren memurları benim yerde kaldığımı düşünüyorlar. Ama uzun bir gün ve yorucu gece bende etkisini göstermeye başlıyor. Ayrıca, trenin altı ne rüzgârlı ne de soğuk, uyuklamaya başlıyorum. Bu doğru değil. Demir çubukların üzerinde uyumak ölüm demektir, bu nedenle bir istasyonda dışarı sürünüyorum ve ikinci kör vagona ilerliyorum. Burada yatıp uyuyabilirim ve bunu yapıyorum da –ne kadar süre bilmiyorum– çünkü yüzüme tutulan bir fenerle uyanıyorum. İki fren memuru bana bakıyor. Önce hangisinin bana vuracağını merak ederek savunmaya geçiyorum. Ama vurmayı düşünmüyorlar.

“Seni orada kaldın sanıyordum,” dedi beni yakamdan yakalamış olan fren memuru.

“Eğer yakamı bırakmasaydın, sen de benimle orada kalırdın,” diye cevap veriyorum.

“Niyeymiş?” diye soruyor.

“Sana iyice sarılırdım da ondan,” diyorum.

Aralarında konuşuyorlar ve kararlarını şöyle özetliyorlar:

“Pekâlâ, sanırım trenle gidebilirsin, serseri. Seni uzak tutmaya çalışmanın bir yararı yok.”

Kendi görev bölgelerine gidiyor ve beni huzur içinde bırakıyorlar.

Yukarıdakileri, “trene asılma”nın ne demek olduğuna bir örnek olarak anlattım. Elbette deneyimlerim içinden, şanslı olduğum bir geceyi seçtim ve kazayla tökezlenip, yerde bırakıldığım geceler hakkında –ki sayıları çoktur– hiçbir şey söylemedim.

Sonuç olarak, hududun sonuna vardığımda neler olduğunu anlatmak istiyorum. Kıtalararası hatlarda, tek yönlü yolda, hudutlarda marşandizler bekler ve yolcu trenleri geçtikten sonra hareket ederler. Hududa varıldığında, bindiğim treni terk ettim, arkasından kalkacak olan marşandizi aradım. Onu yan yola çekilmiş beklerken buldum. Yarı yarıya kömürle dolu kapalı yük vagonuna tırmandım ve yere uzandım. Hemen uyumuşum.

Kapının kayarak açılmasına uyandım. Gün henüz doğuyordu, soğuk ve yarı aydınlıktı ve marşandiz henüz yola çıkmamıştı. Bir kondüktör başını kapıdan içeri uzatıyordu.

“Defol git buradan, seni sersem!” diye kükredi bana.

Dışarı çıktım ve dışarıda onun hat boyunca trenin her vagonunu incelemesini seyrettim. Gözden kaybolunca kendi kendime beni kovduğu vagona tekrar tırmanacak kadar soğukkanlı olduğumu asla düşünmeyeceğini düşündüm. Böylece geri tırmandım ve yeniden yattım.

Kondüktörün zihni melekeleri benimkiyle eş olmalı, çünkü aynı şeyi yapacağımı o da düşünmüş. Çünkü geri geldi ve beni kovdu.

Şimdi, kesinkes, aynı şeyi üçüncü kez yapacağımı asla hayal edemez diye akıl yürüttüm. Geri döndüm aynı vagona. Ama işi sağlama almaya karar verdim. Sadece bir yan kapı açılabiliyordu. Öbür yan kapı çivilenmişti. Kömürün tepesinden başlayarak, çivilenmiş kapının yanında bir çukur açtım ve içine girip yattım. Öbür kapının açıldığını duydum. Kondüktör vagona tırmandı ve kömürlerin üzerinden içeri baktı. Beni

göremedi. Dışarı çıkmam için bana seslendi. Sessiz kalarak onu aldatmaya çalıştım. Ama tepemdeki çukurun içine kömür parçaları atmaya başladığında, teslim oldum ve üçüncü kez kovuldum. Ayrıca beni tekrar orada yakalarsa neler olacağını hararetli bir şekilde anlattı.

Taktiğimi değiştirdim. Bir adam sizin zihni melekelerinizle eşit durumdaysa, onu orada bırakın. Birdenbire akıl yürütme zincirinizi kırın ve yeni bir yola girin. Bunu yaptım. Komşu yan yolda birkaç vagonun arasına gizlendim ve seyrettim. O kondüktör vagona tekrar geri geldi. Kapıyı açtı, vagona tırmandı, seslendi, yapmış olduğum çukura kömür fırlattı. Hatta kömürün üzerine tırmandı ve çukura baktı. Bu onu tatmin etti. Beş dakika sonra marşandiz yola çıkıyordu ve o görünürlerde yoktu. Vagonun yanında koştum, kapıyı açtım ve içeri tırmandım. Bir daha hiç beni aramadı ve o kömür vagonunun içinde çoğu zaman uyuyarak ve hudutlarda (buralarda marşandizler her zaman bir saat kadar durur) yiyecek dilenmek için dışarı çıkarak, tam bin yirmi iki mil yolculuk ettim. Ve bin yirmi iki milin sonunda mutlu bir olay sonucu o vagonu kaybettim. Beni bir “sofraya oturttular”. Sofraya oturmak için bir treni kaçırmayacak hiçbir serseri yoktur.

III

Tablolar

“Nerede ya da nasıl öldüğümüz ne fark eder,

Ölüme yürüyecek kadar güçlü olduktan sonra?”

Serseriler Kralının Şarkısı

Serseri hayatının belki de en büyük cazibesi tekdüze olmayışıdır. Hobo ülkesinde hayatın yüzü çok yönlüdür –imkânsızın olduğu ve yolun her kavşağında çalılıkların arasından umulmayanın fırladığı, sürekli değişen bir dizi tutarsız hayal. Hobo bir an sonra ne olacağını asla bilmez; bu yüzden sadece şimdiki zamanda yaşar. O, bir amaca ulaşmak için çabalamanın yararsızlığını öğrenmiştir ve Talih’in rüzgârına kapılıp sürüklenmenin zevkini bilir.

Sık sık serserilik günlerimi düşünür ve hafızamda hızla peş peşe parlayan tablolara hayret ederim. Düşünmeye nereden başladığım hiç fark etmez; bütün günler içinden herhangi bir gün, kendine ait hızla hareket eden tabloları kaydeden bambaşka bir gündür. Örneğin Pennsylvania eyaletinin Harrisburg şehrinde güneşli bir yaz sabahını hatırlıyorum ve derhal aklıma günün uğurlu başlayışı geliyor –evde kalmış iki hanımla, mutfaklarında değil, yemek odalarında, onlarla birlikte “sofraya oturuşum.” Yumurta yedik, hem de yumurtalıklarda! Hayatımda ilk kez yumurtalık görüyordum ya da duyuyordum! İtiraf edeceğim, ilkin biraz acemilik çekmiştim; ama açtım ve arsızdım. Yumurtalığın da yumurtaların da öyle bir hakkından geldim ki, evde kalmış o iki hanım öylece kalakaldılar.

Her biri aldığı yumurtadan minik bir lokma alarak, kızarmış ince ekmek dilimlerinden ufak ufak parçalar kopararak bir çift kanarya gibi yiyorlardı. Vücutlarındaki yaşam ateşi sönmeye yüz tutmuştu; kanları ağır akıyordu; bütün geceyi sıcacık yataklarında uyuyarak geçirmişlerdi. Bense

bütün gece dışardaydım, eyaletin kuzey yakasında, Emporium denilen yerden oraya kadar yürürken, vücudumdaki yakıtın büyük bir bölümünü ısınmak için yakmıştım. Kızarmış ekmek dilimleri hemen yok oluverdiler! Ama her bir dilim benim için bir lokmadan fazla sayılmazdı –hayır, bir ısırıktan fazla değildi. İnsanın birçok ısırık alabilecekken bir ısırık almak için her lokmada bir başka dilime uzanmak zorunda olması ne kadar usandırıcı.

Ben çok küçük bir çocukken, Punch adlı çok küçük bir köpeğim vardı. Onu ben kendim beslerdim. Bir gün evdekilerden biri bir dolu ördek vurmuş ve biz de leziz bir etli akşam yemeği yemiştik. Yemeği bitirdiğimde, Punch'ın akşam yemeğini hazırladım –büyük bir tabak dolusu kemik ve lezzetli lokmalar. Ona vermek için dışarı çıktım. O akşam da komşu çiftlikten bir konuk, yanında dana kadar büyük bir Newfoundland köpeğiyle gelmişti. Tabağı yere bıraktım. Punch kuyruğunu sallayıp yemeye başladı. Önünde en azından yarım saatlik bir mutluluk vardı. Sonra birden ani bir hamle oldu. Punch hortuma kapılmış bir saman gibi bir kenara savruldu ve o Newfoundland köpeği tabağın üzerine çullandı. Muazzam kursağına rağmen, yemeğini çabuk bitirmeye alıştırılmıştı, çünkü, onun kaburgalarına attığım tekme daha yerini bulmadan tabağın içindekileri tamamen mideye indirerek, tabaktakileri silip süpürdü. Dilinin bir yalayışıyla tabaktaki yağ artıklarını bile sildi süpürdü.

İşte o kocaman Newfoundland köpeği, köpeğim Punch'ın tabağının başında nasıl davrandıysa, ben de Harrisburg'lu evde kalmış iki hanımın masasında öyle davrandım. Sofrayı silip süpürdüm. Hiçbir şeyi kırmadım, ama yumurtaları, kızarmış ekmekleri ve kahveyi temizledim. Hizmetçi yenilerini getiriyordu ve onu epey meşgul ediyordum, o da getirdikçe

getiriyordu. Kahve enfesti, ama böylesine küçük fincanlarda servis edilmesi gerekmezdi. İçmek için onca kahve fincanını hazırlamak bütün zamanımı alırsa yemeye ne zaman vakit bulacaktım?

Her neyse, böylece ben de, konuşma fırsatı bulabiliyordum. Pembe beyaz tenli ve gri saç bukleli bu iki evde kalmış hanım, hayatlarında maceranın parlak yüzüne hiç bakmamışlardı. "Serseriler Kralı"nın diyeceği gibi, bütün hayatlarını "aynı vardiya"da geçirmişlerdi. Hareketsiz varlıklarının tatlı kokulu ve dar hücrelerine, ter ve mücadelenin dinç kokuları, yabancı diyarların ve toprakların tadı ve kokularıyla yüklü geniş nağmeler getirmiştim. Ve onların yumuşak avuçlarını benim kendi nasırlı avuçlarımla tırmaladım –ip tutmaktan, zorlu uzun saatler boyunca kürek saplarını okşamaktan kaynaklanan bir santim kalınlığındaki nasırla. Bunu sadece, gençliğin palavracılığı nedeniyle değil, ama bana gösterdikleri hayırseverliğe, vaktiyle çekmiş olduğum yorgunlukla hak kazandığımı kanıtlamak için yaptım.

Ah, şimdi, on iki yıl önce kahvaltı masalarında oturup, gerçek bir serserinin yapacağı şekilde sevecen öğütlerini bir kenara iterek, yolda geçirdiğim hayatım hakkında konuştuğum ve onları sadece benim maceralarımla değil, omuz omuza olduğum ve sırlarımızı paylaştığımız diğer arkadaşlarımın maceralarıyla da heyecanlandırdığım o sevgili, tatlı hanımları gözümün önüne getirebiliyorum.

Hepsini arakladım, diğer arkadaşların maceralarını demek istiyorum ve eğer evde kalmış o hanımlar daha kuşkulu ve biraz daha açıkgöz olmuş olsalardı, kronolojik olarak düştüğüm çelişkileri fark ederek beni köşeye sıkıştırabilirlerdi. Ne olmuş yani? Bu iyi bir değiş tokuştu. Fincan fincan kahvelerine, yumurtalarına ve kızarmış ekmek ısırıklarına çok değer

verdim. Krallara yaraşır bir eğlence verdim onlara. Benim gelip onların masalarına oturmam onların macerasıydı ve maceraya ise paha biçilemez.

Evde kalmış hanımlardan ayrıldıktan sonra caddeye doğru yürürken, sabahları geç kalkan birinin gazetesini yürüttüm ve çimenli bir parkta dünyadaki son yirmi dört saatte neler olup bittiğine bakmak için uzandım. Orada, parkta, bana hayat hikâyesini anlatan ve Birleşik Devletler Ordusu'na katılmam için beni ikna etmeye çalışan bir hobo arkadaşla karşılaştım. Kendisi asker toplama subayının karşısına çıkmış ve orduya katılmak üzereymiş, neden onunla birlikte katılmadığımı anlayamıyordu. Birkaç ay önce Washington'a yapılan yürüyüşte Coxey'in ordusunda bulunmuştu ve bu, ona orduya katılma hevesi vermiş gibiydi. Ben de eski askerdim, çünkü Kelly'nin Sanayi Ordusu'nun İkinci Tümeni'nde genellikle "Nevadalılar ekibi" diye bilinen L Bölüğü'nde erlik yapmamış mıydım? Ama askerlik deneyimim benim üzerimde ters etki yapmıştı; bu yüzden bıraktım hobo kendi yoluna; savaşın vahşetine gitsin, ben de akşam yemeğimi dilenmeye çıktım.

Bu görevimi de yerine getirdikten sonra, Susquehanna Nehri'nin üstündeki köprüden batı kıyısına doğru yürüdüm. O tarafa doğru giden demiryolunun adını unuttum, ama sabahleyin çimenlerde uzanırken aklıma Baltimore'a gitme fikri geldi; böylece adı ne olursa olsun o demiryoluyla Baltimore'a gidecektim. Sıcak bir öğle sonrasıydı ve köprünün bir kısmını geçtikten sonra, köprü payandalarının birinin açığında yüzen birçok serseriyle karşılaştım. Elbiselerimi çıkarıp ben de suya girdim. Su güzeldi; ama sudan çıkıp da elbiselerimi giyince, soyulduğumu fark ettim. Birisi elbiselerimi yoklamıştı. Şimdi, soyulmanın kendi başına bir gün için yeterli bir macera olup olmadığını size bırakıyorum. Soyulmuş ve hayatlarının geri

kalan bölümünde hep bundan konuşmuş adamlar biliyordum. Doğru, elbiselerimi yoklayan hırsız çok fazla bir şey almamıştı –otuz kırk sent bir para ile tütünüm ve sigara kâğıtlarım; ama bütün bunlar sahip olduğum her şeydi, birçok insanın soyulduğunda kaybedebileceğinden çok fazla şeydi, çünkü onların evlerinde bir şeyler kalmışken benim evim bile yoktu. Orada yüzenler epey sert bir çeteydi. Onları şöyle bir tarttım ve söylenmenin bir işe yaramayacağını anladım. Onlardan bir sigara dilendim ve tütünü sardığım kâğıdın benim kâğıtlarımdan biri olduğuna yemin edebilirim.

Daha sonra köprüyü geçip batı kıyısına doğru yürüdüm. Peşinde olduğum demiryolu buradan geçiyordu. Görünürde istasyon yoktu. Sorun, bir istasyona yürümeden bir marşandiz yakalamaktaydı. Demiryolunun, benim bulunduğum yerde, en son noktaya erişen oldukça dik bir eğim çıktığına dikkat ettim ve ağır bir marşandizin orada çok hızlı gidemeyeceğini biliyordum. Ama ne kadar hızlı? Demiryolunun karşı tarafında yüksekçe bir bayır vardı. Uçta, tepede, bir adamın kafasının çimenlerin arasından çıktığını gördüm. Belki de marşandizlerin bu eğimi ne kadar hızlı çıktığını ve güneye giden bir sonraki marşandizin ne zaman geçeceğini biliyordu. Ona seslenerek sorularımı sordum, o ise işaret ederek beni yanına çağırdı.

Çağrısına uydum ve yukarı vardığımda, onunla birlikte çimenlerde yatan dört adam daha olduğunu gördüm. Manzaraya şöyle bir bakıp ne olduklarını anladım –Amerikan çingeneleriydi. Bayırın kenarından geriye doğru uzanan açık alanda ağaçların arasında birkaç ne idüğü belirsiz at arabası vardı. Eski püskü giysiler içinde, yarı çıplak çocuklar kampta kaynaşıyordu, ama adamların yanına yaklaşmaktan, onların canını sıkmaktan kaçındıklarını fark ettim. Zayıf, çirkin, ağır işten yıpranmış

birkaç kadın kampın ufak tefek işleriyle oyalanıyordu ve içlerinden biri; at arabalarının birinin koltuğuna yalnız başına oturmuş, başı öne eğilmiş, dizlerini çenesine çekmiş ve kollarıyla gevşekçe dizlerini sarmış olanı dikkatimi çekti. Mutlu görünmüyordu. Hiçbir şeyi umursamıyormuş gibi bir hali vardı –bu konuda yanılmıştım, çünkü umursadığı bir şey olduğunu daha sonra öğrenecektim. İnsan acısının en son ölçüsü bu kadının yüzünde okunuyordu ve buna ek olarak, yüzünde daha fazla acı çekmeye tahammülü olmadığına dair trajik bir ifade vardı. Yüz ifadesi, hiçbir şeyin artık onu incitemeyeceğini resmediyordu; ama bu konuda da yanılmıştım.

Dik bayırın kenarındaki çimenlere uzanıp, adamlarla konuştum. Onlarla akraba sayılırdık. Ben Amerikan hobosuydum, onlar Amerikan çingenesi. Argolarını onlarla konuşabilecek kadar biliyordum, onlar da benimkini yeterince biliyordu. Çetelerinde, Harrisburg'-da nehrin karşısında taban tepen iki kişi daha vardı. Bir "tabanvaycı" gezgin bir fakirdir. Bu kelime, her iki terimin kökeni de aynı olmasına rağmen, Klondike "tabanvaycı"sıyla karıştırılmamalı; yani, Fransızca *marche ons* kelimesinin bozulmuşu, düzenli adımlarla yürüyüş, yürüyüş, "taban tepmek" anlamına gelir. Nehrin karşısına geçmiş olan bu iki tabanvaycının görünürdeki işi şemsiye tamirciliğiydi; ama şemsiye tamirciliğinin arkasında yatan gerçek işleri neydi söylemediler, benim de sormam nazik olmayacaktı.

Mükemmel bir gündü. Küçücük bir esinti bile yoktu ve güneşin sıcaklığının tadını çıkarıyorduk. Her yerden böceklerin uyuşuk vızıltıları geliyordu ve sıcacık hava, tatlı toprağın ve yeşeren yeşil bitkilerin kokusuyla doluydu. Aralıklarla süren konuşmamızda mırıldanmaktan başka bir şey yapamayacak kadar miskindik. Daha sonra, birden, huzur ve sessizlik insanoğlu tarafından bozuldu.

Sekiz ya da dokuz yaşlarında iki çıplak bacaklı oğlan çocuğu kampın kurallarından birini bir şekilde ihlal etmiş olmalı –ne olduğunu bilmiyordum ve yanımda yatan adam birden ayağa kalkıp onlara seslendi. Bu adam çeribaşıydı; dar alınlı, kısık gözlü bu adamın, ince dudakları ve eğri, alaycı yüz hatları oğlan çocuklarının onun sesini duyduklarında niye şaşırmış geyikler gibi sıçrayıp gerilediklerini açıklıyordu. Yüzlerinde korkunun uyanıklığı vardı ve dönüp panik içinde kaçmaya başladılar. Adam, onlara geri dönmeleri için seslendi ve çocuklardan biri, zayıf, küçük vücudu korku ile akıl arasında mücadele ederek gönülsüzce diğerinden geride kaldı. Geri gelmek istedi. Zekâsı ve geçmiş deneyimleri ona geri gelmenin kaçmaktan daha az kötü olduğunu söylüyordu; ama daha az kötü olmasına rağmen bu bela, korkusuna kanat takıp, onu kaçmaya itecek kadar büyüktü.

Oğlan iç çatışmasına devam ederek ağaçların altına kadar geldi ve orada durdu. Çeribaşı kovalamadı. Sallana sallana bir at arabasına doğru gitti ve ağır bir kırbaç aldı. Daha sonra açık alanın ortasına gelip kımıldamadan ayakta durdu. Konuşmuyor, hiçbir hareket yapmıyordu. O, acımasız ve her şeye gücü yeten Yasa'ydı. Sadece orada ayakta durdu ve bekledi. Ve ben, hepimiz ve ağaçların altında saklanan iki oğlan çocuğu, neyi beklediğini biliyorduk.

Arkada kalan çocuk usulca geri geldi. Titreyen dudaklarında bir kararlılık vardı. Hiç duraklamadı. Cezasını çekmeye karar vermişti. Ama şunu da bir kenara yazın ki, aslında ceza suçundan dolayı değil, kaçtıkları içindi. Bu konuda, o çeribaşı içinde yaşadığı yüce toplumun davrandığı gibi davranıyordu: Suçlularımızı cezalandırırız ve kaçtıkları zaman onları yakalayıp geri getirerek cezalarını artırırız.

Oğlan doğruca çeribaşına doğru geldi ve kırbacın yetişebileceği bir uzaklıkta durdu. Kırbaç havada bir ıslık çaldı, inen darbenin şiddetinden şaşkınlığa düştüm. İnce, küçük bacakları incecik ve küçücüktü. Kırbacın kıvrılıp sardığı yerde et beyazlaştı ve sonra, vahşi kırbaç çürüğün göründüğü yerden kalktı, parçalanan derinin orasından burasından küçük, kırmızı sızıntılar oldu. Kırbaç tekrar savruldu ve oğlanın bütün vücudu darbenin gelişiyle sarsıldı, ama yine de olduğu yerden kımıldamadı. İyi dayanıyordu. Kırbaç üçüncü kez savruldu, sonra dördüncü kez. Beşincisi inene kadar oğlan hiç bağırmadı. Ama artık ayakta duramıyordu ve o andan itibaren inen her darbede oğlan acılı çığlıklar atarak bulunduğu yerde zıplamaya başladı; ama kaçmaya yeltenmedi. İstemeden yaptığı dans onu kırbacın eriminden uzaklaştırmışsa, yeniden menzile girecek şekilde dans ediyordu. Ve her şey bittiğinde –bir düzine darbe– ağlayıp inleyerek at arabalarının arasına gitti.

Çeribaşı kımıldamadan bekliyordu. İkinci çocuk ağaçların arasından çıktı. Ama dosdoğru gelmedi; korkudan sinen bir köpek gibi, onu geri geri döndürüp altı yedi adımda bir geriye kaçıran küçük korku ataklarına tutulmuş bir halde geldi. Ama sürekli geri gidip geldi, adama doğru yakın, daha yakın daireler çizerek, inleyerek, boğazından anlaşılmaz hayvanca sesler çıkararak. Adama hiç bakmadığını gördüm. Gözleri hep kırbaçtaydı ve beni hasta eden bir korku vardı –tasavvur edilemeyecek şekilde kötü davranılmış bir çocuğun çılgınca korkusu. Savaş sırasında sağa sola düşen ve ölüm sancıları içinde kıvranan güçlü adamlar görmüşümdür, patlayan top mermileri tarafından vücutlarının parçalara ayrıldığını görmüşümdür; inanın bana, bu çocuğun görünümünün bende yarattığı etkiyle karşılaştırıldığında bu görüntüler bana birer eğlence, kahkaha ve şarkı gibi geliyordu.

Kırbaçlama başladı. Bu çocuğunkiyle karşılaştırıldığında birinci çocuğun kırbaçlanması oyun gibiydi. Göz açıp kapayıncaya kadar zayıf, küçük bacaklarından aşağı kanlar akmaya başladı. İplerle oynatılan acayip bir kuklaymış gibi dans ediyor, kıvranıyor ve bükülüyordu. “Gibi” dedim, çünkü görüntüyü kukladan ayıran ve ona gerçeklik kazandıran şey, çocuğun çığlıklarıydı. Feryatları tiz ve iç parçalayıcıydı; bu feryatlarda boğuk bir ses tonu yoktu, yalnızca bir çocuk sesinin incecik cinsiyetsizliği vardı. Çocuğun kırbaçlara artık dayanamadığı an geldi. Aklı başından gitti ve kaçmaya başladı. Ama adam kovalayarak, kırbaç darbeleriyle onu açık alana doğru sürerek kaçmasını engelledi.

Sonra kırbaçlama kesildi. Vahşi, boğuk bir çığlık duydum. Arabanın koltuğunda oturmuş olan kadın ayağa kalkmış, müdahale etmek için koşuyordu. Adamla çocuğun arasına girdi.

“Senin de canın istiyor, ha?” dedi adam elinde kırbaçla. “Tamam o zaman.”

Kırbacı kadına savurdu. Kadının etekleri uzundu, bu yüzden bacaklarına vurmaya çalışmadı. Kırbacı kadının yüzüne salladı, ama kadın elleri ve kollarıyla yüzünü korumak için elinden geleni yapıyordu, başını zayıf omuzlarının arasına gömüyor, darbeler zayıf omuzlarına ve kollarına iniyordu. Kahraman ana! Ne yaptığını iyi biliyordu. Hâlâ feryat eden çocuk at arabalarının arasına doğru kaçıyordu.

Bütün bu süre boyunca yanımda yatan dört adam sadece seyretti ve hiç kımıldamadı. Utanmadan söylüyorum, ben de kımıldamadım; aklım, doğal içgüdülerimin ayağa kalkıp karışmak istemesine karşı sıkı bir mücadeleye girişmişti. Hayatı biliyordum. Susquehanna Nehri’nin kıyısında beş adam tarafından ölümüne dövülmemin kadına ya da bana ne faydası

olacaktı ki? Bir keresinde bir adamın asıldığını görmüştüm, bütün ruhumun isyan çığlığı atmasına rağmen, ağzımdan çığlık çıkmamıştı. Çığlık çıkmış olsaydı, büyük bir olasılıkla kafam bir tabancanın kabzasıyla parçalanacaktı, çünkü adamın asılması yasa gereğiydi. Ve burada, bu çingene grubunda, kadının kırbaçlanması da yasa gereğiydi.

Öyle olsa da, her iki durumda da karışmayışımın nedeni yasa değil, yasanın benden daha güçlü olmasıydı. Çimenlerde yanımda yatan o dört adam olmasaydı, kırbaçlı adama memnuniyetle girişirdim. Ve kamptaki kadınlardan bazılarının ellerinde sopa ya da bıçakla bana arkadan saldırma olasılığı dışında, eminim o adamı pelteye çevirirdim, ama çimenlerde yanımda dört adam vardı. Kanunlarını benden güçlü kılıyorlardı.

Ah, inanın bana, ben de acı çektim. Daha önce dövülen kadın görmüştüm, ama böylesine bir dayak hiç görmemiştim. Elbisesi, omuzlarının üstünde parça parça olmuştu. Kollarıyla engelleyemediği bir kırbaç darbesi yanağından çenesine kadar kanlı bir kırbaç izi bırakmıştı. Bir değil, iki değil, bir düzine değil, iki düzine değil, ama hiç bitmezcesine, o kırbaç havada kıvrılarak ona vurdu. Her tarafımdan terler fışkırıyordu ve güçlükle nefes alıyor, köklerinden koparıncaya kadar çimenleri kavrıyordum. Ve sürekli aklım, “Aptal! Aptal!” diye fısıldıyordu. Kadının yüzündeki o iz az daha aklımı başımdan alıyordu. Ayağa kalkmaya başladım; ama yanımdaki adamın eli omzuma gitti ve beni aşağı çekti.

“Sakin ol, dostum, sakin ol,” diye kısık sesle uyardı beni. Yüzüne baktım. Gözleri kıpırdamaksızın gözlerimle buluştu. Geniş omuzlu, güçlü kaslı iri yarı bir adamdı ve yüzü miskin, sakin, ağır, ayrıca sevecen, yine de tutkusuz ve neredeyse ruhsuzdu –donuk bir ruh, ne bir kötülük ne de bir ahlak izi, sadece hissiz ve inatçı. Tam bir hayvandı, en ufak bir zekâ belirtisi

yoktu, bir gorilin zihinsel kapasitesine ve kuvvetine sahip yumuşak huylu bir hayvan. Eli ağır bir biçimde beni bastırdı ve kasların ardındaki kuvveti kavradım. Öbür hayvanlara da baktım, her ikisi de soğukkanlı ve kayıtsızdı, biri, kırbaçlama sahnesini büyük bir zevkle izliyordu, aklım tekrar başıma geldi, kaslarım gevşedi ve kendimi çimenlere bıraktım.

O sabah beraber kahvaltı ettiğim, evde kalmış iki hanıma gitti aklım. Onları bu sahneden, kuş uçuşu iki milden daha az bir uzaklık ayırıyordu. Burada, rüzgârsız bir günde, cömert güneşin altında, onların kız kardeşlerinden biri, benim erkek kardeşlerimden biri tarafından dövülüyordu. Burada asla göremeyecekleri bir hayat sayfası vardı –böylesi daha iyi, görememeleri yüzünden kız kardeşlerini de, kendilerini de, yapıldıkları hamurun mayasını da anlayamayacak olmalarına neden olsa da. Çünkü kadına hem hoş kokulu, dar odalarda yaşamak, hem de tüm dünyanın küçük kız kardeşi olmak şansı bahşedilmemiştir.

Kamçılanma bitmişti ve artık çığlık atmayan kadın at arabasındaki koltuğuna geri döndü. Diğer kadınlar o an yanına gitmediler. Korkuyorlardı. Ama sonradan, aradan bir süre geçtikten sonra gittiler. Adam kamçıyı bir kenara bıraktı ve kendisini benim diğer yanıma atarak, tekrar aramıza katıldı. Harcadığı çabadan dolayı güçlükle nefes alıyordu. Kolunun yeniyle alnındaki teri sildi ve meydan okuyan bir bakışla bana baktı. Bakışına hiç oralı olmadan karşılık verdim; yapmış oldukları beni ilgilendirmezdi. Hemen kalkıp gitmedim. Yarım saat daha yattım; o koşullar altında nezaketen ve görgü kuralları nedeniyle. Onlardan ödünç aldığım tütünle birkaç sigara daha sardım. Bayırdan aşağı demiryoluna indiğimde, güneye gidecek sonraki marşandizi yakalamak için gerekli bilgiyle donanmıştım.

E, ne yaparsınız? Hayatın bir sayfasıydı, sadece o kadar ve daha önce kötü, çok daha kötü sayfalar görmüştüm. Kimi zaman, insanla diğer hayvanlar arasındaki asıl ayırıcı özelliğin, insanın kendi türünün dişisine eziyet eden tek hayvan olduğu tezini (beni dinleyenleri inandıracak şakacılıkta) ileri sürmüşümdür. Bu, ne kurdun ne de korkak çakalın suçlu olduğu bir durumdur. Bu, evcilleştirilerek soysuzlaştırılmış köpeğin bile yapmayacağı bir şeydir. Köpek vahşi içgüdülerinin çoğunu korumuştur, ama insan, vahşi içgüdülerinin çoğunu kaybetmiştir –en azından, iyilerinin çoğunu.

Benim anlattıklarımdan daha kötü hayat sayfaları mı? Birleşik Devletler'deki çocuk işçiler hakkındaki raporları okuyun –doğu, batı, kuzey ya da güney, neresi olduğu fark etmez– ve bilin ki hepimiz kâr tüccarlarıyız, Susquehanna Nehri kıyısında bir kadının dövülmesinden daha kötü sayfaların dizgicisi ve baskıcılarıyız.

Bayır aşağı yüz metre yürüyüp, demiryolunun yanındaki zeminin basmaya uygun bir yerine geldim. Tepeye doğru yavaşça çıkarken marşandizimi yakalayabilecektim ve burada aynı amaçla bekleyen yarım düzine hobo ile karşılaştım. Birkaçı eski bir iskambil destesiyle kâğıt oynuyordu. Oyuna katıldım. Bir zenci desteyi karmaya başladı. Şişman, genç ve tombul yüzlüydü. Yüzünden ışıl ışıl iyilik akıyordu. İlk kâğıdı bana dağıtırken, duraksadı ve şöyle dedi:

"Söyle serseri, seni daha önce görmedim mi?"

"Elbette gördün," diye cevap verdim. "Ve ayrıca üzerinde bu giysiler yoktu."

Şaşırdı.

"Buffalo'yu hatırlıyor musun?" diye sordum.

O zaman beni hatırladı ve kahkahalar atarak beni eski bir arkadaşı olarak selamladı, çünkü Buffalo’da Erie İl Hapishanesi’nde yattığı zaman elbiseleri çizgiliydi. Aynı nedenle, benim de elbiselerim çizgiliydi, çünkü ben de aynı yerde cezamı çekiyordum.

Oyun ilerledi ve neyine oynadığımızı öğrendim. Bayırdan aşağı nehre doğru dik ve dar bir patika iniyor, yedi sekiz metre aşağıdaki bir pınara varıyordu. Bayırın kenarında oynadık. Kaybeden küçük bir teneke süt kutusunu alacak ve kazananlara su taşıyacaktı.

İlk oyun oynandı ve zenci kaybetti. Küçük süt tenekesini aldı ve biz yukarıda oturup onunla alay ederken bayırdan aşağı indi. Balıklar gibi içtik suyu. Sadece benim için dört tur yapması gerekti ve diğerleri de en az benim kadar susamışlardı. Patika çok dikti ve ara sıra zenci yan yolda kayıyor, suyu döküyor ve bir kez daha geri dönmek zorunda kalıyordu. Ama sinirlenmedi. Bizim gibi iştahla kahkahalar atıyordu; daha da çok kaymasının nedeni de buydu. Ayrıca, bir başkası kaybettiğinde kendisinin ne kadar çok su içeceği konusunda bize garanti veriyordu.

Susuzluğumuz bastırıldığında, bir başka oyun başladı. Yine zenci kaybetti, biz yine çatlayıncaya kadar su içtik. Üçüncü ve dördüncü oyunlar da aynı sonuçla bitti ve her seferinde o ay yüzlü siyahi Şans’ının kendisine oynadığı oyunu beğenmiş olacak ki, katıla katıla gülmekten neredeyse ölecekti. Bizim de keyfimiz yerinde olduğundan onunla birlikte katıla katıla gülüyorduk. Orada, nehrin kıyısında kayıtsız çocuklar ya da tanrılar gibi gülüyorduk. Başımın tepesi kopacakmış gibi olana kadar güldüm ve süt tenekesinden çatlayıncaya kadar su içtim. Durmadan içtiğimiz suyun verdiği ağırlıkla, bayır yukarı çıkarken marşandize başarıyla binip binemeyeceğimize dair ciddi tartışmalar yapıldı. İşin bu aşamasında

zencinin gülmekten ölmesine ramak kaldı. Yere yatıp yuvarlana yuvarlana gülmekten su taşıma işine en az beş dakika ara verdi.

Uzayan gölgeler nehirde gittikçe daha fazla uzadı ve yumuşak, serin alacakaranlık çöktü. Biz su içtikçe bizim siyah su taşıyıcımız da suyu taşıdıkça taşıyordu. Bir saat önce dövülen kadını unutmuştum. O sayfa okunmuş ve çevrilmişti; şimdi bu yeni sayfayla meşguldüm ve lokomotif bayırda düdük çaldığında bu sayfa da bitecek ve yenisi başlayacak ve böylece hayat kitabı devam edecekti. Sayfa üstüne sayfa ve insan gençken sayfaların sonu gelmez.

Ve sonra zencinin kaybetmediği bir oyun oynadık. Kurban, zayıf, suratındaki ifadeye bakılırsa hazımsızlık çeken biriydi ve içimizde en az gülen oydu. Artık su istemediğimizi söyledik –bu doğruydu. Bana dünyaları verseler de, doymuş enkazıma bir damla su içiremezlerdi. Zenci hayal kırıklığına uğramış göründü, sonra ayağa kalktı ve kendisinin biraz içebileceğini söyledi. Gerçekten de bunu kastetmişti. Biraz içti, sonra biraz daha ve sonra biraz daha. Kederli hobo dik bayırı inip çıktıkça, zenci daha da fazla su istedi. Hepimizin toplamından daha fazla su içti. Alacakaranlık geceye döndü, yıldızlar göründü ve o, su içmeye devam etti. İnanıyorum ki eğer marşandizin düdüğü duyulmasaydı o hâlâ orada su içer ve kederli hoboyu indirip çıkartarak intikam alırdı.

Ama düdük duyuldu. Sayfa bitti. Ayağa fırladık ve demiryolu boyunca sıralandık. Aksıra tıksıra bayırı çıkıyor, ön farıyla geceyi gündüze çeviriyor, siluetlerimizi keskin kabartmalara dönüştürüyordu. Lokomotif bizi geçti, hepimiz trenin yanı sıra koşuyorduk, kimimiz yan merdivenlere asılıyor, diğerlerimiz boş yük vagonlarının yan kapılarını açıp içeri giriyorduk. Ben, karışık kereste yüklü açık bir vagon yakaladım ve rahat bir köşeye

süründüm. Başımın altında yastık niyetine koyduğum bir gazeteyle sırtüstü yattım. Tepemde yıldızlar göz kırpıyor, tren virajları döndükçe bölük bölük bir ileri bir geri gidiyordu; onları seyrederken uyuyakalmışım. Gün bitmişti –ömrümün bir günü daha. Yarın yeni bir gün olacaktı ve ben gençtim.

IV

“Enseleniş”

“Yan kapılı yataklı bir vagon”da ya da yaygın tabiriyle kapalı bir yük vagonunda Niagara Şelalesi’ne gittim. Sırası gelmişken söyleyeyim, düz vagonlar serseriler arasında “gondol” olarak bilinir; ikinci hece vurgulanır ve uzun söylenir. Neyse, konumuza dönelim. Niagara’ya öğleden sonra vardım ve marşandizden inip doğruca şelaleye gittim. Aşağı dökülen sular gözlerimi öylesine büyüleyici bir görüntüyle doldurmuştu ki, kendimi kaybettim. Akşam yemeğim için evlerin kapısını aşındırmam gerekiyordu, ama kendimi manzaradan yeterince erken koparamadım. Bir “sofraya oturmak” bile beni cezbedemezdi. Güzel mehtaplı bir akşam oldu ve ben on bire kadar şelalede oyalandım. Ondan sonra bana “kestirecek” bir yer aramak kaldı.

“Kestirmek”, “şekerleme”, “zıbarmak”, “sızmak” hepsi aynı anlama gelir; yani, uyumak. Her nasılsa, Niagara Şelalesi’nin hobolar için kötü bir yer olduğuna dair bir önsezim vardı ve şehir yerine kırlara çıktım. Bir çiti aştım ve bir tarlaya düştüm. John Law beni burada asla bulamaz, diye kendi kendimi pohpohladım. Sırtüstü çimenlere uzandım ve bir bebek gibi uyudum. Öylesine huzur verici bir sıcaklık vardı ki bütün gece bir kere bile uyanmadım. Ama günün ilk gri ışıklarıyla gözlerim açıldı ve harika şelaleyi hatırladım. Çiti tırmanıp şelaleye bir kere daha bakmak için yola koyuldum. Daha erkendi –saat beşten daha geç değildi– ve saat sekize kadar kahvaltım için kapıları aşındıramazdım. Nehrin kenarında en azından üç saat geçirebilirdim. Ne yazık! Ne nehri ne de şelaleyi bir kere daha görmek kaderimde yoktu.

Şehre girdiğim zaman uykudaydı. Boş sokakta yürürken, kaldırımdan bana doğru gelen üç adam gördüm. Yan yana yürüyorlardı. Benim gibi

erken kalkmış hobolar olduklarına karar verdim. Bu tahminimde haklı değilmişim. Sadece altmış altı virgül iki bölü üç oranında haklıymışım. Her iki taraftaki adamlar hoboydu, tamam, ama ortadaki değildi. Üçlünün geçip gitmesi için adımlarımı kaldırımın kenarına doğru yönlendirdim. Ama geçip gitmediler. Ortadaki adamın bir sözüyle durdular ve ortadaki bana seslendi.

Meseleyi anında kavradım. Benimle konuşan uyanık bir polisti ve iki hobo da onun tutukluları. Meğer John Law daha kargalar kahvaltı etmeden ayağa kalkmış ve ava çıkmıştı bile. Karganın kahvaltısı bendim. Sonraki birkaç ay içinde başıma gelecekler konusunda daha önce deneyimim olsaydı, geri dönüp arkama bakmadan sıvışırdım. Bana ateş edebilirdi, ama beni ele geçirmek için isabet ettirmesi gerekirdi. Asla benim arkamdan koşmazdı, çünkü eldeki iki hobo kaçan bir hobodan daha değerlidir. Beni durdurduğu zaman bir salak gibi durdum. Konuşmamız kısaydı.

“Hangi otelde kalıyorsun?” diye sordu.

Beni yakalamıştı. Herhangi bir otelde kalmıyordum ve bu yerde hiçbir otel ismi bilmediğimden onlardan birinde kaldığımı iddia edemedim. Ayrıca, sabah çok erkenden kalkmıştım. Her şey benim aleyhimeydi.

“Daha yeni geldim,” dedim.

“Pekâlâ, dön ve önümde yürü, ama fazla açılma. Seni görmek isteyen biri var.”

“Enselenmiştim.” Beni görmek isteyenin kim olduğunu biliyordum. O uyanık polisle iki hobo arkada, ben önde, polisin söylediği yönde, şehir hapishanesine doğru ilerledik. Orada arandık ve isimlerimiz kaydedildi. Hangi isimle kaydedilmiş olduğumu şimdi hatırlamıyorum. Jack Drake ismini verdim, ama beni aradıklarında, Jack London’a yollanmış mektuplar buldular. Bu, soruna yol açtı ve şimdi hiçbiri aklımda olmayan açıklamalar

gerektirdi. Bugün bile Jack Drake olarak mı, yoksa Jack London olarak mı enselendiğimi bilmiyorum. Ama öyle ya da böyle, Niagara Şelalesi hapishanesi defterine kaydettikleri ismim hâlâ oradadır. Bir başvuru bunu aydınlatabilir. Zaman, 1894 Haziranı'nın ikinci yarısı olmalıydı. Benim tutuklanışımdan sadece birkaç gün sonra büyük demiryolu grevi başladı.

Ofisten "Hobo" koğuşuna götürülüp kilitlendik. "Hobo" hafif suçluların hep birlikte hapsedildiği büyük bir demir kafestir. Hafif suçluların en önemli bölümünü hobolar oluşturduğundan adı geçen demir kafese Hobo denir. O sabah enselenmiş birkaç hoboyla burada karşılaştık; kapı ikide bir açılıyor ve içeriye iki üç kişi daha tıkılıyordu. Sonunda toplam on altı kişi olduğumuzda, bizi yukarıya, mahkeme salonuna çıkardılar. O mahkeme salonunda olanları şimdi size olduğu gibi anlatacağım, çünkü vatansever Amerika vatandaşlığım orada asla tam anlamıyla iyileşmeyen bir sarsıntı geçirdi.

Mahkeme salonunda on altı tutuklu, yargıç ve iki de mübaşir vardı. Yargıç kendi kâtipliğini de yapıyor gibiydi. Şahit yoktu. Niagara Şelalesi'nden, topluluklarında adaletin nasıl dağıtıldığını görmeye gelmiş tek bir vatandaş bulunmuyordu. Yargıç önündeki dava listesine göz attı ve bir isim söyledi. Bir hobo ayağa kalktı. Yargıç, mübaşire baktı. "Serserilik, sayın yargıç," dedi mübaşir ve sayın yargıç, "Otuz gün," dedi. Hobo yerine otururken, yargıç bir başka isim söylüyor ve bir başka hobo ayağa kalkıyordu.

İlk hobonun davası sadece on beş saniye sürdü. Öbür hobonun davası da aynı süratle görüldü. Mübaşir, "Serserilik, sayın yargıç," ve sayın yargıç da "otuz gün," dedi. Böylece bu iş, hobo başına on beş saniye ve otuz gün olarak bir saat gibi bir sürede tıkır tıkır sürdü gitti.

‘Bunlar zavallı budala birer sığır,’ diye düşündüm kendi kendime. ‘Sıra bana gelsin de, sayın yargıca bir konuşma yapayım.’ Temsilin tam ortasında, yargıç, aniden aklına gelen bir hevesle, içimizden birine konuşma fırsatı verdi. Tesadüf bu ya, bu adam gerçek bir hobo değildi. Profesyonel “morto”ların özelliklerinden hiçbiri onda yoktu. Bir su tankının yanında marşandiz beklerken yanımıza yaklaşacak olsaydı, onu hiç tereddüt etmeksizin “çaylak” olarak sınıflandırırdık. Çaylak, Hobo ülkesinde muhallebi çocuğunun eşanlamlısıdır. Bu çaylak epey yaşlıydı –tahminime göre yaklaşık kırk beşindeydi. Omuzları titrek ve yüzü kırışıktı.

Anlattığı hikâyeye göre, (doğru hatırlıyorsam) New York’un Lockport ilçesinde yıllarca bir şirketin şoförlüğünü yapmıştı. Şirketin işleri kötü gitmeye başlamış ve sonunda, 1893’ün zor zamanlarında iflas etmişti. Onu sonuna kadar şirkette tutmuşlardı, ama sonlara doğru işleri düzensizleşmişti. Sonraki aylarda (çoğu kişi işsiz kaldığında) iş bulmakta zorluk çektiğini uzun uzun anlattı. Sonunda, Göller bölgesinde daha iyi iş olanakları bulabileceğine karar vererek Buffalo’ya gitmeye karar vermişti. Elbette “meteliksiz”di ve işte buradaydı. Her şey bu kadardı.

“Otuz gün,” dedi sayın yargıç ve bir başka hobonun ismini okudu.

İsmi söylenen hobo ayağa kalktı. “Serserilik, sayın yargıç,” dedi mübaşir ve sayın yargıç, “Otuz gün,” dedi.

Ve bu böylece her bir hoboya, on beş saniye ve otuz gün ceza olmak üzere devam etti. Adalet makinesi yumuşakça öğütüyordu. Büyük bir olasılıkla, sabahın ne kadar erken saati olduğunu göz önünde bulundurursak, yargıç daha kahvaltısını etmemişti ve acelesi vardı.

Ama benim Amerikalı kanım beynime sıçramıştı. Arkamda, benim Amerikalı atalarımın birçok kuşağı vardı. Benim atalarımın uğruna dövüşüp

öldüğü özgürlüklerden biri de, bir jüri tarafından yargılanma hakkıydı. Bu benim, onların kutsal kanıyla lekelenmiş mirasımdı ve bu miras için ayağa kalkmalıydım. Tamam, diye gözdağı verdim kendi kendime; sadece sıranın sana gelmesini bekle.

Sıra bana geldi. İsmim, her ne ise, okundu ve ayağa kalktım. Mübaşir, “Serserilik, sayın yargıç,” dedi ve ben konuşmaya başladım. Ama yargıç da benimle aynı anda konuşmaya başladı ve “Otuz gün,” dedi. Karşı çıkmaya başladım, ama o anda yargıç listedeki öbür hobonun ismini okuyordu. Yargıç bana, “Kapa çeneni!” dedi. Mübaşir beni oturmaya zorladı. Bir an sonra öbür hobo da otuz gün yemiş ve ondan sonra gelen hobo cezasını yemek üzere sıraya girmişti.

Her mortoya otuz gün olmak üzere hepimize cezalarımız verildiğinde, yargıç, tam salondan bizi çıkartacağı anda, aniden konuşmasına izin verdiği adama; Lockport’lu şoföre döndü:

“İşinden neden ayrıldın?” diye sordu.

Oysa şoför işini nasıl kaybettiğini anlatmıştı zaten ve böyle bir soru onu şaşırttı.

“Sayın yargıç,” diye söze başladı şaşkınca, “bu garip bir soru değil mi?”

“İşinden ayrıldığın için otuz gün daha,” dedi yargıç ve duruşma kapandı. Sonuç şuydu: Şoför toplam altmış gün ceza yedi, geri kalanlarımız otuz gün.

Aşağıya götürüldük, kilitlendik ve bize kahvaltı verdiler. Hapishanede verilen kahvaltılar düşünülürse oldukça iyiydi ve ondan sonraki bir ay içinde yiyeceğim en iyi kahvaltıydı.

Bana gelince, şaşkındım. Yalnızca bir jüri tarafından yargılanma hakkımdan mahrum bırakılmakla kalmadığım, suçu kabul ya da reddetmek hakkımdan da mahrum bırakıldığım bir mahkeme maskaralığından sonra hüküm giymiştim. Atalarımın uğrunda dövüştükleri bir başka şey, beynimde şimşek gibi çaktı –temyiz hakkı. Onlara gösterecektim. Bir avukat istediğimde bana güldüler. Temyiz hakkına diyecek bir şey yoktu, ama hapishane dışından kimseyle konuşamayacağımdan temyiz hakkının ne yararı vardı? Ama onlara gösterecektim. Beni sonsuza kadar hapishanede tutamazlardı. Sadece çıkana kadar bekleyeceksiniz, o kadar. Onları iyice kalaylayacaktım. Ben de yasalar ve kendi haklarım hakkında bir şeyler biliyordum, onların kötü yargılama yöntemlerini herkese duyuracaktım. Açılan tazminat davaları, sansasyonel gazete manşetleri gözümün önünde dans ederken gardiyanlar içeri girdi ve bizi ana ofise sokmaya başladılar.

Bir polis sağ bileğime kelepçe taktı. (Ah ha, diye düşündüm, yeni bir kötü muamele. Sadece ben çıkana kadar bekleyin.) Bileğime takılan kelepçenin öbür teki bir zencinin sol bileğine takıldı. Çok uzun boylu bir zenciydi, rahat bir doksanın üzerindeydi –öylesine uzun boyluydu ki, yan yana durduğumuzda onun eli benim elimi kelepçenin içinde yukarı doğru kaldırıyordu. Ayrıca, hayatımda gördüğüm en neşeli ve en pejmürde kılıklı zenciydi.

Hepimiz çifter çifter kelepçelendik. Bu iş bitince, parlak, nikelli çelikten bir zincir getirildi, bütün kelepçelerin halkalarından geçirildi ve ikişerli sıranın bir önünden bir arkasından kilitlendi. Artık zincirli bir çeteydik. Yürüme emri verildi ve iki polisin korumasında sokağa çıktık. Uzun boylu zenci ve ben şeref mevkiindeydik. Alayın başını biz çekiyorduk.

Hapishanenin mezar gibi karanlığından sonra dışarıdaki güneş ışığı göz kamaştırıcıydı. Zincirli bir tutsak olarak güneş hiç şimdiki kadar tatlı gelmemişti, bundan sonraki otuz gün için bunun onu son görüşüm olduğunu biliyordum. Niagara Şelalesi'nin sokaklarında, yoldan gelip geçen meraklıların ve özellikle önünden geçtiğimiz bir otelin verandasındaki turistlerin bakışları altında demiryolu istasyonuna yürüdük.

Zincir epey gevşek olduğundan, sigara içenlere ayrılmış vagonun koltuklarında ikişer ikişer otururken epeyce şakırtı şukurtu çıkardık. Bana ve atalarıma karşı suç işlenmiş olması nedeniyle öfkeden yanıp tutuşuyor olmama rağmen, yine de kendimi salıvermeyecek kadar pratiktim. Bu benim için yeni bir deneyimdi. Önümde otuz günlük bir bilinmezlik vardı ve ben bu işten anlayan birini bulmak için etrafıma bakıyordum. Çünkü yüz ya da daha fazla tutuklunun bulunduğu küçük bir hapishaneye değil, cezaları on günle on yıl arasında değişen birkaç bin tutuklunun bulunduğu büyük bir hapishaneye gideceğimi öğrenmiştim.

Arkamdaki koltukta, bileğinden zincirli, bodur, sağlam yapılı, güçlü kaslı bir adam vardı. Otuz beş kırk yaşlarında kadardı. Nasıl biri olduğunu anlamaya çalıştım. Gözlerinde nüktedanlığı, gülüşü ve iyi kalpliliği gördüm. Bunların dışında, vahşi bir hayvandı, tamamen ahlaksızdı ve vahşi bir hayvanın şişkin şiddeti ve tutkusuyla doluydu. Onu kurtaran, onu benim için mümkün kılan şey, gözleriydi –kızdırılmadıkça hayvanlarda görülen nüktedanlık, kahkaha ve iyilikti.

O benim “av”ımdı. Ona “yaltaklandım.” Kelepçe arkadaşım uzun boylu zenci, hapishaneye girerken alınacağından emin olduğu elbiseleri için kahkahalar atarak, kıkırdayarak yas tutar ve tren Buffalo'ya doğru giderken, arkamdaki koltukta oturan adamla konuştum. Boş bir piposu vardı. Onu

değerli tütünümle doldurdum –bir dolduruş için bir düzine sigara saracak kadar tütün almıştı. Konuştukça onun benim avım olduğundan daha da emin oluyordum ve tütünümün tamamını onunla bölüştüm.

Kendimi her yere uydurmama, her kalıba girmeme yardımcı akışkan bir organizma gibiyimdir. Bana ilerde ne kadar olağanüstü iyi niyetle yardım edebileceğini hayal edemememe rağmen, bu adamla uyuşmak için işe giriştim. Bizim gittiğimiz hapishaneye daha önce girmemişti, ama çeşitli hapishanelerde bir, iki, beş yıl yatmıştı ve bu konuda oldukça bilgisi vardı. Onunla iyice sıkı fıkı olduk ve peşinden asla ayrılmamam konusunda beni uyardığında yüreğim sevinçle titredi. O, bana “Ahbap” dedi ve ben ona “Ahbap” dedim.

Tren Buffalo’ya beş mil kala durdu ve biz, zincirli çete, indik. İstasyonun ismini hatırlamıyorum, ama aşağıdakilerden biri olduğuna eminim: Rocklyn, Rockwood, Black Rock, Rockcastle ya da Newcastle. Ama ismi her ne olursa olsun, kısa bir mesafe yürüdük ve bir tramvaya bindik. Her iki tarafında da uzunlamasına bir koltuk bulunan eski model bir tramvaydı. Bir tarafa oturmuş olan bütün yolcuların öbür tarafa oturmaları istendi ve biz, zincirlerimizi şakırdata şakırdata onların yerini aldık. Onlarla yüz yüze oturduğumuzu hatırlıyorum ve hiç kuşkusuz bizi banka soyguncusu ve mahkûm edilmiş bir katil sanan kadınların yüzlerindeki o korkunç ifadeyi de hatırlıyorum. Ben yüzüme en vahşi havayı vermeye çalıştım, ama benim kelepçe arkadaşım, çok neşeli zenci, hiç durmadan gözlerini devire devire, “Ah Bayanlar! Bayanlar!” deyip duruyordu.

Tramvaydan indik, biraz daha yürüdük ve Erie İl Hapishanesi’nin ofisine götürüldük. Burada kaydımız yapılacaktı. (O kayıtta benim isimlerimden biri ya da öbürü bulunacaktır.) Ayrıca, bütün değerli

eşyalarımızı ofiste bırakmamız gerektiği konusunda bilgilendirildik: Para, tütün, kibrit, çakı ya da bunun gibi şeyler.

Yeni ahbabım bana hayır anlamında başını salladı.

“Eğer eşyalarını burada bırakmazsan, içerde el koyulur,” diye uyardı memur.

Ahbabım hâlâ başını sallıyordu. Diğer arkadaşların arkasında saklanarak elleriyle işaretler yapıyordu. (Kelepçelerimiz çıkarılmıştı). Onu seyrettim, ben de onun gibi yaparak, içeri sokmak istediğim bütün her şeyi mendilimin içine bohça yaptım. Bu bohçaları ikimiz de gömleklerimizin içine tıkıştırdık. Saati olan bir ikisi hariç tutuklu arkadaşlarımızın eşyalarını memura vermediklerine dikkat ettim. İşi şansa bırakarak, onları bir şekilde içeri kaçırmaya kararlıydılar; ama ahbabım kadar akıllı değillerdi, çünkü eşyalarını bohçalamamışlardı.

Eski gardiyanlarımız kelepçelerle zinciri toplayıp Niagara Şelalesi’ne doğru yola çıkarken, yeni gardiyanlarımızın gözetimi altında kodese götürüldük. Ofiste olduğumuz sırada, aramıza yeni gelmiş tutuklular da bize eklendi, böylece artık kırk elli kişilik bir konvoy olmuştuk.

Siz, hiç içeri tıkılmamış olanlar: Büyük bir hapishanedeki trafik, ortaçağdaki ticaret kadar sınırlandırılmıştır. Bir kere hapishaneye girdi mi, insan her istediği yere gidemez. Her adımda karşınıza her zaman kilitli tutulan büyük çelik kapılar ya da parmaklıklar çıkar. Berbere götürülüyorduk, ama kapıların bizim için açılmasını beklerken geciktik. Bu yüzden, girdiğimiz ilk “hol”de bekledik. Bu “hol” bir koridor değildir. Uzunca, boyu, eninden uzun bir dikdörtgen getirin gözünüzün önüne; tuğlalardan örülmüş altı katlı bir yapı olsun, her katta bir sıra hücre, diyelim bir sırada elli hücre –kısacası, kocaman bal peteği şeklinde bir küp düşünün.

Bu küpü yere koyun, üstünü bir çatıyla örtüp her tarafı duvarlarla çevrili bir binayı içine yerleştirin. Böylesi bir küp ve kuşatılmış bina Erie İl Hapishanesi'nde bir "hol" oluşturur. Ayrıca, resmi tamamlamak için, bir de her katta, her hücre sırasının bir ucundan diğerine uzanan, bir yanı çelik parmaklıkla kaplı dar birer koridor ve bu koridorların binanın her iki ucundan dar çelik yangın merdivenleriyle bağlandığını düşünün.

Bir gardiyanın gelip kilitli kapıyı açması için ilk holde durduk. Orada burada, saçları kesilmiş, yüzleri tıraş edilmiş çizgili hapishane elbiseleri içinde dolaşan mahkûmlar vardı. Tepemizde üçüncü kat hücre sırasının koridorunda böyle bir mahkûm dikkatimi çekti. Kolları parmaklıklara yaslı, görünüşte bizim varlığımızdan habersiz, koridorda durmuş ve öne doğru eğilmişti. Boşluğa bakar gibiydi. Ahbabım, tıslar gibi kısık bir ses çıkardı. Mahkûm aşağıya baktı. Kaşla göz arasında işaretleştiler. Daha sonra ahbabımın mendilden bohçası havaya yükseliverdi. Mahkûm mendili yakaladı, bir şimşek gibi gömleğinin içinde gözden kaybetti ve yeniden boşluğa baktı. Ahbabım kendisini izlememi söylemişti bana. Gardiyanın sırtı dönükken şansımı denedim ve benim bohça da mahkûmun gömleğinin içindeki bohçayı takip etti.

Bir dakika sonra kapı açıldı ve hepimiz berber dükkânında sıraya girdik. Burada, çizgili hapishane elbiseleri içinde daha çok mahkûm vardı. Bunlar hapishane berberleriydi. Ayrıca, banyo küvetleri, sıcak su, sabun ve fırçalar vardı. Soyunmamız ve yıkanmamız emredildi, her birimiz yanındakinin sırtını fırçalayacaktı –bu zorunlu banyo gereksiz bir tedbirdi, çünkü kodes haşarat kaynıyordu. Banyodan sonra, her birimize brandadan yapılmış elbise torbaları verdiler.

“Bütün elbiselerinizi torbalara koyun,” dedi gardiyan. “Boş yere içeri bir şey sokmaya çalışmayın. Hepiniz çırılçıplak denetimden geçeceksiniz. Otuz gün ya da daha az ceza yiyenler ayakkabılarını ve pantolon askılarını alabilir. Otuz günden fazla ceza yiyenler hiçbir şey alamaz.”

Bu duyuru şaşkınlıkla karşılandı. Çırılçıplak denetimden geçirilecek olan bir insan nasıl içeriye bir şey sokardı? Sadece ahbabım ve ben güvenlikteydik. Ama tam burada berberler işin içine girdiler. Yeni gelen zavallılar arasında kulaktan kulağa, onların değerli küçük eşyalarını gönüllü olarak saklayıp, aynı gün içinde onlara geri verme sözünü yaydılar. Bu berberler hayırseverdiler –sözlerine bakılırsa eğer. İnsanların üzerlerindeki eşyayı böylesine çabuk boşalttıkları şimdiye kadar hiç görülmemiştir. Kibritler, tütün, sigara kâğıtları, pipolar, bıçaklar, para, her şey, berberlerin geniş gömleklerinin içine aktı. Berberler, yağma nedeniyle iyice kamburlaştılar ve gardiyanlar bunu görmezlikten geldi. Uzun sözün kısası, kimse malını geri alamadı. Berberler almış olduklarını geri vermeye hiç niyetlenmediler. Onları yasal olarak kendilerinin sayıyorlar ve yasal hakları olarak görüyorlardı. Bu, berber dükkânının haracıydı. Daha sonra öğrenecek olduğum gibi, bu kodeste birçok haraç vardı ve ben de –yeni ahbabıma şükürler olsun– haraç yiyenlerden biri olacaktım.

Birkaç sandalye vardı ve berberler hızla çalışıyordu. Hayatımda gördüğüm en hızlı tıraşlar ve saç kesimleri o dükkânda yapıldı. Adamlar kendi yüzlerini kendileri sabunluyor, berberler de onları adam başına bir dakikalık bir hızla tıraş ediyordu. Saç kesimi biraz daha uzun sürüyordu. Üç dakika içinde on sekiz yaşımın bütün tüyleri yüzümden kazınmış ve kafam bir bilardo topu gibi dımdızlak olmuş, kıl diplerinden başka hiçbir şey kalmamıştı. Elbiselerimiz ve eşyalarımız gibi sakallarımız, bıyıklarımız da

gitmişti. İnanın bana, bizimle işlerini bitirdiklerinde katil görünümlü bir çeteye benzemiştik. Daha önce, hep birlikte nasıl korkunç olduğumuzu hiç fark etmemiştim.

Daha sonra kırk ya da ellimizi, Kipling'in, Lungtungpen'e hücum eden kahramanları gibi çırılçıplak sıraya dizdiler. Bizi aramaları kolay oldu. Sadece ayakkabılarımız ve biz vardık. Berberlerden kuşkulanan iki ya da üç uyanık üzerlerindeki eşyalarla yakalandı; yani, tütün, pipolar, kibritler ve bozuk para gibi eşyalara hemen el konuldu. Bu da bittikten sonra yeni elbiselerimiz getirildi; kalın kodes gömlekleri, dikkat çekici biçimde çizgili ceket ve pantolonlar. Bu çizgili mahkûm elbiselerinin hep sadece cinayetten hüküm giymiş olanlara giydirildiğini sanırdım. Ve ben, bu utanç nişanlarını giydim ve sık adım yürümenin ilk tadını aldım.

Tek sıra halinde, birbirimize yakın, her bir adamın eli öndekinin omzunda, bir başka büyük meydana yürüdük. Burada bizi bir duvarın dibine tek sıra halinde dizip sol kollarımızı sıvamamızı emrettiler. Pratiğini bizim gibi sığırlar üzerinde yapan genç bir tıp öğrencisi sıranın alt ucundan geldi. Bizi berberin tıraş edişinden dört kat daha hızlı bir şekilde aşıladı. Kollarımızı, herhangi bir şeye sürmekten sakınmamız ve kabuk bağlasın diye kanın akmasına izin vermemiz gerektiği konusunda son bir uyarıyla hücrelerimize götürüldük. Burada ahbabım ve ben ayrıldık, ama ayrılmadan önce bana, “Em ve tükür,” demeye zaman buldu.

İçeri kapatılır kapatılmaz, kolumu emip temizledim. Ve sonradan, kollarını emmemiş ve kollarında, içine yumruğumu sokabileceğim genişlikte korkunç delikler olan adamlar gördüm. Bu, onların hatasıydı. Kollarını emebilirlerdi.

Hücremde bir başka adam vardı. Onunla hücre arkadaşı olacaktık. Genç, yiğit, ama pek konuşkan olmayan ve Ohio hapishanelerinden birinde iki yıllık cezasını yeni bitirdiği halde, insanın bir günlük süre içinde tanıyabileceği kadarıyla gerçekten mükemmel biriydi.

Bir mahkûm koridorda salına salına gezip içeri baktığında, hücremize gireli daha yarım saat olmamıştı. Bu, benim ahbabımdı. Meydanda dolaşma özgürlüğü edinmişti, kendi açıkladı. Sabah altıda hücresinden çıkarılıyor ve akşam dokuza kadar kilitlenmiyordu. Meydandaki ekipten biriydi ve onu, teknik deyişle "meydancı" diye bilinen bir tür mutemet olarak atamışlardı. Onu atayan da güvenilir bir tutukluydu ve "Meydancıbaşı" olarak biliniyordu. O meydanda on üç meydancı vardı. Bunların onunun her biri bir hücre dizisine bakıyordu ve onların üzerinde Meydancıbaşı, İkinci Meydancı ve Üçüncü Meydancı vardı.

Biz yeni gelenlerin günün geri kalanında hücrelerimizde kalması gerektiğini söyledi ahbabım, böylece aşı tutabilecekti. Daha sonra ertesi sabah hapishane avlusunda ağır işe koşulacaktık.

"Ama ben elimden geldiğince çabuk, seni işten kurtaracağım," diye söz verdi. "Meydancılardan birini kovduracağım ve yerine seni geçirteceğim."

Elini gömleğinin içine soktu, değerli eşyalarımın içinde olduğu mendili çıkardı, parmaklıklar arasından bana verdi ve koridordan aşağı gitti.

Bohçayı açtım. Her şey içindeydi. Bir kibrit bile eksik değildi. Hücre arkadaşımla sigara sarmak için gerekli olan şeyleri paylaştım. Tam kibriti çakacağım sırada, beni durdurdu. Her birimizin ranzasında gevşek, kirli birer yorgan vardı. İnce kumaştan dar bir şerit yırttı, sıkıca ve teleskobik bir biçimde ince uzun bir silindir olacak şekilde yuvarlayıp sardı. Değerli

kibritlerden biriyle bunu yaktı. Sıkıca yuvarlanmış keten kumaştan silindir alev almadı. Ucunda bir kömür alevi için için yandı. Bunun, sönmesi saatler sürüyordu ve hücre arkadaşım ona “kav” diyordu. Tam sönmek üzereyken, gerekli olan tek şey, yeni bir kav yapıp, ucunu eskisine dayayarak üflemek ve yanan közü yeni kava aktarmaktı. Ateşi koruma konusunda Promete’ye öğüt verebilirdik.

Saat on ikide yemek verildi. Hücre kapımızın alt tarafında, tavuk kümeslerinin kapısına benzer küçük bir delik vardı. Bu delikten içeri iki iri parça kuru ekmek ve iki maşrapa “çorba” uzatıldı. Yüzeyinde yalnız bir damla yağın dolaştığı bir litreye yakın sıcak sudan oluşan bir porsiyon çorba. Ayrıca, suda biraz da tuz vardı.

Çorbayı içtik, ama ekmeği yemedik. Aç olmadığımızdan ya da ekmeğin yenemeyecek olmasından değil. Oldukça güzel bir ekmekti. Ama nedenlerimiz vardı. Hücre arkadaşım hücremizin tahtakurularıyla dolu olduğunu keşfetmişti. Sıvaların döküldüğü tuğlalar arasındaki yarık ve çatlaklarda büyük tahtakurusu kolonileri vardı. Hücrenin yerlileri gün ışığında bile dışarı çıkmaya cüret edip yüzlercesi bir arada duvarlarda ve tavanda kaynaşıyorlardı. Hücre arkadaşım hayvanlar hakkında geniş bir bilgiye sahipti. Childe Roland gibi, ağzında borusu, gözüpekti. Böylesi bir savaş görülmemiştir. Saatlerce sürdü. Ortalık mezbahaya döndü. Ve son sağ kalanlar tuğla ve sıvadan kalelerine kaçtıklarında, işimizin sadece yarısı bitmişti. Harç kıvamına gelinceye kadar ağız dolusu ekmek çiğnedik. Kaçan düşmanlardan biri, tuğlaların arasındaki çatlağa girdiğinde, anında çiğnenmiş ekmekten harçla tıkıyorduk. Akşam hava kararıncaya ve her delik, köşe ve yarık kapatılıncaya kadar çalıştık. Ekmekle kapatılmış o

siperlerin arkasında meydana gelecek yamyamlık ve açlık trajedisini düşününce tüylerim ürperdi.

Yorgun ve aç bir şekilde akşam yemeğini beklemek üzere kendimizi ranzalarımıza attık. Doğrusu iyi iş çıkarmıştık. Gelecek haftalarda haşaratın misafirliğinden çekmeyecektik. Öğle yemeğimizi feda etmiş, midelerimiz pahasına derilerimizi kurtarmıştık; ama memnunduk. İnsan çabasının yararsızlığına heyhat! Uzun görevimiz daha yeni bitmişti ki, bir gardiyan kapımızın kilidini açtı. Tutukluların dağıtımı yeniden yapılıyordu, bir başka hücreye götürüldük ve iki koridor daha yukarıya hapsedildik. Ertesi sabah erkenden hücrelerimiz açıldı ve aşağıda meydanda birkaç yüz tutuklu toplanıp yürüyüş kolu oluşturduk ve çalışmak için hapishane avlusuna yürüdük. Erie Kanalı, Erie İl Hapishanesi'nin arka avlusunun yanından geçer. İşimiz, kanal teknelerinin yükünü boşaltmak, demiryolu traversi gibi, kocaman payanda cıvatalarını omuzlarımızda hapishaneye taşımaktı. Çalışırken durumu tartıyor ve kaçma yollarını araştırıyordum. Kaçabilecek en küçük bir delik bile yoktu. Duvarların üzerinde seri atışlı silahlar kuşanmış gardiyanlar dolaşıyordu ve üstelik bana nöbetçi kulelerinde makineli tüfekler olduğunu söylemişlerdi.

Telaşlanmadım. Otuz gün pek de uzun bir süre değildi. Bu otuz gün hapishanede kalır, dışarı çıktığımda adalet canavarlarına karşı kullanmayı tasarladığım malzeme stokuna yenilerini eklerdim. Bir Amerikan gencinin, hakları ve ayrıcalıkları benimki gibi ayaklar altına alındığında neler yapabileceğini onlara gösterecektim. Jüri tarafından yargılanma hakkım elimden alınmıştı; suçu kabul ya da reddetme hakkım elimden alınmıştı; yargılanma hakkım bile elimden alınmıştı (çünkü Niagara Şelalesi'nde başıma gelen şeyi yargılamadan saymıyordum); ne bir avukatla ne de

herhangi biriyle konuşmama izin verilmemişti ve bundan dolayı temyiz için başvurma hakkım elimden alınmıştı; yüzüm tıraş edilmişti, saçlarım kökünden kesilmişti, üstüme çizgili mahkûm elbiseleri giydirilmişti; ekmek ve su karşılığında çok çalışmaya ve tepemde silahlı gardiyanlarla o yüz kızartıcı sık adımla yürümeye zorlanmıştım –ve ne için? Ne yapmıştım? Niagara Şelalesi'nin iyi vatandaşlarına karşı ne gibi bir suç işlemiştim ki, benden böylesine bir intikam alınıyordu? Onların "dışarda yatmama" kurallarını bile çiğnememiştim. O gece, yetkilerinin dışında bir yerde, kırda yatmıştım. Yemek bile dilenmemiş ya da sokaklarında kimseden para istememiştim. Bütün yaptığım kaldırımlarında yürümek ve beş paralık şelalelerine bakmaktı. Ve bunda ne suç vardı? Teknik olarak hiçbir suçtan suçlu değildim. Pekâlâ, dışarı çıktığımda onlara gösterecektim.

Ertesi gün bir gardiyanla konuştum. Bir avukat çağırtmak istedim. Gardiyan bana güldü, diğer gardiyanlar da. Dışarıdaki dünya söz konusu oldu mu gerçekten kimseyle *iletişim kuramıyordum*. Dışarıya mektup yazmaya çalıştım, ama bütün mektupların okunduğunu, hapishane idaresi tarafından sansürlendiğini ya da el konulduğunu öğrendim. Kısa süreli ceza yemiş olanların mektup yazmasına da izin verilmiyordu zaten. Bir süre sonra tahliye olanlar aracılığıyla dışarıya mektup kaçırmaya çalıştım, ama onların da arandığını, mektupların bulunup imha edildiğini öğrendim. Boşver! Bütün bunlar dışarı çıktığımda davayı daha da ağırlaştıracak şeylerdi.

Ama (gelecek bölümde anlatacağım) hapishane günleri geçtikçe, birkaç yeni şey öğrendim. Polislerin, polis mahkemelerinin ve avukatların inanılmaz ve korkunç hikâyelerini duydum. Adamlar, yani tutuklular, büyük şehirlerdeki polisle yaşadıkları dehşet verici şahsi deneyimlerini anlattılar.

Ve daha da dehşet verici olan, polisin ellerinde ölen ve dolayısıyla kendi kendilerini savunamayan adamlar hakkındaki söylentilerdi. Yıllar sonra, Lexow Komitesi'nin raporunda, bana anlatılanlardan daha dehşet verici ve gerçek hikâyeler okuyacaktım. Ama bu arada, mahpusluğumun ilk günleri boyunca, bana anlatılanlara gülüp geçiyordum.

Ne var ki, günler geçtikçe, inanmaya başladım. O hapishanede inanılmaz ve korkunç şeyler olduğunu kendi gözlerimle gördüm. Ve ben daha da inandıkça, yasanın av köpeklerine ve kriminal adalet kurumunun tamamına daha derin bir saygı beslemeye başladım.

Kızgınlığım geçti ve benliğimi dalga dalga korku kapladı. Sonunda, neyle karşı karşıya olduğumu açık seçik gördüm. Uysal ve alçakgönüllü oldum. Her geçen gün, dışarı çıktığımda ortalığı velveleye vermemeye kendimi ikna ettim. Bütün istediğim, dışarı çıktığımda, bir yolunu bulup buralardan tüymekti. Dilimi dişlerimin arasına sıkıştırdım, usulca yürüdüm ve daha deneyimli ve kibirsiz bir adam olarak gizlice Pennsylvania'ya savuştum.

V

Mapushane

Hapishane avlusunda iki gün ölesiye çalıştım. Ağır işti ve her fırsatta kaytarmama karşın, yine de tükenmiştim. Bunun nedeni yiyeceklerdi. Hiç kimse böylesi yiyeceklerle ağır işte çalışamazdı. Ekmek ve su… bize bütün verilen buydu. Güya, haftada bir gün et veriliyordu; ama bu et her zaman yetecek kadar olmazdı, üstelik kaynatılarak suyu çorba yapmakta kullanıldığından bütün besin değeri gidiyordu, bu etten haftada bir gün yemişiz yememişiz hiç fark etmezdi.

Bundan başka, bu ekmek-su orucunda hayati bir kusur vardı. Bol miktarda su alırken, yeterince ekmek alamıyorduk. Bir öğünlük ekmek iki yumruk iriliğindeydi ve her bir tutsağa günde üç öğün veriliyordu. Suyun tek bir iyi tarafı olduğunu söylemem gerek, –sıcaktı. Sabahları "kahve" deniliyordu, öğleleri "çorba" olarak şereflendiriliyordu ve akşamları "çay" maskesini takıyordu. Ama sürekli bildiğimiz aynı suydu. Tutuklular ona "sihirli su" diyorlardı. Sabahları, yanmış ekmek kabuklarıyla birlikte kaynatıldığından siyah suydu. Öğleleri rengi giden su, tuz ve bir damla yağ eklenmiş olarak verilirdi. Akşamları, hiçbir tartışmaya yer bırakmayan eflatunî kumral bir renk alırdı; içinde zerreler halinde çay vardı, ama mükemmel sıcak suydu.

Erie İl Hapishanesi'nde aç bir güruhtuk. Sadece, cezası uzun olan tutuklular yeterli yemenin ne demek olduğunu biliyorlardı. Bunun nedeni, bizim gibi kısa süreli ceza alanların yediği kadar yeselerdi, kısa bir süre içinde ölecek olmalarıydı. Cezası uzun olanların daha çok yemek aldıklarını biliyorum, çünkü bizim meydanın zemin katında onların bir dizi hücresi vardı ve ben mutemet olduğum zaman, onlara yiyeceklerini verirken

birazını çalıyordum. İnsan sadece ekmekle, hem de çok az ekmekle yaşayamaz.

Ahbabım sözünde durdu. Avludaki iki günlük çalışmadan sonra hücremden alındım ve mutemet, “meydancı” yapıldım. Sabah ve akşamları hücrelerindeki tutuklulara ekmek veriyorduk; ama saat on ikide başka bir yöntem uygulanıyordu. Mahkûmlar işten sonra uzun bir sıra halinde içeri giriyordu. Bizim meydanın kapısından içeri girerken, sık adım yürümeyi bırakır, ellerini önlerindeki sıra arkadaşlarının omuzlarından indirirlerdi. Tam kapının iç yanında, ekmek tepsileri yığılı dururdu ve burada ayrıca Meydancıbaşı ile iki sıradan meydancı dururdu. Onlardan biri de bendim. Görevimiz, mahkûm sırası geçerken onlara ekmek tepsilerini tutmaktı. Diyelim benim tuttuğum ekmek tepsisi boşalır boşalmaz, benim yerime elinde dolu tepsiyle öbür meydancı geçerdi. Ve onunki boşaldığında, dolu bir tepsiyle ben onun yerine geçerdim. Böylece, sıra ağır adımlarla önümüzden geçerken, her bir adam sağ eliyle uzanır, uzatılmış tepsiden payına düşeni alırdı.

Meydancıbaşının görevi farklıydı. O sopa kullanırdı. Tepsilerin yanında durur ve gözlerdi. Aç sefiller, bazen tepsiden bir yerine iki öğün ekmek alma isteğini engelleyemezdi. Ama ben bu fırsatın geldiğine hiç tanık olmadım. Meydancıbaşının sopasının, ihtirasla uzanmaya cesaret eden ellere şimşek gibi inişi vardı –bir kaplanın pençesinin darbesi kadar hızlı. Meydancıbaşı mesafeyi kestirmekte o kadar ustalaşmıştı ve o sopayla o kadar çok el parçalamıştı ki, artık yanılmaz olmuştu. Asla ıskalamıyordu, kabahatli mahkûmu genellikle payını elinden alarak ve onu hücresinde sıcak sudan ibaret yemeğini yemeye yollayarak cezalandırırdı.

Kimi zaman, bütün bu adamlar hücrelerinde aç yatarken, meydancıların hücrelerinde gizli yüzlerce ekmek olduğunu gördüm. Bizim bunca ekmeği alıkoyuşumuz saçma görünebilir. Ama bu, bizim aldığımız haraçlardan biriydi. Meydanımızın ekonomi efendileri olan bizler, tıpkı uygarlık dünyasının ekonomi efendileri gibi oyunlar çevirirdik. Nüfusun yiyecek ihtiyacını denetliyor ve dışarıdaki haydut kardeşlerimiz gibi bu yiyeceği topluluğa hayli pahalı ödetiyorduk. Seyyar ekmek satıcılığı yapıyorduk. Haftada bir kere, avluda çalışan adamlar, beş sentlik çiğneme tütünü alırdı. Bu çiğneme tütünü para yerini tutuyordu. Bir topak çiğneme tütününe karşılık iki ya da üç ekmek veriyorduk ve bu alışverişi tütünü az sevdiklerinden değil, ekmeği daha fazla sevdiklerinden yapıyorlardı. Ah, biliyorum, bu, bir bebekten şekerini almak gibi bir şeydi, ama ne yaparsınız? Biz de yaşamak zorundaydık. Ve elbette öncelikliler ve yatırım için bir ödül olmalıydı. Bunun yanı sıra, duvarların dışındaki bizden iyileri, mühendisleri, bankerleri, sanayi öncülerini kendimize örnek almaktan başka bir şey yapmıyorduk. Biz olmasaydık, bu zavallı sefillerin başına ne korkunç şeyler gelirdi, düşünemiyorum. Tanrı biliyor ya, Erie İl Hapishanesi'nde ekmeği dolaşıma biz sokuyorduk. Evet, üstelik, tütünlerinden feragat eden bu zavallı adamlara tutumluluğu ve tasarrufu öğretiyorduk. Ve sonra biz bir örnek teşkil ediyorduk. Her mahkûmun yüreğine bizim gibi olma ve haraç yeme tutkusunu yerleştiriyorduk. Toplumun kurtarıcıları –evet, sanırım toplumun kurtarıcılarıydık.

Belki tütünsüz aç bir adam vardı. Belki uçarıydı ve tütününün hepsini kendisi için kullanmıştı. Çok iyi bir çift pantolon askısı vardı. Onu yarım düzine ekmekle değişirdim –ya da eğer pantolon askıları çok iyi durumdaysa bir düzine ekmekle. Aslında ben hiç pantolon askısı takmam,

ama bu önemli değildi. Şu köşede adam öldürmekten on yıla mahkûm bir ağır cezalı oturmuş olurdu. Pantolon askısı takardı ve bir çift istiyordu. Payına düşen etin birazı karşılığında ona verebilirdim. Benim istediğim etti. Ya da belki de yırtık pırtık, kâğıt kaplı bir romanı vardı. Ve o roman benim için bir hazineydi. Onu okuyabilir, sonra da pasta karşılığında fırıncılara verirdim, ya da et ve sebze karşılığında aşçılara, ya da iyi kahve karşılığında ocakçıya, ya da bir başkasına verir, içeri ara sıra Tanrı bilir nasıl sokulan bir gazeteyle değişirdim. Aşçılar, fırıncılar ve ocakçılar benim gibi tutukluydu ve bizim meydanın ilk hücre dizisinde kalıyorlardı.

Kısacası, Erie İl Hapishanesi'nde çok iyi bir takas sistemi kurulmuştu. Para bile dolaşımdaydı. Bu para bazen kısa süre ceza alanlar tarafından içeri sokuluyordu, daha da sık olarak, yeni gelenlerin dolandırıldığı berber dükkânından geliyordu, ama büyük bir kısmı ağır cezalıların hücrelerinden akıyordu –onların bu parayı nasıl bulduklarını bilmesem de.

Üstün konumundan dolayı, Meydancıbaşı oldukça zengin olmakla ünlüydü. Aldığı çeşitli haraçlara ek olarak bizden de haraç alıyordu. Haraç işini genellikle biz yürütüyorduk, ama Meydancıbaşı hepimizin üstündeydi. Kendi haraçlarımızı onun izniyle alıyor ve bu izne karşılık ona ödeme yapıyorduk. Dediğim gibi, zengin olmakla ünlüydü; ama parasını asla görmedik, kendine ait hücresinde görkemli bir yalnızlık içinde yaşıyordu.

Bu paranın hapishanede biriktirildiğine dair kesin kanıtlarım vardı, çünkü oldukça uzun bir süre Üçüncü Meydancı'yla hücre arkadaşlığı yapmıştım. On altı dolardan fazla parası vardı. Her akşam saat dokuzdan sonra hücrelerimize kapatıldığımızda, parasını sayma alışkanlığı vardı. Ayrıca, her gece, kendisini diğer meydancılara ele verirsem bana neler yapacağını anlatırdı. Görüyorsunuz ya, soyulmaktan korkuyordu ve üç

farklı yönden tehlike altındaydı: Birincisi, gardiyanlar vardı. Birkaçı bir araya gelip üstüne saldırabilir, itaatsizlik bahanesiyle onu bir güzel dövdükten sonra hücreye (zindana) atabilirlerdi ve bu karışıklıkta on altı doları kanatlanabilirdi. Sonra, Meydancıbaşı onu işten çıkarıp yeniden hapishane avlusunda ağır işte çalışmaya göndermekle tehdit edebilirdi. Ve yine, on kişi sıradan meydancılar olan bizler vardık. Onun servetinin farkına varırsak, sessiz bir günde, hepimiz onun üzerine çullanarak bir köşeye sıkıştırır ve onu yere devirebilirdik. Ah, bizler bir kurt sürüsüydük, inanın bana –tıpkı Wall Street'te iş yapanlar gibi.

Bizden korkmak için iyi bir nedeni vardı ve ben de ondan korkmalıydım. Eskiden istiridye korsanlığı yapmış, Sing Sing'de beş yıl yatmış eski bir mahkûm, etobur bir hayvandı ve okuma yazma bilmeyen iri bir adamdı. Parmaklıkların arasından geçerek bizim meydana uçan serçelere tuzak kurardı. Yakaladığı zaman, avıyla birlikte acele hücresine koşardı; adamın ağzından kemik parçaları ve tüyler tükürerek serçeyi çiğ çiğ yediğini görmüştüm. Ah, hayır, onu asla diğer meydancılara ele vermedim. Adamın on altı dolarından ilk kez burada söz ediyorum.

Ama yine de ondan haraç aldım. Kadınlar koğuşunda yatan bir kadın tutukluya âşıktı. Ne okuyabiliyor ne de yazabiliyordu, kadının mektuplarını ona ben okuyor, cevap yazıyordum. Ve bunu da ona ödettim. Ama güzel mektuplardı. Mektuplarda her şeyimi ortaya koyar, o kadar yağcılık yapardım ki, sonunda kadını ona âşık ettim; ama tahminime göre kadın ona değil, alçakgönüllü yazıcıya âşıktı. Tekrar ediyorum, o mektuplar muhteşemdi.

Haraçlarımızdan bir başkası da, "kav dolaştırma" işiydi. Parmaklıklardan ve sürgülerden oluşmuş o demir dünyanın göksel

habercileri ve ateş taşıyıcılarıydık. Adamlar akşamları çalışmadan geldiğinde ve hücrelerine hapsedildiğinde sigara içmek isterlerdi. İşte o zaman biz, için için yanan kavlarımızla koridorda hücreden hücreye koşturarak ilahi kıvılcımı tazelerdik. Akıllı olanlar ya da birlikte iş yaptıklarımız, zaten kendi kavlarına sahip olurlardı. Bununla birlikte, herkes ilahi kıvılcımdan alamazdı. Elini cebine atmayı reddeden yatağına kıvılcımsız ve sigarasız giderdi. Ama bizim ne umurumuzdaydı ki? Biz işimizi sağlama bağlamıştık ve eğer küstahlaşmaya başlarsa, iki ya da üçümüz biraraya gelip üstüne saldırır, dersini verirdik.

Görüyorsunuz ya, meydancıların çalışma kuralı buydu. On üç kişiydik. Bizim meydanda yaklaşık beş yüz kadar tutuklu vardı. İşi yapmakla ve düzeni sağlamakla sorumluyduk. Düzenin sağlanması gardiyanların işiydi, ama bize yıkmışlardı. Düzeni sağlamak bize bağlıydı; eğer sağlamasaydık, işten atılır, ağır işe gönderilirdik, büyük bir ihtimalle zindanın tadına da baktırırlardı. Ama düzeni sağladığımız sürece, kendi haraçlarımızı alabilirdik.

Bana bir dakika tahammül edin ve meseleye bakın. Biz on üç hayvan, diğer beş yüz hayvana göz kulak olmak zorundaydık. O hapishane gerçek bir cehennemdi ve orada hâkim olmak biz on üç kişiye kalmıştı. Hayvanların doğalarını göz önünde bulundurursanız sevecenlikle hükmetmemiz imkânsızdı. Biz de korku salarak hükmettik. Elbette, arkamızda, bizi destekleyen gardiyanlar vardı. Zor durumda kalınca onlardan yardım istiyorduk; onları çok sık yardıma çağırırsak bu onların canını sıkar, bizim yerimize daha etkili mutemetler bulmayı düşünebilirlerdi. Ama biz, itaatsiz bir tutukluyu içeri almak için hücrenin kapısının açılmasını usulca istemek dışında, onları sık sık rahatsız

etmiyorduk. Böyle durumlarda, gardiyanın bütün yaptığı, kapıyı açıp yarım düzine meydancının hücreye girip adamın hakkından gelişlerine tanık olmamak için çekip gitmekti.

Adam haklamanın ayrıntıları üstüne bir şey söylemeyeceğim. Ve üstelik, birini haklamak Erie İl Hapishanesi'nin yayınlanması imkânsız dehşetlerinin en önemsizlerinden sadece biriydi. "Yayınlanamaz" diyorum; aslında daha adil davranırsam "düşünülemez" demem gerekirdi. Görünceye kadar bunlar benim için düşünülemezdi, ben de dünyadan kopuk ve insanların alçaklık uçurumunda ne kadar aşağılara inebileceklerinden habersiz biri değildim. Erie İl Hapishanesi'nin dibine ulaşmak için uzun bir iskandil gerekirdi ve orada gördüğüm şeylerin üstünü sadece şöyle bir sıyırabildim.

Kimi zaman, diyelim sabahları tutuklular aşağı yıkanmaya geldiklerinde, biz on üç meydancı onların arasında hemen hemen yalnız kalırdık ve hepsi de bize diş biliyordu. Beş yüze karşı on üç ve biz korku salarak hükmediyorduk. Kuralların en ufak bir ihlaline, en ufak bir saygısızlığa izin veremezdik. Verseydik, yanmıştık. Kendi kuralımız; ağzını açana vuracaksın; sert vuracaksın, eline ne geçerse onunla vuracaksın. Süpürge sapı surata indirildiğinde çok etkili oluyordu. Ama hepsi bu değildi. Böyle bir adamın diğerlerine ibret olması gerekiyordu; yani ikinci kural da hemen adamı döven meydancının yanına koşup, adama girişmekti. Elbette, görünürdeki her meydancının koşup dayağa katılacağından herkes emindi; çünkü bu da bir kuraldı. Ne zaman bir meydancının başı bir tutukluyla belaya girse, o sırada civardaki herhangi bir meydancının görevi anında bir yumruk yapıştırmaktı. Durumun erdeminin önemi yoktu –giriş ve vur, eline ne geçerse onunla vur; kısacası, adamı yere devir.

Kafasına, haklarını koruması gerektiği gibi çılgınca bir fikri koymuş yirmi yaşlarında, yakışıklı, genç bir melez hatırlıyorum. Hakkını korumaya hakkı vardı elbette; ama bunun ona hiç yararı dokunmadı. En tepedeki koridorda yaşıyordu. Sekiz meydancı onun aklından bu garip fikri bir buçuk dakikada çıkardı; çünkü onun bulunduğu koridora çıkmak ve beş kat demir merdivenden inmek ancak bu kadar sürüyordu. Melez bu uzaklığı, ayakları dışında vücudunun her noktası yere değerek geçti ve bu arada sekiz meydancı da boş durmuyordu. Melez, durup olayı seyretmekte olduğum yere çarptı. Ayağa kalktı ve bir an için ayakta dikildi. O anda kollarını iki yana açtı ve korkunç bir korku, acı ve ıstırap çığlığı attı. Aynı anda, kalın hapishane elbiselerinin parçaları deri değiştiriyormuş izlenimini uyandırırcasına üzerinden düştü, onu tamamen çırılçıplak bıraktı ve vücudunun her yanından kanlar aktı. Bir an sonra da bilincini yitirmiş bir şekilde yere yığıldı. Dersini almıştı ve onun çığlığını duyan o duvarlar arasındaki her mahkûm dersini almıştı. Ben de dersimi almıştım. Bir buçuk dakika içinde bir adamın eziliverdiğini görmek hiç de hoş bir şey değil.

Aşağıda anlatacaklarım, kav taşıyarak haraç alma işini nasıl tezgâhladığımızı ortaya koyacaktır. Yeni gelen bir dizi tutuklu hücrelerine yerleştirilir. Parmaklıklar önünden elinizde kavınızla geçersiniz. “Hey ahbap, bize bir ateş versene!” diye bağırır biri. Şimdi bu, bu adamın üzerinde tütün olduğunun göstergesidir. Kavı uzatır ve geçip gidersiniz. Biraz sonra geri dönüp parmaklıklara doğru eğilirsiniz. “Hey ahbap, bize bir parça tütün verebilir misin?” dersiniz. Eğer bu oyuna aklı ermiyorsa, tütünü kalmadığını iddia edecektir. Pekâlâ, ona başsağlığı diler ve yolunuza gidersiniz. Ama siz bu kavın ona sadece günün geri kalan kısmı için yeteceğini bilirsiniz. Ertesi gün hücresinin önünden geçerken size yine,

“Hey ahbap, bir ateş versene!” der. Ve siz de, “Senin tütünün yok ve ateşe de ihtiyacın yok,” der ve ona kavı vermezsiniz. Yarım saat sonra, ya da bir, iki, üç saat sonra, hücresinin önünden geçerseniz adam yumuşak bir ses tonuyla size seslenecektir, “Buraya gel, ahbap!” Siz de gidersiniz. Elinizi parmaklıkların arasından uzatır ve avucunuzu değerli tütünle doldurursunuz. Sonra da ona ateş verirsiniz.

Ne var ki kimi zaman, öyleleri gelir ki içeri, onlardan haraç almanın imkânı yoktur. Ona dürüst davranılması gerektiği şeklinde gizemli bir laf kulaktan kulağa yayılır. Bu lafın nereden çıktığını asla öğrenemedim. Herkes tarafından anlaşılabilir tek şey, adamın bir “arka”sı olduğudur. Bu, yüksek rütbeli meydancılardan biri olabilir; hapishanenin bir başka kısmındaki gardiyanlardan biri olabilir; ya da adam kayırılmak için daha yüksek bir yerden birine haraç vermiştir; ama ne olursa olsun, başımızı belaya sokmak istemiyorsak ona iyi davranmamız gerektiğini biliriz.

Biz meydancılar birer aracı, genel taşıyıcılardık. Hapishanenin farklı bölümlerinde yatan mahkûmlar arasında ticareti ayarlıyor, alışverişi sonuçlandırıyor, ayrıca, gidiş geliş komisyonumuzu alıyorduk. Kimi zaman ticareti yapılan şeylerin yarım düzine meydancının elinden geçmesi gerekiyordu, her biri kendi hissesini alıyor veya şu ya da bu şekilde hizmetinin karşılığı ödeniyordu.

Bazen biri, diğerine hizmetinden dolayı borçlanır, bazen diğerlerini kendisine borçlandırır. Böylece, ben hapishaneye, eşyalarımı gizlice içeriye sokan mahkûma borçlu olarak girdim. Bir hafta kadar sonra, bir ocakçı elime bir mektup tutuşturdu. Mektup ona bir berber tarafından verilmişti. Berber de mektubu eşyalarımı gizlice içeri sokan mahkûmdan almıştı. Ona olan borcumdan dolayı mektubu almalıydım. Ama mektubu o yazmamıştı.

Mektubu asıl gönderen, onun kaldığı meydandaki bir ağır cezalıydı. Mektup, kadınlar bölümünde yatan bir kadın tutuklu içindi. Ama mektup kadın için mi yazılmıştı, yoksa kadın da aracılar zincirinin halkalarından biri miydi bilmiyorum. Bütün bildiğim kadının dış görünüşünün tarifiydi ve mektubu onun ellerine ulaştırmak bana kalmıştı.

İki gün geçti, bu zaman zarfında mektup bendeydi; sonra bir fırsat çıktı. Kadınlar, mahkûmların giydiği elbiselerin onarımını yapıyorlardı. Bizden birkaç meydancının kadınlar bölümüne gidip büyük elbise bohçalarını geri getirmesi gerekiyordu. Meydancıbaşıyı ayarlayıp beni de yollamasını sağladım. Kadınlar bölümüne varmak için hapishane boyunca bizim için kapı üstüne kapı açıldı. Kadınların oturup elbise onardıkları büyük bir odaya girdik. Gözlerim bana tarif edilmiş olan kadını aradı. Onu buldum ve yanına yaklaştım. Kartal bakışlı iki kadın gardiyan her yanı gözaltında tutuyordu. Mektubu avucumun içinde tuttum ve niyetimi kadına bakışlarımla anlattım. Onun için bir şey getirdiğimi anladı; bunu bekliyor olmalıydı, içeri girdiğimizden beri habercinin hangimiz olduğunu tahmin etmeye çalışıyordu. Ama kadın gardiyanlardan biri, ondan iki adım ötede duruyordu. Meydancılar götürecekleri bohçaları toplamaya başlamışlardı. Zaman geçiyordu. Sanki sağlam bağlanmamış gibi yaparak bohçamla oyalanıyordum. Bu kadın gardiyan başka bir tarafa bakmayacak mıydı? Yoksa başaramayacak mıydım? Ama tam o sırada bir başka kadın şaka olarak meydancılardan birine ayağını uzatıp çelme takar gibi yaptı, çimdikledi ya da başka bir şey yaptı. Kadın gardiyan o tarafa baktı ve kadın mahkûmu sertçe azarladı. Bütün bunların kadın gardiyanın dikkatini dağıtmak için planlanıp planlanmadığını bilmiyorum, ama bunun benim için bir fırsat olduğunu biliyordum. Benim gözüme kestirdiğim kadının eli

kucağındayken yanına düştü. Bohçamı kaldırmak için eğildim. Eğilmiş durumdayken mektubu onun eline kaydırdım ve karşılığında bir başka mektup aldım. Bir an sonra bohça omzumdaydı, kadın gardiyanın bakışları bana dönmüştü çünkü ben en son meydancıydım, arkadaşlarıma yetişmek için acele ediyordum. Kadından almış olduğum mektubu ocakçıya verdim, mektup ocakçıdan berbere, berberden eşyalarımı gizlice içeri sokan mahkûma ve ondan da ağır cezalı mahkûma geçti.

Sık sık mektup taşırdık, taşıma zinciri öylesine karmaşıktı ki, ne göndereni ne de alıcıyı bilirdik. Biz sadece zincirin halkalarıydık. Herhangi bir yerde, bir şekilde, bir mahkûm elime öbür halkaya geçirmem için bir mektup sıkıştırırdı. Bütün bunlar, daha sonra, doğrudan doğruya belli başlı bir mektup ulaştırıcısıyla ilişki kurup ondan ücret almak umuduyla, karşılık beklenilerek yapılan iyiliklerdi. Bütün hapishane mektup ulaştırma ağıyla örülüydü. Ve bu iletişim sistemini kontrol altında tutan bizler, doğal olarak, kendimize kapitalist toplumu örnek aldığımızdan, müşterilerimizden yüklü ücretler talep ederdik. Büyük miktarda kâr etmek için yapılan bir hizmetti, ama kimi zaman hizmetimizi sevgi karşılığında verdiğimiz de olurdu.

Hapishanede kaldığım süre boyunca ahbabımla dostluğumu pekiştirdim. Benim için çok şey yaptı ve karşılığında benim de onun için elimden geleni yapmamı bekledi. Dışarı çıktığımızda birlikte yolculuk edecektik ve söylemeye bile gerek yok, birlikte "iş" yapacaktık. Çünkü benim ahbabım bir suçluydu –ah, hayır, birinci sınıf bir katil değildi, yalnızca çalacak, soyacak, hırsızlık yapacak, eğer köşeye kıstırılırsa, cinayet işlemekten çekinmeyecek biriydi. Birçok kez sakin saatler boyunca oturup birlikte konuştuk. Yakın gelecek için planladığı, benim alacağım rolün de belirlendiği, iki üç iş vardı aklında. Planın ayrıntılarına ben de katıldım.

Birçok suçluyla birlikte olmuş ve çoğunu tanımıştım ve ahbabım, kendisini sadece kandırdığımı, otuz gün için oyaladığımı fark etmedi. Benim gerçek bir suçlu olduğumu düşünüyordu, beni sevdi çünkü aptal değildim ve beni sanırım kanı kaynadığı için de seviyordu. Elbette, kirli, küçük suçların işlendiği bir hayatta ona katılmak gibi en ufak bir düşüncem yoktu; ama arkadaşlığının sağladığı bütün güzel şeyleri bir kenara atmak da ahmakça olurdu. İnsan, cehennemin sıcak lavlarının üzerindeyse, yolunu kendi seçemez, benim Erie İl Hapishanesi'ndeki durumum da böyleydi. "Ekip"te kalmam gerekiyordu, eğer kalmazsam ekmek ve su karşılığında ağır iş yapacaktım ve ekipte kalmak için de ahbabımla iyi geçinmeliydim.

Hapishanede hayat tekdüze değildi. Her gün bir olay oluyordu: Kimi kriz geçirip, çıldırır, kavga eder, ya da meydancılar içip kafayı bulurdu. Sıradan meydancılardan biri olan Korsan Jack bizim yıldızımızdı. Gerçek bir profesyonel, gerçek bir kopuktu ve bu nedenle meydancılar, ona her türlü hoşgörüyü gösteriyorlardı. İkinci Meydancı Pittsburg'lu Joe da Korsan Jack'in içki âlemlerine katılırdı; üstelik bu ikisi Erie İl Hapishanesi'nin dünyada, insanın "dut" gibi olup da tutuklanmayacağı tek yer olduğunu söylerdi. Ben hiç bilmiyordum, ama uyuşturucu olarak dispanserden dolaylı yollardan buldukları potasyum bromür kullanıyorlarmış. Ama uyuşturucu olarak ne kullanırlarsa kullansınlar kafayı bulup küfelik olduklarını biliyordum.

Bizim meydan, toplumun ayaktakımı ve süprüntüsüyle dolu bir kerhaneydi –kalıtsal yetersizler, yozlaşanlar, düşkünler, akıl hastaları, geri zekâlılar, saralılar, canavarlar, cılızlar, kısacası; insanlığın kâbusu. Bu nedenle, aramızda sara krizi geçirenler oluyordu. Bu krizler bulaşıcı bir hastalık gibiydi. Bir adam kriz geçirmeye başladığında, diğerleri onu takip

ederek kriz geçirirdi. Yedi adamın çığlıklarıyla havayı çirkinleştirerek, aynı anda kriz geçirdiklerini gördüm; bu arada bir o kadar da akıl hastası bir aşağı bir yukarı dolaşıp tantana çıkarırdı. Saralılara, üzerlerine soğuk su atmaktan başka bir şey yapılamazdı. Tıp öğrencisini ya da doktoru getirtmek yararsızdı. Onlar böylesi önemsiz ve sık görülen olaylarla rahatsız edilemezdi.

Hepsinden daha sık sara krizi geçiren on sekiz yaşlarında genç bir Hollandalı vardı. Genellikle her gün kriz geçirirdi. Bu nedenle onu en çok alt katta, bizim kaldığımız hücre dizisinin en sonunda yatırıyorduk. Hapishane avlusunda birkaç kriz geçirdikten sonra, gardiyanlar onunla daha fazla ilgilenmeyi reddettiler ve böylece ona arkadaşlık etsin diye Londralı bir hücre arkadaşıyla bütün gün hücresinde kilitli kaldı. Londralı hiçbir işe yaramıyordu. Hollandalı genç ne zaman sara krizi geçirse, Londralı korkudan felç geçirirdi.

Hollandalı genç, tek bir kelime İngilizce konuşamıyordu. Bir çiftçinin oğluydu, birisiyle kavga etmek suçundan doksan günlük cezasını çekiyordu. Krizi tutacağı zaman önce ulur gibi sesler çıkarırdı. Bir kurt gibi ulurdu. Ayrıca, krizini ayakta geçirirdi ki, bu da onun için hiç uygun bir ortam değildi, çünkü krizinin en şiddetli anında kendisini kafa üstü yere atardı. Ne zaman uzun bir kurt uluması duysam, bir saplı süpürge kapar, hücresine koşardım. Mutemetlere hücrelerin anahtarları verilmediğinden, onun yanına giremezdim. Küçük hücresinin ortasında dikilerek çırpınıp titrerken gözleri sadece akları görünecek şekilde arkaya kayar, kayıp bir ruh gibi ulurdu. Ne kadar çabaladıysam, Londralı'nın ona yardım etmesini sağlayamadım. Hollandalı ayakta dikilip ulurken, Londralı ranzanın üst katında bir kenara büzülür, korkudan çarpılmış bir halde, gözleri arkaya devrilmiş, sürekli

uluyan korkunç şekle gözlerini ayırmadan bakardı. Bu onun için de zordu elbette, zavallı Londralı. Onun da aklı tam yerinde değildi, tamamen delirip gitmediğine şaşmak gerek.

Yapabildiğim tek şey, süpürgeyle elimden geleni yapmaktı. Parmaklıklar arasından süpürgeyi uzatır, Hollandalı'nın göğsüne dayar, beklerdim. Kriz yaklaştıkça, öne arkaya sallanmaya başlardı. Ben de süpürgeyle onun sallanmasını izlerdim, çünkü o korkunç kafa üstü atlayışını ne zaman yapacağı hiç belli olmazdı. Ama kendini attığında, süpürgemle onu tutar, yere yavaşça düşmesini sağlardım. Bütün çabalarıma rağmen, asla yavaş düşmez, genellikle yüzü taş zemine çarparak yaralanırdı. Yere düşüp de çırpınarak kıvranmaya başladı mı, üstüne bir kova su dökerdim. Soğuk su atmanın doğru olup olmadığını bilmiyordum, ama Erie İl Hapishanesi'nde gelenek buydu. Onun için bundan daha fazla bir şey yapılmazdı. Orada ıslak bir halde bir saat kadar yatar ve sonra sürünerek ranzasına giderdi. Bu, birine yardım için bir gardiyanın peşinden koşturmaktan daha iyiydi. Üstelik, saralı bir adam da neydi ki?

Bitişik hücrede garip bir adam yatıyordu. Barnum sirkinin varilinden yemek artığı yediği için altmış gün ceza almıştı, en azından bize söylediği buydu. Oldukça ahmak bir yaratıktı, oldukça uysal ve nazikti. Anlattıkları durumuna tamamen uyuyordu. Sirkin yakınına sokulmuş ve aç olduğu için de sirk çalışanlarının yemek masasından kalan artıkların içinde bulunduğu varile yanaşmıştı. "Oldukça iyi ekmekti," diye beni inandırmaya çalışırdı; "ama et filan yoktu." Bir polis onu görmüş ve tutuklamıştı ve şimdi buradaydı.

Bir keresinde elimde ince sert bir tel parçasıyla onun hücresinin önünden geçiyordum. Teli almak için o kadar çok ısrar etti ki

parmaklıkların arasından ona verdim. Anında, parmaklarından başka hiçbir alet kullanmadan, teli kısa kısa parçalara ayırdı ve bunlardan beş altı adet çok güzel çengelliiğne yaptı. Uçlarını taş zemine sürterek sivriltti. O günden sonra epey çengelliiğne ticareti yaptım. Ben hammaddeyi sağlıyor ve seyyar satıcılığını yapıyordum, o da işi yapıyordu. Ücret olarak ona fazladan ekmek ve arada bir de iri bir et parçası ya da çorba suyu için kaynatılmış ilikli bir kemik veriyordum.

Ama burada yaşamak sinirlerini bozdu ve her geçen gün daha da çılgınlaştı. Meydancılar onunla alay etmekten zevk alıyordu. Onun zayıf beynini, ona büyük bir servet kaldığı hikâyeleriyle dolduruyorlardı: Tutuklanıp hapishaneye gönderilmesinin nedeninin de bu serveti ondan çalmaktı. Elbette, kendisinin de bildiği gibi, bir varilden yemek yemenin yasaya aykırı bir yanı yoktu. Bundan dolayı onu haksız yere hapse atmışlardı. Bu da, servetini elinden almak için çevrilmiş bir dolaptı.

Bu durumdan ilk kez, meydancıların ona yaptıkları oyuna kahkahalarla güldüklerinde haberdar oldum. Ardından adam bana ciddi bir konferans verdi, bana milyonlarından, ona edilen oyunlardan söz etti ve beni dedektifi olarak atadı. Onu sakinleştirmek için elimden geleni yaptım, bir hataya düştüğünü, asıl mirasçının kendisiyle aynı ismi taşıyan bir başkası olduğunu söyledim. Onu sakinleşmiş bir halde bıraktım; ama meydancıları ondan uzak tutamadım, onunla eskisinden daha beter dalga geçmeyi sürdürdüler. Sonunda, çok şiddetli bir olaydan sonra, beni suçladı, özel dedektiflik görevimi benden aldı ve greve gitti. Dolayısıyla benim çengelliiğne ticareti de azaldı. Daha fazla çengelliiğne yapmayı reddetti ve ben hücresinin önünden geçerken çengelliiğne yapmakta kullanılan hammaddeyi parmaklıkların arasından başıma atmaya başladı.

Onunla bir türlü aramı düzeltemedim. Diğer meydancılar ona, benim komplocuların emrinde olan bir dedektif olduğumu söylemişlerdi. Ve bu arada meydancılar alaylarıyla onu çılgına çevirdiler. Uğradığı hayali haksızlıklar aklını kemirdi ve sonunda tehlikeli ve adam öldürmeye eğilimli bir deli olup çıktı. Gardiyanlar, çalınan milyonlarıyla ilgili hikâyesini dinlemeyi reddettiler ve o da onları komploya dahil olmakla suçladı. Bir gün meydancılardan birinin üstüne bir maşrapa sıcak çay fırlattı ve sonra bu durumla ilgili soruşturma açıldı. Hapishane müdürü hücresinin parmaklıkları arasından onunla birkaç dakika konuştu. Daha sonra muayene edilmesi için doktora götürüldü. Bir daha hiç geri gelmedi, öldü mü, yoksa bir akıl hastanesinde hâlâ milyonlarını mı sayıklıyor; merak ediyorum.

En sonunda günlerin en güzeli, salıverilme günüm geldi. Aynı zamanda Üçüncü Meydancı’nın da tahliye günüydü ve onun için fethettiğim, cezası daha az olan kız, duvarların dışında onu bekliyordu. Mutlu bir şekilde gittiler. Ahbabımla ben dışarı birlikte çıktık ve Buffalo’ya doğru yürüdük. Her zaman birlikte olmayacak mıydık? O gün anacaddede birkaç peni için dilendik ve kazandıklarımızı bardağı üç sente satılan biraya yatırdık. Bir yolunu bulup tüymek için hep bir fırsat kolluyordum. Anacaddede bir serseriden marşandizin ne zaman yola çıkacağını öğrenmeyi başardım. Zamanımı buna göre hesapladım. Vakit geldiğinde, ahbabım ve ben bir meyhanedeydik. Önümüzde iki bardak köpüklü bira vardı. Ona hoşça kal demeyi isterdim. Bana iyi davranmıştı. Ama cesaret edemedim. Meyhanenin arka tarafına doğru gidip çitten atladım. Hızla tüymüştüm ve birkaç dakika sonra bir marşandizin üstündeydim ve Batı New York ve Pennsylvania Demiryolu üstünde, güneye gidiyordum.

VI

Gece Geçen Hobolar

Serserilik günlerimde, selamladığım ya da beni selamlayan, su tanklarında birlikte beklediğim, “arıza çıkardığım”, “karın doyurduğum”, “evlerin kapılarında dilendiğim”, “trenlerin önünde geçtiğim” yüzlerce hoboyla karşılaştım; çoğu gelip geçti ve onları bir daha görmedim. Öte yandan, şaşırtıcı bir sıklıkta tekrar tekrar gördüğüm hobolar ve ayrıca; insanın burnunun ucuna kadar geldiği halde hayalet gibi görünmeden geçenler ve hiç görünmeyenler de vardı.

İşte bu son saydıklarımdan birini, Kanada’nın bir ucundan diğerine üç bin millik demiryolunda kovaladım, ama yüzünü bir kez bile göremedim. Takma ismi Kuntrata Yelken Jack’ti. Bu meseleye ilk kez Montreal’de bulaştım. Bıçakla oyulmuş bir kuntrata yelken direği gördüm; mükemmel oyulmuştu. Altında “Kuntrata Yelken Jack” yazıyordu. Üstüne “B. W. 9-15-94” yazıları oyulmuştu. Üstteki yazı, onun Montreal’den, 15 Ekim 1894’te Batı Postası’yla geçtiği bilgisini veriyordu. Benden bir gün öndeydi. O sıra benim takma ismim “Denizci Jack”ti; anında takma ismimi onunkinin yanına, tarihle ve benim de batıya gittiğim bilgisini ekleyerek kazıdım.

Önümdeki iki yüz mili aşarken talihsizliklerle karşılaştım ve sekiz gün sonra, Ottawa’nın üç yüz mil batısında Kuntrata Yelken Jack’in izini buldum. Orada da adı bir su tankının üzerine kazınmıştı ve kazıdığı tarihten, onun da benim gibi gecikmiş olduğunu gördüm. Sadece iki gün önümdeydi. Ben bir “kuyrukluyıldız” ve “serseriler kralı”ydım, Kuntrata Yelken Jack de öyle; onurum ve ünüm gereği onu yakalamak zorundaydım. Bütün bir gün ve gece trenle yolculuk ettim ve onu geçtim; derken o yine beni geçti. Bazen bir gün kadar önümdeydi, bazen de ben onun önündeydim. Doğuya giden hobolardan, o benim önümdeyken, onun hakkında ara sıra bilgi

alıyordum ve onlardan onun da Denizci Jack ile ilgilendiğini ve benim hakkımda araştırmalar yaptığını öğrendim.

Birlikte olabilseydik eminim eşsiz bir çift olurduk; ama yan yana gelemiyorduk. Manitoba'da ondan öndeydim, ama Alberta'da o beni geçti. Gri, acı soğuk bir sabah, erken saatte, Kicking Horse Geçidi'nin tam doğusundaki hududun sonunda, Kicking Horse Geçidi ile Rogers Geçidi arasında geceyi benden önce geçirdiğini öğrendim. Bu bilginin bana ulaşma şekli de epey ilginçti. Bütün gece "yandan kapılı yataklı vagon"da (kapalı vagon) yolculuk yapmıştım ve hududun sonunda soğuktan neredeyse donmuş bir halde yiyecek dilenmek için sürünerek dışarı çıkmıştım. Dondurucu bir sis vardı ve lokomotif hangarında karşılaştığım birkaç ateşçiye yanaştım. Adamlar bana öğle karavanalarının artıklarından verdiler ve ayrıca bir litreye yakın nefis kahve aldım. Kahveyi ısıttım ve yemek yemeye oturduğum sırada, batıdan bir marşandiz geldi. Yan kapılardan birinin açıldığını ve bir serserinin aşağı indiğini gördüm. Sürüklenen sisin içinde topallayarak yanıma geldi. Soğuktan kaskatı kesilmiş, dudakları morarmıştı. Kahvemle yiyeceklerimi onunla bölüştüm, Kuntrata Yelken Jack ve kendisi hakkında bir şeyler öğrendim. İşe bakın ki, benimle aynı şehirden, Oakland, Kaliforniya'danmış ve ünlü bir çetenin üyesiymiş –nadir aralıklarla benim de katıldığım bir çete. Hızlı konuşup yiyecekleri yarım saat içinde çiğnemeden yuttuk. Daha sonra benim marşandiz yola çıktı, ben de onun üstünde, Kuntrata Yelken Jack'in izinden batıya gidiyordum.

Geçitler arasında geciktim, iki gün yiyeceksiz kaldım, üçüncü gün yiyecek bulana kadar on bir mil yürüdüm ve İngiliz Kolombiyası'nda Fraser Nehri boyunda Kuntrata Yelken Jack'i geçmeyi başardım. O sırada "ekspres"te yolculuk ettiğimden hızlı gidiyordum; ama o da herhalde

ekspreste yolculuk ediyor ve benden daha şanslı ve becerikli olmalıydı ki Mission'a benden önce girdi.

Mission, Vancouver'in kırk mil doğusunda bir kavşak noktasıydı. Bu kavşaktan insan Northern Pacific hattı üzerinden güneye doğru, Washington ve Oregon'a gidebilirdi. Kuntrata Yelken Jack acaba hangi yola gidecek diye merak ettim, çünkü onun önünde olduğumu düşünüyordum. Bana gelince, ben hâlâ batıya Vancouver'e gidiyordum. Bu bilgiyi bırakmak için su tankına gittim ve orada Kuntrata Yelken Jack'in, o günün tarihini taşıyan, yeni oyulmuş yazısını buldum. Acele Vancouver'e gittim. Ama o gitmişti. Hemen bir gemiye atlamıştı ve dünya macerasında hâlâ batı yönünde ilerliyordu. Gerçekten, Kuntrata Yelken Jack, sen bir serseriler kralıydın ve senin arkadaşın "dünyayı dolaşan serseri bir rüzgâr"dı. Sana şapka çıkarıyorum. Sen bir "usta"ydın. Bir hafta sonra ben de gemiye bindim ve Umatilla buharlısının güvertesinde, baş kasarada, San Francisco yolunda yolculuk paramı ödemek için çalışıyordum. Kuntrata Yelken Jack ve Denizci Jack –ah! Bir karşılaşabilseydik.

Su tankları serserilerin kılavuzudur. Serseriler takma isimlerini, tarihleri ve rotalarını aylaklıklarından oralara kazımazlar. Bana herhangi bir yerde şu ya da bu serseriyi ya da takma ismiyle bir arkadaşını görüp görmediğimi ciddi ciddi soran hobolarla sık sık karşılaştım. Ve bir kereden daha da fazla, o serserinin takma ismini, oradan geçtiği son tarihi, su tankını ve yönünü verebilmişimdir. Ve bilgi verdiğim hobo anında arkadaşının arkasından rüzgâr gibi uçmuştur. Bir arkadaşını yakalayabilmek için kıtayı baştan başa gidip gelen ve bunu yapmayı hâlâ sürdüren hobolara rastladım.

Takma isimler hoboların üstlendiği ya da arkadaşları tarafından onlara takıldığında kabul ettiği demiryolu isimleridir. Yabani Joe, örneğin,

çekingendi ve arkadaşları tarafından böyle isimlendirilmişti. Kendine saygısı olan hiçbir hobo kendine “Kerhane Biti” lakabını seçmez. Çok az serseri alçakça çalıştığı geçmişini hatırlamak ister ve o yüzden işle ilgili takma isimlere az rastlanır, gerçi ben şunlara rastladığımı hatırlıyorum: Kalıpçı Blakey, Ressam Red, Muslukçu Chi, Kazancı, Denizci ve Matbaacı. Yeri gelmişken belirteyim, “Chi”, “Chicago”nun argodaki ismidir.

Hoboların en gözde usulü, takma isimlerini çıktıkları yerlere dayandırmaktır, şöyle ki: New York Tommy, Pacific Slim, Buffalo Smithy, Canton Tim, Pittsburg Jack, Parlak Sirakülzalı, Truva Mickey, K. L. Bill ve Connecticut Jimmy. Sonra bir de “asla çalışmamış ve asla çalışmayacak olan Vinegar Hill’li Sırım Jim” vardı. Bir “parlak” her zaman bir zencidir, böyle denmesinin nedeni belki çehresindeki ışıltılardır. Parlak Teksas’lı ya da Parlak Toledo’lu hem ırkı hem de doğum yerini belirtir.

Ulusal kökeni birleştiren takma isimler arasından şunları hatırlıyorum: Frisco’lu Parlak, New York’lu İrlandalı, Michigan’lı Fransız, İngiliz Jack, Londralı Kid ve Milwaukee’li Hollandalı. Diğerleri de takma isimlerini doğuştan gelen renklerinden almışa benziyorlardı, şöyle ki: Chicago’lu Beyaz, New Jersey’li Kızıl, Boston’lu Siyah, Seattle’lı Kumral, Sarı Dick ve Sarı Göbek –sonuncusu Mississippi’den Fransız asıllı biriydi ve sanırım bu takma isim ona başkaları tarafından takılmıştı.

Teksas’lı Kral, Mutlu Joe, Büst Connors, Tütün Bo, Kara Kasırga ve Arakçı McCall kendilerini yeniden kutsarken daha fazla hayal gücü kullanmışlardı. Diğerleri, daha az hayal gücüne dayalı, fiziksel özelliklerini belirten isimler taşırlar: Vancouver’li Sıska, Detroit’li Bodur, Ohio’lu Şişko, Uzun Jack, Koca Jim, Minik Joe, New York’lu Kırpgöz, Chicago’lu Kocaburun ve Belikırık Ben.

Daha sonra, sonsuz çeşitte takma isimleriyle demiryolu çocukları gelir. Örneğin, aşağıdakiler, şurda burda rastladıklarım: Tosun Çocuk, Kör Çocuk, Cüce Çocuk, Kutsal Çocuk, Yarasa Çocuk, Hızlı Çocuk, Düzenci Çocuk, Maymun Çocuk, Iowa Çocuk, Fitilli Çocuk, Hatip Çocuk ve Yüzsüz Çocuk (bu da küstahtı).

On iki yıl önce New Mexico'da San Marcial tren istasyonundaki su deposunda hobolara özgü şu liste vardı:

(1) Anacadde iyi. (2) Aynasızlar saldırgan değil. (3) Lokomotif hangarı uyuklamak için iyi. (4) Kuzeye giden trenlerde iş yok. (5) Şehir sakinlerinde iş yok. (6) Lokantalar sadece aşçılar için iyi. (7) İstasyon binası sadece gece mesaisi için iyi.

Bir numara, anacaddenin para dilenmeye uygun olduğu; iki numara, polisin hoboları rahatsız etmeyeceği; üç numara, lokomotif hangarında uyunabileceği bilgisini veriyor. Ne var ki, dört numara belirsiz. Kuzeye giden trenler kaçak binmeye uygun olmayabilir ya da dilenmeye. Beş numara halkın dilencilere iyi davranmadığı ve altı numara daha önce aşçı olan hoboların lokantalardan yiyecek alabileceği anlamına geliyor. Yedi numara canımı sıkıyor. Bunun istasyon binasının herhangi bir hobo için geceleri dilenmeye uygun bir yer olduğunu mu, yoksa sadece aşçı hoboların geceleri dilenmesi için iyi olduğunu mu, yoksa aşçı olsun olmasın, herhangi bir hobonun geceleri istasyon binasında çalışan aşçılara pis işlerinde yardım edip karşılığında ücret olarak yiyecek bir şeyler alabileceği anlamına mı geldiğini çıkaramadım.

Neyse biz geceleri geçen hobolara dönelim. Kaliforniya'da rastladığım birini hatırlıyorum. Bir İsveçli'ydi, ama Birleşik Devletler'de o kadar uzun süre yaşamıştı ki insan onun milliyetini tahmin edemezdi. Bunu

ancak kendisi söylerse anlayabilirdiniz. Gerçekte, Birleşik Devletler'e daha bebekken gelmişti. Ona ilk kez Truckee dağ şehrinde rastladım. "Ne tarafa, ahbap?" diye selamlamış ve her ikimiz de "Doğuya" cevabını vermiştik. O gece trene oldukça fazla "ipsiz" binmeye çalıştı ve o kargaşada İsveçli'yi kaybettim. Ayrıca, treni de kaçırdım.

Anında yan yola çekilen üstü kapalı bir yük vagonunda Nevada'nın Reno şehrine vardım. Pazar sabahıydı, kahvaltı için dilendikten sonra, kumar oynayan Kızılderilileri seyretmek için geze geze Piute kampına gittim. İsveçli de orada ayakta dikilmiş, büyük bir ilgiyle seyrediyordu. Elbette hemen birbirimize yanaştık. O bölgede tanıdığım tek kişiydi ve ben de onun tanıdığı tek kişiydim. Tatmin olmamış münzeviler gibi acele sarmaş dolaş olduk ve günü birlikte geçirdik, akşam yemeği için dilendik, öğleden sonra geç vakitte aynı marşandize atlamayı denedik. Ama o yerde kaldı, ben yalnız yolculuk ettim, ama yirmi mil ileride çölde beni de trenden attılar.

Trenden atıldığım yer, ıssız yerlerin en ıssızıydı. Trenlerin yalnız işaret verildiği zaman durduğu bir istasyondu ve çölün kumlarının, çalılarının içine sanki tepeden indirilmiş gibi görünen bir kulübeden ibaretti. Soğuk bir rüzgâr esiyordu, akşam oluyordu ve kulübede tek başına yaşayan telgraf operatörü benden korkuyordu. Ondan ne yiyecek ne de yatacak bir yer elde edemeyeceğimi biliyordum. Benden korkması yüzünden, bana doğuya giden trenlerin asla orada durmadığını söylediğinde ona inanmadım. Çünkü, daha beş dakika önce tam da orada doğuya giden bir trenden atılmamış mıydım? Adam, beni trenin emir üzerine orada durduğuna ve emirler uyarınca bir yıl içinde bir başka trenin orada durmayacağına ikna etmeye çalıştı. Wadsworth'a sadece on iki ya da on beş mil olduğunu

söyleyip yürümemi tavsiye etti. Buna rağmen ben beklemeyi seçtim ve doğuya giden iki, batıya giden bir marşandizin hiç durmadan geçtiklerini görme zevkini tattım. İsveçli'nin sonuncusunda olup olmadığını merak ettim. Artık benim için sadece demiryolu traversleri boyunca Wadsworth'e yürümek kalmıştı ve ben de tabanları yağladım. Telgraf operatörü çok rahatlamıştı, çünkü kulübesini yakmayı ya da onu öldürmeyi ihmal etmiştim. Telgraf operatörleri bu yüzden çok minnettar olmalılar. Altı milin sonunda traverslerden çekilmek ve doğuya giden bir trene yol vermek zorunda kaldım. Hızlı gidiyordu, ama ilk kör vagonda İsveçli'ye benzeyen belli belirsiz bir gölge seçebildim.

Usandırıcı günler boyunca bu onu son görüşümdü. Yüzlerce millik Nevada çölü boyunca yüksek yerlerden, hızlı olsun diye geceleri ekspreslerde, gündüzleri de üstü kapalı vagonlarda uyuyarak geçtim. Yılın ilk aylarıydı ve yaylalarda hava soğuktu. Düzlükte orda burda kar vardı, bütün dağlar beyazla örtülüydü ve geceleri bu dağlardan aklın almayacağı kadar soğuk rüzgârlar esiyordu. Oyalanılacak bir yer değildi. Ve unutmayın ki, sayın okur, hobo böyle bir yerden, korunaktan yoksun, meteliksiz, yiyeceğini dilenerek ve geceleri battaniyesiz uyuyarak geçer. Geceleri battaniyesiz yatmanın ne demek olduğunu ancak yaşayanlar bilir.

Akşamın erken saatinde Ogden'deki depoya indim. Union Pacific treni doğuya doğru yola çıkmak üzereydi ve ben sağı solu araştırmakla meşguldüm. Lokomotifin ilerisindeki yolların karmaşası içinde karanlıkta sallana sallana yürüyen biriyle karşılaştım. Bu, İsveçli'ydi. Uzun süredir birbirini görmeyen kardeşler gibi tokalaştık ve ikimiz de ellerimizin eldivenli olduğunu fark ettik. “Nerden yürüttün onları?” diye sordum. “Bir

lokomotif kabininden,” diye cevap verdi; “Peki ya sen?” “Bir ateşçiye aittiler,” dedim ben; “ihmalkârın tekiydi.”

Tren yola çıktığında ilk kör vagonu yakaladık ve korkunç bir soğukla karşılaştık. Tren karlarla kaplı dağların arasından dar bir geçitten geçiyordu ve biz tir tir titreyerek Reno ile Ogden arasını nasıl geçtiğimizi anlatıyorduk birbirimize. Bir gece önce gözlerimi sadece bir saat kadar kapamıştım ve kör vagon biraz kestirmem için yeterince rahat değildi. Bir istasyonda, lokomotife doğru gittim. Trene, rampayı çıkabilmesi için iki lokomotif bağlanmıştı.

Öndeki lokomotifin ucunun, rüzgâr alacağı için çok soğuk olacağını biliyordum; bu nedenle birinci lokomotif tarafından korunan ikinci lokomotifin burnunu seçtim. Lokomotif mahmuzunun üzerine çıktım ve buranın tutulmuş olduğunu gördüm. Karanlıkta el yordamıyla küçük bir oğlan çocuğu olduğunu anladım. Derin uykudaydı. Sıkıştırılırsa, lokomotifin burnunda iki kişiye yetecek yer vardı, oğlanı iterek döndürüp yanına kıvrıldım. “İyi” bir geceydi; fren memurları bizi rahatsız etmedi ve çok geçmeden uyuduk. Kimi zaman lokomotiften gelen közler ya da sert sarsıntılar beni kaldırıyordu, ama çocuğa biraz daha sokulup, lokomotiflerin aksırıkları ve tekerleklerin acı fren sesleri arasında uykuya dalıyordum.

Tren Wyoming’in Evanston şehrine geldi ve orada durdu. İlerideki yolu bir enkaz tıkamıştı. Ölü makinisti getirmişlerdi ve vücudunun durumu yolun ne kadar tehlikeli olduğunu gösteriyordu. Aynı zamanda bir de serseri ölmüştü, ama bedeni getirilmemişti. Çocukla konuştum. On üç yaşındaydı. Oregon’da bir yerlerdeki ailesinin yanından kaçmıştı ve doğuya anneannesinin yanına gidiyordu. Arkasında bıraktığı evde ona acımasızca

davranıldığını anlatıyordu ve hikâyesi de gerçeğe benziyordu; üstelik yolda, isimsiz bir serserinin bana yalan söylemeye ihtiyacı yoktu.

Çocuğun gideceği daha epeyce yolu vardı. Tren yeterince hızlı gidemiyordu. Hudut şefleri treni geldiği gibi gerisingeri yollayıp, Oregon Kestirme Yolu'na vererek o yoldan, enkazın öte tarafındaki Union Pacific yoluna çıkarmaya karar verdiğinde, çocuk lokomotifin ucuna tırmanarak yerinden kımıldamayacağını söyledi. İsveçli'yle ben buna katlanamazdık. Bu, on iki mil kadar bir mesafe kazanmak için buz gibi gecenin geri kalan kısmını yolculuk yaparak geçirmek demekti. Enkaz kaldırılıncaya kadar bekleyeceğimizi ve bu sırada iyi bir uyku çekeceğimizi söyledik.

Gecenin yarısında, meteliksiz, soğuk havada yabancı bir şehirde uyuyacak bir yer bulmak kolay iş değildi. İsveçli'nin tek kuruşu yoktu. Benim toplam varlığım iki on sentlik ve bir beş sentlikten ibaretti. Şehirli delikanlıların bazılarından biranın beş sent olduğunu ve meyhanelerin sabaha kadar açık olduğunu öğrendik; arayıp da bulamadığımız şey. İki bardak bira on sent ederdi, ayrıca, sobası ve sandalyeleri olacaktı ve sabaha kadar orada uyuyabilecektik. Canlı bir şekilde yürüyerek bir meyhanenin ışığına doğru ilerledik; karlar ayaklarımızın altında gıcırdıyor, soğuk bir rüzgâr içimize işliyordu.

Heyhat, şehrin delikanlılarını yanlış anlamıştım. Bira koskoca şehirde sadece bir meyhanede beş sentti ve biz o meyhaneyi bulamadık. Ama girdiğimiz de idare ederdi. Kutsal bir soba akkor olmuş gürül gürül yanıyordu; rahat, bambu koltuklar vardı ve hiç de iyi görünmeyen bir barmen içeri girerken bize kuşkuyla baktı. İnsan, gündüzleri ve geceleri sürekli aynı elbiseleri giyince, trenlerde kaçak yolculuk yapınca, is ve kömürle boğuşunca ve nerede bulursa orda yatınca, dış görünüşü de pek

güzel olmuyor elbette. Kılık kıyafetimiz kesinlikle berbattı, ama umurumuzda mı sanki? Cebimde para vardı ya!

“İki bira,” dedim barmene ilgisizce. O biraları çekerken İsveçli’yle ben bara yaslandık ve gizliden gizliye sobanın yanındaki koltuklara özlemle baktık.

Barmen iki köpüklü birayı önümüze koydu ve ben gururla on sent verdim. O anda da hapı yuttum. Fiyat konusundaki yanlışlığımı öğrenir öğrenmez on sent daha çıkaracaktım. Yabancı bir yerde bir yabancı olarak cebimde sadece beş sent kalması önemli değildi. Hepsini öderdim. Ama o barmen bana hiç şans tanımadı. Uzattığım on sentliğe bakar bakmaz birer eliyle her iki bardağı da aldı ve birayı barın arkasındaki lavaboya boşalttı. Aynı zamanda, bize kötü kötü bakarak:

“Sizi burnu yaralılar. Sizi burnu yaralılar. Sizi burnu yaralılar,” dedi.

Ne benim ne de İsveçli’nin burnunda yara vardı. Burunlarımız sapasağlamdı. Adamın sözlerinin doğrudan ne anlama geldiğini anlayamadık, ama dolaylı olarak çok açıktı: Görünüşümüzü beğenmemişti ve biranın bardağı on sentti.

Elimi cebime sokup bara bir on sent daha bırakıp, “Ha, ben burasını beş sentlik meyhane sanmıştım,” dedim.

“Sizin paranız burada geçmez,” diye cevap verdi, bardaki iki on sentliği önüme fırlatarak.

Üzgün bir şekilde paraları cebime attım, üzgün bir şekilde kutsal sobaya ve koltuklara bakarak iç çektik ve üzgün bir şekilde kapıdan ayaz geceye çıktık.

Ama biz kapıdan çıkarken hâlâ bize bakmakta olan barmen arkamızdan bağırdı; “Sizi burnu yaralılar, sizi!”

O günden beri dünyanın birçok yerini gördüm, yabancı ülkeler ve insanlar arasında epey dolaştım, pek çok kitap okudum, birçok okul sırasında oturdum; ama bugüne kadar, uzun ve derinlemesine düşünmeme rağmen, Wyoming'in Evanston şehrindeki barmenin o üstü kapalı sözlerinin anlamını çıkaramadım. Burunlarımız sapasağlamdı.

O gece bir elektrik aydınlatma atölyesinin kazanları üstünde uyuduk. O "kestirme" yeri nasıl keşfettik hatırlayamıyorum. Atların suya ya da posta güvercinlerinin evlerine dönmesi gibi içgüdüsel olarak oraya yönelmiş olmalıydık. Ama hatırlaması hiç de hoş olmayan bir geceydi. Bir düzine hobo bizden önce kazanların üstüne çıkmış ve orası hepimiz için çok sıcak olmuştu. Çektiğimiz sefaleti tamamlamak için olacak, kazancı, kazanlardan aşağı inmemize izin vermedi. Ya kazanların üzerinde kalacak ya da dışarı isten kararmış olarak çıkacaktık.

"Uyumak istediğini söyledin, öyleyse uyu kahrolası," dedi bana, ben sıcaktan bunalmış, deli gibi külhan dairesine indiğimde.

"Su!" diye inledim, gözlerimden akan teri silerken, "su!"

Bana kapıyı gösterdi ve karanlığın içinde aşağılarda bir yerde nehri bulacağımı söyledi. Nehri bulmak için dışarı çıktım, karanlıkta kayboldum, iki ya da üç kez buzlarla kaplı su birikintisine düştüm, vazgeçtim ve kazanların tepesine yarı donmuş bir halde döndüm. Üstümdeki buzlar çözülünce, eskisinden daha fazla susamıştım. Çevremde inleyen, homurdanan, hıçkıran, iç çeken, soluyan, oflayan, eziyet içinde dönüp debelenen hobolar vardı. Bizler, cehennemde bir ızgarada yanan birçok kayıp ruhtuk ve insan kılığına girmiş bir şeytan olan kazancı, bize sadece dışarda soğukta donma seçeneğini sunuyordu. İsveçli oturup, kendisini

serseriliğe ve bunca zorluğa katlanmaya iten insanoğlunun macera tutkusuna lanet okudu.

“Chicago’ya döndüğümde,” diye nutuk çekti, “bir iş bulacağım ve cehennem donuncaya kadar o işte kalacağım. Daha sonra yeniden serserilik yapacağım.”

Kaderin cilvesine bakın ki, ertesi gün, ilerideki enkaz kaldırıldığında, İsveçli’yle ben, güneşli Kaliforniya’dan meyve yüklü hızlı bir marşandizin “özel portakal” buz kasaları içinde Evanston’dan ayrıldık. Elbette, soğuk hava nedeniyle buz kasaları boştu, ama bu, onları bizim için sıcak yapmıyordu. Buz kasalarının içine vagonun tepesindeki ambar ağızlarından girdik; kasalar galvaniz kaplı demirden yapılmıştı ve insanı ısıran o havada onlara dokunmak hiç de hoş değildi. Tir tir titreyerek oraya uzandık ve dişlerimiz takırdayarak, konukseverlik göstermeyen ovalardan çıkıp da Mississippi Vadisi’ne varıncaya kadar gündüz ve gece buz kasalarının içinde kalmaya karar verdik.

Ama yemek yemeliydik, gelecek hudutta yiyecek dilenmeye ve sonra acele buz kasalarına dönmeye karar verdik. Akşamüstü geç vakitte Green River kasabasına vardık, ama akşam yemeği için çok erkendi. Yemekten önceki saatler evlerin arka kapılarını çalmak için en kötü zamanlardır; ama cesaretimizi topladık, marşandiz istasyon alanına girerken yan merdivenlerden aşağı atladık ve evlere doğru bir koşu tutturduk. Hızla birbirimizden ayrıldık; ama buz kasalarında buluşmak için anlaşmıştık. İlk başta şansım kötüydü, ama sonunda, birkaç evden verilen yiyecekler gömleğimin içine tıkılı treni kovaladım. Kalkıyordu ve hızlı gidiyordu. İçinde buluşmaya karar verdiğimiz buz kasalı vagon çoktan gitmişti, o

vagondan altı vagon aşağıda yan merdivenlere atlayıp trenin tepesine tırmandım ve bir buz kasasının içine atladım.

Ama tren memurlarını taşıyan en sona takılı vagondan bir fren memuru beni gördü ve birkaç mil ilerideki Rock Springs istasyonunda başını buz kasasının içine uzatıp, “Defol, itoğlu it! Defol!” diye bağırdı. Ayrıca beni topuklarımdan yakalayıp dışarı sürükledi. Ben de mecburen defoldum ve tren İsveçli’yle birlikte bensiz yoluna devam etti.

Kar yağmaya başlamıştı. Soğuk bir gece geliyordu. Karanlık çöktükten sonra demiryolu alanları etrafında dolandım ve içinde boş bir buz kasası olan bir vagon buldum. İçine girdim –buz kasalarının içine değil, vagonun içine. Ağır kapıları çarparak kapattım, kapıların lastik şeritli kenarları içeri hava sızdırmasını engelledi. Duvarlar kalındı. Dışarıdaki soğuğun içeri girmesine imkân yoktu. Ne var ki, içerisi de dışarısı gibi soğuktu. Sorun, sıcaklığı yükseltmekti. Ama bu konuda benim gibi bir “usta”ya güvenin. Ceplerimden üç dört gazete çıkardım. Bunları sırayla vagonun zemininde yaktım. Dumanlar vagonun tepesine kadar yükseldi. Artık sıcaklığın bir parçası bile dışarı sızamazdı, rahat ve sıcak güzel bir gece geçirdim. Bir kere bile uyanmadım. Sabah uyandığımda hâlâ kar yağıyordu. Sabah kahvaltısı için dilenirken doğuya giden bir marşandizi kaçırdım. Ve sonra o gün oradan geçen iki marşandize daha atladım, ama her ikisinden de aşağı atıldım. Akşama kadar bekledim, ama doğuya giden tren geçmedi. Kar eskisinden daha yoğun yağıyordu, ama alacakaranlık çökerken marşandizin birinci kör vagonuna atladım. Ben bir yandan kör vagona atlarken, bir başkası da öbür yandan atladı. Bu, Oregon’dan kaçan çocuktu.

Hızlı giden bir trenin ilk kör vagonunda kar fırtınası altında yolculuk yapmak yazın yapılan piknik değildir. Rüzgâr insanın bir yanından girer, vagonun ön tarafına çarpar ve tekrar geri gelir. İlk durakta, karanlık çökerken, ileriye gidip ateşçiyle konuştum. Rawlins'te bitecek olan vardiyasının sonuna kadar onun için kömür atmayı önerdim ve önerim kabul edildi. Benim işim kömür vagonunun üstünde, karların altındaydı; kömür parçalarını bir balyozla kırıyor, kabinin içinde bulunan ateşçiye doğru küreliyordum. Ama sürekli çalışmam gerekmediği için, ara sıra kabinin içine girebiliyor ve ısınabiliyordum.

"Şey," dedim ateşçiye, nefes almak için ilk ara verdiğimde, "arkada birinci kör vagonda küçük bir çocuk var. Çok üşüdü."

Union Pacific trenlerinin lokomotifleri oldukça geniştir, çocuğu ateşçinin yüksek koltuğunun önünde bir köşeye yerleştirdik, çocuk da hemen uyudu. Rawlins'e gece yarısı vardık. Kar her zamankinden daha yoğundu. Burada lokomotif hangara çekilecek, yeni bir lokomotifle değiştirilecekti. Tren bir istasyona geldiğinde, lokomotifin basamaklarından yere indim ve kendimi kalın paltolu irikıyım bir adamın kollarında buldum. Bana sorular sormaya başladı ve ben hemen ona, kim olduğunu sordum. O da hemen şerif olduğunu söyledi. Aksiliği bırakıp, onu dinledim ve cevap verdim.

Şerif, bana, hâlâ kabinde uyumakta olan çocuğu tarif etmeye başladı. Çabucak düşündüm. Belli ki ailesi çocuğun peşindeydi ve şerif Oregon'dan telgrafla bilgi almıştı. Evet, çocuğu görmüştüm. Ona önce Ogden'de rastlamıştım. Oregon'dan telgrafla emir almıştı. Tarih, şerifin elindeki bilgiye uyuyordu. Ama çocuk hâlâ arkalarda bir yerdeydi, diye açıkladım, çünkü şu bindiğimiz tren, Rock Springs'den yola çıktığında çocuğu trenden

atmışlardı. Bütün bu süre boyunca çocuk uyanıp da lokomotif kabininden aşağı inerek beni “bozum etmesin” diye dua ediyordum.

Şerif, fren memurlarıyla konuşmak üzere benden ayrıldı, ama ayrılmadan önce, “Evlat, bu şehir sana uygun bir yer değil. Anladın mı? Bu trene binip git, bu konuda sakın yanlış yapma. Eğer tren gittikten sonra seni buralarda görecek olursam...” dedi.

Kendi isteğimle bu kasabada olmadığıma onu ikna ettim; orada olmamın tek nedeni, trenin orda durmuş olmasıydı ve o lanet kasabasından ayrıldığım zaman benden eser bile görmeyecekti.

Fren memurlarıyla konuşmaya gittiği sırada ben kabine geri atladım. Çocuk uyanmış, gözlerini ovuşturuyordu. Ona durumu anlatıp lokomotifle birlikte hangara girmesini önerdim. Uzatmayalım, çocuk aynı trenle, lokomotifin ön ucunda gitti; ilk durakta inip lokomotifin makinist yerinde yolculuk yapmak için ateşçiden izin istemesini söylemiştim. Bana gelince, ben trenden atıldım. Yeni ateşçi genç biriydi ve lokomotife serserilerin alınmaması konusunda şirketin koyduğu kuralları çiğneyebilecek kadar rahat biri değildi. Umarım, çocuk onun yanında kalabilmiştir, çünkü şiddetli tipide bütün geceyi lokomotifin ucunda geçirmek ölüm anlamına gelecekti.

Söylemesi garip, ama Rawlins’de trenden nasıl atıldığıma dair en küçük bir ayrıntı bile hatırlamıyorum. Sadece kar fırtınasının hemen yuttuğu treni seyredişimi ve ısınmak için bir meyhaneye gittiğimi hatırlıyorum. Meyhane aydınlık ve sıcaktı. Her şey yolundaydı ve çok gürültü vardı. Faro, rulet, barbut ve poker masaları işliyor ve bazı çılgın sığırtmaçlar geceye neşe katıyordu. Tam onlarla arkadaş olmayı başarmış, ısmarladıkları içkiyi içmek üzereyken, ağır bir el omzuma indi. Geri dönüp bakınca iç çektim. Bu şerifti.

Tek bir kelime etmeden beni dışarıya, kara çıkardı.

“Şurada aşağıdaki alanda bir meyve treni var,” dedi.

“Çok soğuk bir gece,” dedim.

“On dakika içinde kalkıyor,” dedi.

Hepsi buydu. Tartışma olmadı. Ve meyve treni yola çıktığında, ben buz kasalarının içindeydim. Sabah olmadan ayaklarımın donacağını düşündüm, Laramie’ye yirmi mil kala üşümemek için hangar ağzında ayağa kalktım ve sürekli zıpladım. Kar, fren memurlarının beni görmesini engelleyecek kadar yoğun yağıyordu ve görüp görmemeleri de umurumda değildi.

Çeyrek dolarımla Laramie’de kendime sıcak bir kahvaltı aldım ve hemen ardından Rocky dağlarının tam ortasındaki geçide tırmanan bir trenin kör vagonuna bindim. İnsan güpegündüz kör vagonlarda yolculuk yapmaz; ama Rocky dağlarının tepesinde, bu kar fırtınasında fren memurlarının beni aşağı atacak kadar cesur olduklarından kuşkuluydum. Ve atmadılar da. Her istasyonda inip ön tarafa gelerek benim hâlâ donup donmadığıma baktılar.

Rocky dağlarının zirvesindeki Ames’ Monument’te –yüksekliği unuttum– fren memuru son bir kez öne doğru geldi.

“Hey, serseri!” dedi, “bize yol vermek için yan yola çekilen şu marşandizi görüyor musun?”

Görüyordum. Üç metre ötede, yan yoldaydı. O fırtınada birkaç metre daha uzakta olsa göremezdim.

“Pekâlâ, Kelly’nin Ordusu’nun artçıları vagonların birinde. Altlarında elli santim kalınlığında saman yığınları var ve vagonu sıcak tutacak kadar da kalabalıklar.”

Adamın önerisi iyiydi, ben de bu öneriye uydum, ama bir yandan da fren memuru bana oyun oynamış olabilir diye düşünerek tren yola çıktığında kör vagona atlamaya hazırlanıyordum. Ama söyledikleri doğruydu. Vagonu buldum –rüzgâra bakan kapısı içerisi havalansın diye açılmış olan büyük kasalı bir vagon. Yukarı tırmanıp içeri girdim. Bir adamın bacağına bastım, daha sonra bir başka adamın koluna. İçerisi loştu ve içinden çıkılmaz biçimde birbirine karışmış kollar, bacaklar ve bedenlerden başka bir şey göremiyordum. Böyle bir insan karışıklığı görülmemiştir. Hepsi samanın üstünde, yan yana, alt alta, üst üste yatıyordu. Seksen dört güçlü kuvvetli hobo, uzandıkları zaman epey bir yer kaplar. Üzerlerine bastığım adamlar kızdılar. Vücutları ayaklarımın altında deniz gibi kabardı ve beni ister istemez öne doğru itti. Üstüne basacak saman bulamıyordum, bu yüzden başka adamların üstüne de bastım. Öfke çoğaldı, öfkenin çoğalmasıyla benim öne doğru hareketim de hızlandı. Ayaklarım yerden kesildi ve sert bir şekilde yere oturdum. Ne yazık ki, birinin kafasına oturmuştum. Bir an sonra gazap içinde ellerinin ve dizlerinin üzerinde yükseldi ve ben havada uçuyordum. Havalanan her şey yere düşmek zorundadır ve ben de bir başka adamın kafasına düştüm.

Bundan sonra olanlar hafızamda çok belirsiz. Harman dövme makinesinden geçirilmek gibi bir şeydi. Top gibi vagonun bir ucundan öbür ucuna atılıyordum. O seksen dört hobo, benden sağlam kalan az bir yerim, mucizevi şekilde, oturacak bir parça saman buluncaya kadar beni savurdu. Sonunda, bu şen kalabalığa kabul edilmiştim. O günün geri kalanında kar fırtınası boyunca ilerledik ve vakit geçirmek için herkesin bir hikâye anlatması kararlaştırıldı. Her hikâyenin güzel olması şart koşulmuştu, üstelik hiç kimsenin daha önce duymadığı bir hikâye olmalıydı.

Başarısızlığın cezası harman dövme makinesiydi. Kimse başarısız olmadı. Burada hemen şunu söylemek isterim ki, hayatımda hiç bu kadar harika bir hikâye ziyafetinde bulunmadım. Dünyanın her yerinden seksen dört adam vardı –benimle birlikte seksen beş ve her bir adam bir başyapıt anlattı. Öyle de olmak zorundaydı, çünkü ya bir başyapıt anlatılacaktı ya da harman dövme makinesine gidilecekti.

Akşam geç vakitte Cheyenne'e vardık. Kar fırtınası zirvesindeydi ve hepimiz en son sabah kahvaltısı ettiğimiz halde, kimse akşam yemeği için dilenmeye gitmek istemedi. Bütün gece fırtınada yol aldık ve ertesi gün Nebraska'nın tatlı ovalarına inmiştik ve hâlâ ilerliyorduk. Fırtınayı ve dağları arkamızda bırakmıştık. Kutsal güneş gülümseyen bir diyarın üzerinde parlıyordu ve yirmi dört saattir hiçbir şey yememiştik. Marşandizin öğleye doğru, doğru hatırlıyorsam, Grand Island adlı bir kasabaya varacağını öğrendik.

Aramızda para toplayıp kasabanın yetkililerine telgraf çektik. Telgrafta seksen beş sağlıklı ve aç hobonun öğleye doğru kasabalarına varacağı ve onlar için öğle yemeği hazırlamalarının kendilerinin çıkarına olacağı bildiriliyordu. Grand Island yetkililerinin önünde iki seçenek vardı: Bizi besleyebilir ya da hapse atabilirlerdi. Bizi hapse attıklarında da zaten bizi beslemeleri gerekirdi, yemek hazırlamanın daha masrafsız olacağı kararına vardılar.

Marşandiz öğleyin Grand Island'a girdiğinde biz vagonların tepesinde oturuyor, ayaklarımızı güneşte aşağı sallandırıyorduk. Kasabadaki bütün polisler karşılama heyetindeydiler. Bizi küçük gruplar halinde öğle yemeklerinin dağıtıldığı çeşitli otellere ve lokantalara götürdüler. Otuz altı saattir bir şey yememiştik ve bize ne yapılacağının öğretilmesine gerek

yoktu. Yemekten sonra yeniden demiryolu istasyonuna yürütüldük. Polis düşünceli davranarak marşandizi bizim için bekletmişti. Marşandiz yavaşça kalktı ve hat boyunca dizilen biz seksen beş kişi yan merdivenlere üşüştük. Treni "ele geçirdik."

O akşam yemek yemedik –en azından artçılar yemedi, ben yedim. Marşandiz küçük bir kasabadan yola çıkarken, tam akşam yemeği vaktinde, üç ipsizle pişti oynadığım vagona bir adam tırmandı. Adamın gömleği kuşku verici bir biçimde şişkindi. Elinde de yamru yumru, buharı tüten bir litrelik ölçekli kupa vardı. Kahvenin kokusunu aldım. Kâğıtlarımı bizi seyretmekte olan bir başka ipsize verdim ve beni bağışlamalarını istedim. Sonra, vagonun öbür ucunda, kıskanç bakışlar tarafından izlenerek, vagona tırmanmış olan adamın yanına oturup kahvesine ve gömleğindeki şişkinliğin sebebi olan yiyeceklerine ortak oldum. Bu, İsveçli'ydi.

Akşam saat on civarında Omaha'ya vardık.

"Artçıları ekelim," dedi İsveçli bana.

"Tamam," dedim.

Marşandiz Omaha'ya girerken adamları ekmeye hazırlandık. Ama Omaha'lılar da hazırlanmışlardı. İsveçli'yle ben atlamaya hazır bir halde yan merdivenlere asıldık. Ama marşandiz durmadı. Üstelik, elektrik ışıkları altında pirinç düğmeleri ve yıldızları parıldayan polisler tren yolunun her iki tarafına uzun sıralar halinde dizilmişti. İsveçli'yle ben, eğer kollarına düşersek başımıza neler geleceğini biliyorduk. Yan merdivenlere yapıştık ve tren Missouri Nehri'ni geçip Council Bluffs'a doğru yol aldı.

"General" Kelly iki bin serseriden oluşan ordusuyla, birkaç mil ileride, Chautauqua Parkı'nda kamp kurmuştu. Birlikte olduklarımız General Kelly'nin artçılarıydı ve Council Bluffs'ta trenden inerek kampa

doğru yürümeye başladılar. Gece hava soğumuştu ve yağmurun eşlik ettiği şiddetli rüzgâr iliklerimize işliyor ve bizi ıslatıyordu. Polisler etrafımızı sarmıştı ve bizi kampa doğru sürüyordu. İsveçli'yle ben bir fırsatını yakalayıp başarıyla kaçtık.

Yağmur sel gibi yağmaya başladı ve karanlıkta, bir çift kör adam gibi burnumuzun ucunu göremeden beceriksizce korunacak bir yer aradık. İçgüdülerimiz yardımımıza koştu, çünkü çok geçmeden bir meyhaneye rastladık –ama bu açık ve iş yapan bir meyhane değildi, gece olduğu için kapalı olan bir meyhane de değildi ve hatta belli bir adresi olan bir meyhane de değildi; ama kalın kerestelerin üzerine oturtulmuş, altında tekerlekleri olan, bir yerden bir yere hareket ettirilebilen seyyar bir meyhaneydi. Kapılar kilitliydi. Bir rüzgâr ve yağmur sağanağı bastırıyordu. Hiç tereddüt etmeden kapıyı kırıp içeri girdik.

Ben hayatımda oldukça zorlu kamplar yapmışımdır, cehennemî büyük şehirlerde "araziye uymuş", sular içinde yatmış, termometre sıfırın altında yirmi üç dereceyi (ki sıfırın altında kırk derecelik bir ayazın yanında hiç kalır) gösterirken karların altında iki battaniyeyle uyumuşumdur; ama burada şunu söylemeliyim ki, hayatımda, İsveçli'yle Council Bluffs'taki seyyar meyhanede geçirdiğimiz geceden daha sefil bir gece geçirmedim, daha zorlu bir kamp yapmadım. Her şeyden önce, havada asılıymış gibi duran binanın zeminindeki sayısız delikten hava, olduğu gibi içeri giriyordu. İkincisi, bar boştu; kendimizi ıslatabileceğimiz ve sefaletimizi unutabileceğimiz bir şişe ateş suyu yoktu. Battaniyemiz yoktu ve ıslak elbiselerimizin içinde, iliklerimize kadar ıslanmış bir halde, uyumaya çalıştık. Ben barın altına kıvrıldım, İsveçli masanın altına. Zemindeki

delikler ve yarıklar uyumayı imkânsızlaştırdı ve yarım saatin sonunda barın tepesine süründüm. Az sonra da İsveçli masanın tepesine süründü.

Orada tir tir titredik ve gün ışısın diye dua ettik. Ben artık titremeyecek hale gelene kadar titredim, kaslarım titremekten yorulup sertleşti ve korkunç bir şekilde ağrımaya başladı. İsveçli inliyor, homurdanıyor ve sık sık, takırdayan dişlerinin arasından, “Bir daha asla; bir daha asla,” diye mırıldanıyordu. Bu cümleyi defalarca, hiç durmadan, bin kere mırıldandı ve uyukladığında uykusunda da mırıldanmayı sürdürdü.

Şafağın ilk gri aydınlığında acılar içinde evimizi terk ettik ve dışarıda kendimizi yoğun ve soğuk bir sisin içinde bulduk. Demiryoluna varana kadar düşe kalka yürüdük. Kahvaltı dilenmek için Omaha’ya geri gidecektim; arkadaşım Chicago’ya gidiyordu. Ayrılma zamanı gelmişti. Kötürüm ellerimiz birbirine uzandı. İkimiz de titriyorduk. Konuşmaya çalıştığımızda, dişlerimizin takırdamasından başka ses çıkaramadığımız için susmak zorunda kaldık. Sadece ayakta dikildik, dünyayla bağlarımız kopmuştu; bütün görebildiğimiz, her iki ucu da siste kaybolan kısa demiryolu hattıydı. Aptalca birbirimize baktık, tokalaşan ellerimiz duygudaşlıkla sallanıyordu. İsveçli’nin yüzü soğuktan morarmıştı ve ben benimkinin de morarmış olması gerektiğini biliyordum.

“Neye bir daha asla?” diye söylemeyi başardım.

İsveçli’nin boğazında ses çıkarmak için sözler çok uğraştı; sonra, hafif ve belirsiz bir şekilde, donmuş ruhunun derinliklerinden ince bir fısıltı halinde şu sözler geldi:

“Hoboluğa bir daha asla.”

Duraksadı ve tekrar konuşurken, sesi kesin kararını desteklercesine güçlü ve kalın çıktı.

“Hoboluğa bir daha asla. Bir iş bulacağım. Sen de aynısını yapsan iyi edersin. Böyle geceler insanı romatizma yapar.”

Elimi sıktı.

“Eyvallah, ahbap,” dedi.

“Eyvallah, ahbap,” dedim.

Bir an sonra sis her ikimizi de yutarak biri birbirimizden ayırdı. Bu, onunla son görüşmemizdi. Ama dinle Bay İsveçli, her neredeysen. Umarım o işi bulmuşsundur.

VII

Demiryolu Çocukları ve Çaylaklar

Zaman zaman gazetelerde, dergilerde, biyografilerde ve sözlüklerde hayatımı anlatan yazılarla karşılaşıyorum; bu yazılardan, sosyoloji çalışmak için serseri olduğumu öğreniyorum. Bu, biyografi yazarlarının nezaketi ve düşünceliliğidir, ama doğru değildir. Ben bir serseri oldum –ama, bu hayat benim içimde var olduğu için, kanımda beni rahat bırakmayan yolculuk yapma tutkusu olduğu için. Sosyoloji tamamen rastlantısaldı; daha sonra geldi, ıslanmanın, tıpkı suya dalmanın ardından gelmesi gibi. “Yola” düştüm çünkü kendimi bundan alamıyordum, çünkü cebimde tren parası yoktu; çünkü hayatım boyunca “aynı vardiya”da çalışacak şekilde yaratılmamıştım; çünkü yollara düşmek, düşmemekten daha kolaydı.

On altı yaşımdayken, kendi kentim Oakland’da oldu bu. O günlerde, İstiridye Korsanlarının Prensi olarak bilindiğim maceracılar çevremde baş döndürücü bir ün elde etmiştim. Evet doğru, çevremin dışındakiler, örneğin dürüst körfez denizcileri, liman işçileri, yat sahipleri ve istiridyelerin yasal sahipleri bana “bıçkın”, “kabadayı”, “hayta”, “hırsız”, “eşkıya” ve daha birçok hoş olmayan şeyler söylerlerdi –bütün bunların hepsi övgü niteliğindeydi ve bulunduğum konumun baş döndürücülüğünü artırmaya yarıyordu. O zamanlar *Kayıp Cennet*’i okumamıştım ve daha sonra Milton’ın “Cehennemde krallık, cennette hizmetçilikten iyidir,” sözlerini okuduğumda, büyük akılların aynı kanallarda yürüdüklerine tamamen inandım.

Olayların tesadüfi zincirinin beni yoldaki ilk macerama yollaması o zamanlara denk geldi. O sırada istiridye işinde iş kalmamıştı; kırk mil ötedeki Benicia’da, almak istediğim birkaç battaniye vardı ve Benicia’dan birkaç mil ileride, Port Costa’da polisin gözetiminde çalıntı bir tekne, demir

atmış yatıyordu. Bu tekne benim bir arkadaşıma, ismini vermek gerekirse Dinny McCrea'ya, aitti. Tekne benim bir başka arkadaşım Viski Bob tarafından çalınmış ve Port Costa'da terk edilmişti. (Zavallı Viski Bob! Kim bilir kim tarafından açılmış kurşun delikleriyle dolu vücudu daha geçen kış sahilden toplanmıştı.) Bir süre önce ırmağın yukarılarından dönmüştüm ve Dinny McCrea'ya teknesinin nerede olduğunu söylemiştim ve Dinny McCrea tekneyi ona Oakland'a getirmem karşılığında bana hemen on dolar teklif etmişti.

Zamanım boldu. Rıhtımda oturup bu konuyu bir başka aylak istiridye korsanı Rum Nickey ile konuştum. "Gidelim," dedim, Nickey istekliydi, ama beş parasızdı. Benim elli sentim ve küçük bir yelkenlim vardı. Elli senti krakere, konserve salamura bifteğe ve on sentlik Fransız hardalına yatırdım ve bunları sandala yükledim. (O günlerde Fransız hardalına çok düşkündük.) Daha sonra, akşamüstü geç vakit, küçük yelkenimizi şişirip yola koyulduk. Bütün gece yol aldık ve ertesi sabah, denizin ilk muhteşem yükselişinde, arkamızdan esen güzel bir rüzgârla, Carquinez Boğazı üzerinden Port Costa'ya vardık. Çalıntı tekne iskeleden yedi sekiz metre açıkta yatıyordu. Çalıntı tekneye yanaşıp küçük yelkenimizi mayna ettik. Nickey'i demir alması için baş tarafa gönderdim, bu arada ben de contaları açmaya başladım.

Bir adam iskeleden koşarak geldi ve bizi selamladı. Bu, polis memuruydu. O anda aklıma Dinny McCrea'dan teknesinin bize teslim edilmesi için yazılı bir yetki belgesi almayı ihmal ettiğim geldi. Ayrıca, o polis memurunun tekneyi Viski Bob'dan alması ve daha sonra da ona göz kulak olması karşılığında en az yirmi beş dolar tahsil etmek istediğini biliyordum. Ve benim son elli sentim salamura bifteğe ve Fransız hardalına

gitmişti ve tekneyi geri götürdüğümde alacağım para on dolardı. Nickey'e göz attım. Demiri dipten koparmak için ipi geriyordu. "Demir al," diye fısıldadım ona, dönüp polis memuruna bağırdım. Sonuçta, o ve ben, aynı anda konuşuyorduk ve havada çarpışan sesli düşüncelerimiz anlaşılmazlaşıyordu.

Polis memuru gitgide daha emredici bir tavır takındığından onu dinlemek zorunda kaldım. Nickey demire öyle bir asılıyordu ki damarlarının patlayacağını düşündüm. Polis memuru tehditlerini ve uyarılarını savurmayı bitirdikten sonra ona kim olduğunu sordum. Bana anlatırken kaybettiği vakitte Nickey demir almayı başardı. Hızla hesap yapıyordum. Polis memurunun ayaklarının dibinden rıhtımdan denize doğru bir merdiven iniyordu ve merdiven palamarla bir sandala bağlıydı. Kürekleri içindeydi. Ama asma kilitliydi. Bu kilide güvenerek kumar oynuyordum. Meltemi yanaklarımda hissettim, akıntının suyu yükselttiğini gördüm, yelkenliyi kuşatan kalan contaları gördüm, yelken iplerine ve makaralara göz gezdirdim ve her şeyin tamam olduğunu anladım, sonra da numara yapmayı bıraktım.

"Demiri içeri al!" diye bağırdım Nickey'e, contalara koşup onları açmaya başladım ve Viski Bob'un onları burma düğüm değil de düz düğümle bağlamış olduğuna şükrettim.

Polis memuru merdivenden aşağı inmiş, bir anahtarla asma kilidi açmaya çabalıyordu. Polis memuru tam sandalı kurtarıp küreklere asıldığında demir, güverteye alındı ve son conta da açıldı.

"Çördek yakalarını koyver!" diye emrettim tayfama, aynı anda ben de pruva giz çördeklerine asıldım. Yelken hızla yükselmeye başladı. Halatı volta ettim ve kıça, dümen yekesine koştum.

“Yelkeni ger!” diye bağırdım yelkenin çördek yakasındaki Nickey’e. Polis memuru kıç tarafımızdan bize yaklaşıyordu. Bir rüzgâr yelkenimizi şişirdi ve teknemiz öne fırladı. Muhteşemdi. Kara bir korsan bayrağım olsaydı, onu zafer içinde direğe çekerdim. Polis memuru sandalda ayağa kalktı ve ettiği küfürlerle günün parlaklığını soldurdu. Ayrıca, silahı olmadığı için hayıflanıyordu. Görüyorsunuz ya, bu oynadığımız bir başka kumardı.

Üstelik, tekneyi çalmıyorduk. Polis memurunun değildi. Sadece bizden isteyeceği parayı çalıyorduk, ki o para da bir tür rüşvetti. Ve o parayı kendimiz için de çalmıyorduk; arkadaşım Dinny McCrea için çalıyorduk.

Benicia’ya varmak birkaç dakika sürdü ve birkaç dakika sonra battaniyelerim teknedeydi. Tekneyi buharlı gemilerin rıhtımına doğru çevirdim, o avantajlı açıdan arkamızdan gelen herhangi birini görebiliyorduk. Hiç belli olmazdı. Belki de Port Costa polisi Benicia polisine telefon ederdi. Nickey ve ben bir durum değerlendirmesi yaptık. Sıcak güneşin altında güverteye uzandık, tatlı meltem yanaklarımızdaydı, akıntıyla sürüklenen sular girdaplanarak ufacık dalgalar halinde akıp gidiyordu. Suların çekilmeye başlayacağı akşam üzerine kadar Oakland’a doğru yola çıkmamız imkânsızdı. Ama sular çekilmeye başlayınca polisin Carquinez Boğazı’na göz atabileceğini hesaba kattık. Bize sabaha karşı ikide başlayacak olan ikinci akıntıyı beklemekten başka yapacak bir şey kalmıyordu; o zaman karanlıkta tüyebilirdik.

Böylece güverteye uzandık, sigaralarımızı tüttürdük ve hayatta olduğumuz için sevindik. Denize tükürüp akıntının hızını ölçtüm.

“Bu rüzgârla, kendimizi Rio Vista’ya kadar akıntıya bırakabiliriz,” dedim.

“Irmak boyunca meyve mevsimi,” dedi Nickey.

“Irmakta su alçak,” dedim. “Sacramento’ya gitmek için yılın en güzel zamanı.”

Oturup birbirimize baktık. Muhteşem batı rüzgârı şarap gibi sarhoş ediyordu bizi. Her ikimiz de ırmağa tükürüp akıntıyı ölçtük. Şimdi, bütün suçun o akıntıyla, o güzel rüzgâr olduğunu iddia ediyorum. Bu ikisi denizcilik içgüdümüze seslenmişti. Eğer bunlar olmasaydı, beni yola sürükleyen o olaylar zincirinin tamamı kopmuş olacaktı. Hiçbir şey söylemedik, ama palamarları çözdük ve yelken açtık. Sacramento Nehri’ne kadarki maceralarımız bu anlatının bir parçası değil. Sonunda Sacramento şehrine vardık ve yelkenlimizi bir rıhtıma bağladık. Su güzeldi, zamanımızın çoğunu yüzerek geçirdik. Demiryolu köprüsünün üst tarafındaki ırmağın getirdiği kum yığınında, bizim gibi sürekli yüzen bir grup oğlanla karşılaştık. Yüzmelerimiz arasında kumluk yere uzanıp konuştuk. Şimdiye kadar birlikte takıldığım arkadaşlardan farklı konuşuyorlardı; yeni bir konuşma diliydi. Onlar demiryolu çocuklarıydı ve söyledikleri her kelimeyle Yol’un çekiciliği beni daha şiddetli bir biçimde avucuna alıyordu.

“Ben Alabama’dayken,” diye başlıyordu bir oğlan; ya da bir başkası, K.C’den C. A.’yla gelirken,” diyordu; bunun üzerine üçüncü bir oğlan, “C.A.’da kör vagonların basamağı yok,” diye atılıyordu. Ve ben kumda sessizce yatıp dinliyordum. “Ohio’da, Lake Shore ile Michigan hattı üzerinde küçük bir kasabaydı,” diye başlıyordu bir oğlan ve bir diğeri, “Sen hiç Wabash yolunda top güllesine bindin mi?” diyordu. Bir diğeri ise, “Yoo, Chicago’dan ayrılırken Beyaz Posta’ya bindim,” diyordu. “Demek, demiryolculuğundan konuşuyorsunuz. Pennsylvania’ya gelinceye kadar

bekleyin, dört hat, hiç su tankı yok, uçarken su alırsın, cesaret ister.” “Northern Pacific yolu artık kötü.” “Salinas ‘açgözlü’, ‘aynasızlar’ ‘haşin.’” “Ben Moke Kid’le birlikteyken El Paso’da ‘enselendim.’” “Montreal’in Fransızca konuşulan yerlerine gelinceye kadar bekleyin –tek bir kelime İngilizce yok– ‘*Mongee, Madame, mongee, no spika da French,*’ dersin, karnını ovalar, aç aç bakarsın ve sana bir parça domuz pastırması ile bir sürü ‘boş laf’ verir.”

Kumda yatıp dinlemeyi sürdürdüm. Bu serseriler benim istiridye korsanlığımı metelik etmez hale getirmişlerdi. Konuşulan her kelimede yeni bir dünya beni çağırıyordu; dingiller, kör vagonlar ve “yandan kapılı yolcu vagonları”, ”aynasızlar” ve “fren memurları”, “uykucular” ve “düzenciler”, “enselenenler” ve “tüyenler”, “güçlü kollar” ve “ipsizler”, “çeteciler” ve “ustalar.” Hepsi Macerayı heceliyordu. Pekâlâ; bu yeni dünyanın üstesinden gelecektim. Kendimi o demiryolu çocuklarıyla karşılaştırdım. Onların herhangi biri kadar kuvvetliydim; onlar kadar uyanık, onlar kadar asabiydim ve kafam da onlar kadar iyi çalışıyordu.

Yüzmeden sonra, akşam olurken, üstlerini giyip şehre gittiler. Ben de onlarla birlikte gittim. Anacaddede para dilenmeye başladılar. Hayatımda hiç dilenmemiştim ve bu benim ilk yola çıkışımda en zor hazmettiğim şeydi. Dilencilik hakkında saçma fikirlerim vardı. Felsefem, o zamana kadar, dilenmektense çalmanın daha iyi olduğuydu; soygun daha güzeldi, çünkü tehlikesi ve cezası ötekilere oranla daha büyüktü. Bir istiridye korsanı olarak, adaletin elinde mahkûmiyetlerim vardı, onların hepsinin cezasını çekecek olsam devletin hapishanesinde bin yıl yatmam gerekirdi. Çalmak erkekçeydi; dilenmek alçakça ve rezilceydi. Ama ilerleyen

günlerde fikirlerim değişecek ve dilenciliğe keyifli bir şaka, bir zekâ işi ve bir tür sinir egzersizi olarak bakacaktım.

Ne var ki, o ilk akşam dilencilik yapamadım ve sonuçta, oğlanlar bir lokantaya gidip yemek yemeye hazırlarken ben aralarında yoktum. Beş kuruşsuzdum. Meeny Kid, sanırım Meeny Kid'di, bana yemek parası verdi ve hep birlikte yedik. Ama yemek yerken derin derin düşündüm. "Parazit olan," deniliyordu, "en az hırsız kadar kötüdür." Dilenciliği Meeny Kid yapmıştı ve ben ondan yararlanıyordum. Parazit olmanın hırsız olmaktan çok daha kötü bir şey olduğuna karar verdim ve bu bir daha olmamalıydı. Olmadı da. Ertesi gün ben de diğerleri gibi dilendim.

Rum Nickey'in yola düşme tutkusu yoktu. Dilencilikte başarılı değildi ve bir gece mavnanın birine saklanıp nehir boyunca San Francisco'ya gitti. Ona bir hafta önce bir boks karnavalında rastladım. Nickey işi ilerletmişti. Ringin kenarında şeref tribününde oturuyordu. Şimdi boksörlerin menajerliğini yapıyor ve bundan gurur duyuyor. Aslında, kendi çapında, yerel spor dünyasında parlayan bir ışıktır.

"Hiçbir oğlan dağları aşmadıkça demiryolu çocuğu olmaz!" – Sacramento'da açıklanan yol yasası buydu. Pekâlâ, ben de dağları aşacak ve bu gruba kaydolacaktım. Bu arada "dağ", Sierra Nevada dağlarıydı. Bütün çete tepeye bir gezintiye gidiyordu ve elbette ben de onlarla gidecektim. Bu, French Kid'in (Fransız Çocuk) yoldaki ilk macerasıydı. Daha yeni San Francisco'daki ailesinden kaçmıştı. Bu işi başarmamız ona ve bana kalmıştı. Bu arada şunu da söyleyeyim ki, benim eski "Prens" unvanım yok olup gitmişti. Takma ismimi almıştım. Şimdi artık "Denizci Çocuk"tum, daha sonra, doğduğum yerle Rocky dağları arasından geçtikten sonra "Frisco Kid" olarak bilinecektim.

Akşam saat 10.20'de Central Pacific treni doğuya gitmek üzere Sacramento'daki depodan yola çıktı –bu belirli zaman cetveli hafızama silinmez bir biçimde kazınmıştır. Çetemiz on iki kişi kadar vardı ve trenin ötesinde karanlıkta ip gibi dizilmiş, atlamaya hazır bekliyorduk. Tanıdığımız yerel demiryolu çocuklarının hepsi bizi yolcu etmeye gelmişti –ayrıca, yapabilirlerse bizi trenden aşağı atmak için. Bu, onların şaka yapma anlayışıydı ve bunu yapacak sadece kırk kişiydiler. Liderleri, Bob adlı mükemmel bir demiryolu çocuğuydu. Aslen Sacramento'luydu ama ülkenin her yerinde tepmediği yol kalmamıştı. Beni ve French Kid'i yanına çekip bize şöyle bir tavsiyede bulundu: "Sizi trenden aşağı atmaya çalışacağız, anladınız mı? Siz ikiniz zayıfsınız. Takımın geri kalanları başlarının çaresine bakabilir. Bu nedenle, bir kör vagona biner binmez, derhal güverteye çıkın. Ve Roseville kavşağını geçinceye kadar güvertede kalın, çünkü o kasabada polisler haşindir, gördükleri herkesi mahvederler."

Lokomotif düdüğünü çaldı ve tren yola çıktı. Trenin üç kör vagonu vardı –hepimize yetecek kadar yer. Trene binmeye çalışan on iki kişilik bizim ekip trene sessizce binmeyi tercih ederdi, ama bizim diğer kırk arkadaş şaşırtıcı ve arsız bir kalabalık halinde orada toplanmıştı. Bob'un tavsiyesini dinleyerek, ben hemen güverteye çıktım, yani, posta vagonlarından birisinin çatısının üzerine tırmandım. Orada kalbim eskisinden biraz daha hızlı çarparak yere yattım ve eğlenceyi dinledim. Bütün tren personeli dışardaydı, trenden aşağı atma işi hızlı ve şiddetli bir biçimde yapılıyordu. Tren yarım mil ilerledikten sonra durdu ve personel yeniden gelip trende kalanları aşağı attı. Sadece ben trende kalabilmiştim.

Geride, istasyonda, French Kid iki bacağı da kopmuş bir halde yerde yatıyor, ekipten kazayı gören birkaç kişi de başında duruyordu. French Kid

ya kaymış ya da tökezlemişti –hepsi buydu ve geri kalanını tren halletmişti. Yol dünyasına girişim işte böyle oldu. French Kid'i bir daha iki yıl sonra gördüm ve "bacaklarını" inceledim. Bacaklarını incelemem nezakettendi. Sakatlar, bacaklarının incelenmesinden daima hoşlanırlar. Yoldaki eğlenceli görüntülerden biri de iki sakatın karşılaşmasına şahitlik etmektir. Ortak sakatlıkları verimli bir sohbet kaynağıdır; nasıl olduğunu anlatırlar, bacak kesimi hakkında bildiklerini aktarırlar, kendilerini ya da diğerini ameliyat eden cerrahı eleştirirler ve bir kıyıya çekilip sargıları açarak bacaklarını karşılaştırırlar.

Ama French Kid'in kaza geçirdiğini ancak birkaç gün sonra, ekip beni Nevada'da yakaladığında öğrendim. Ekibin kendisi Nevada'ya berbat bir durumda varmıştı. Kar siperlerinden geçerken tren kaza yapmıştı; iki bacağı ezilmiş olan Mutlu Joe koltuk değnekliydi, geri kalanlar da hafif sıyrıklar ve yara bere almışlardı.

Bu arada, ben posta vagonunun üstüne uzanmış, Bob'un beni uyardığı kasaba olan Roseville kavşağının birinci istasyon mu yoksa ikinci istasyon mu olduğunu hatırlamaya çalışıyordum. Emin olmak için, kör vagonun sahanlığına inmeyi ikinci istasyonu geçene kadar erteledim. Ondan sonra da inmedim. Oyunun yenisiydim ve olduğum yerde kendimi daha güvende hissediyordum. Ama, bütün geceyi, Sierra dağlarını, kar siperlerini ve tünelleri, sabahın yedisinde vardığım Sierra dağlarının diğer yanındaki Truckee'ye gelene kadar güvertede geçirdiğimi bizim ekibe söylemedim. Böyle bir şey onur kırıcıydı ve herkese gülme konusu olurdum. Bu, dağların üzerinden yaptığım ilk yolculuk hakkındaki gerçeği ilk itiraf edişim. Ekibe gelince, onlar bu işi başardığıma karar verdiler; tepeyi gerisingeri aşıp da

tekrar Sacramento’ya geldiğimde iyice palazlanmış bir demiryolu çocuğuydum.

Yine de öğrenecek çok şeyim vardı. Bob benim kılavuzumdu ve çok iyiydi. Bir akşam (Sacramento’da fuar zamanıydı ve sağda solda sürtüp eğleniyorduk) bir kavga sırasında şapkamı kaybettiğimi hatırlıyorum. Sokağın ortasında başım açık kalmıştım ve Bob yardımıma koşmuştu. Beni ekibin içinden alıp bir yana çekti ve ne yapmam gerektiğini anlattı. Tavsiyesini biraz ürkekçe karşıladım. Üç gün yattığım hapisten daha yeni çıkmıştım ve polis beni yeniden enselerse epeyce haşlanacağımı biliyordum. Öte yandan, korktuğumu da belli edemezdim. Tepeyi aşmıştım, palazlanmış bir demiryolu çocuğu olarak ekiple dolaşıyordum ve bu işi başarmak da bana kalmıştı. Böylece Bob’un tavsiyesini kabul ettim ve işin üstesinden gelişimi görmek için o da benimle geldi.

K Sokağı’nda galiba Beşinci Sokak’ın köşesinde pozisyon aldık. Akşamın erken saatleriydi ve sokak kalabalıktı. Bob önümüzden geçen her Çinli’nin şapkasını inceliyordu. Demiryolu çocuklarının hepsinin sert kenarlıklı beş dolarlık Stetson şapkası giymeyi nasıl becerebildiklerini hep merak etmiştim ve artık biliyordum. Onları, benim kendiminkini alacağım şekilde Çinliler’den alıyorlardı. Gergindim; çevrede çok insan vardı; ama Bob bir buzdağı kadar sakindi. Birkaç kez, bir Çinli’ye doğru gergin ve diken üstünde, hamle yaptığımda Bob beni geri çekti. Başıma uygun ve iyi bir şapka almamı istiyordu. Bazen tam başıma uygun ama yeni olmayan bir şapka geliyordu ve ardından bir düzine işe yaramaz şapkadan sonra, yeni ama başıma uygun olmayan bir şapka daha geliyordu. Tam başıma uygun, yeni bir şapka geçtiğinde, kenarları ya çok büyük oluyor ya da yeterince

büyük olmuyordu. Tanrım, Bob çok titizdi. Öyle gergindim ki, herhangi bir başlığı kapacaktım.

En sonunda Sacramento'da bana uygun tek şapka geldi. Şapkaya bakar bakmaz en iyi şapkanın o olduğunu biliyordum. Bob'a baktım. O da polis var mı diye çevreyi şöyle bir kolaçan ettikten sonra başını salladı. Şapkayı Çinli'nin başından alıp kendi başıma geçirdim. Tam başıma uygundu. Daha sonra koşmaya başladım. Bob'un bağırdığını duydum, bir an için onun öfkeli Moğol'un yolunu kestiğini ve ona çelme taktığını gördüm. Koşmaya devam ettim. İleriki köşeden saptım ve daha sonraki köşeden tekrar saptım. Bu sokak K Sokağı kadar kalabalık değildi ve bir yandan derin derin nefes alırken, bir yandan da şapkam ve kaçışımdan dolayı kendimi kutlayarak sakince yürüdüm.

Daha sonra, aniden, arkamdaki köşeden, çıplak başlı Çinli göründü. Yanında birkaç Çinli daha vardı ve peşlerinde de yarım düzine kadar adam ve çocuk. Hızla ilerideki köşeye doğru koştum, sokağın karşısına geçtim, öteki köşeyi döndüm. Onu kesinlikle atlatmış olduğuma karar vererek yeniden yürümeye başladım. Ama peşimdeki köşeden ısrarcı Moğol geliyordu. Tıpkı eski tavşan ve kaplumbağa hikâyesiydi. Benim kadar hızlı koşamıyordu, ama ayaklarını sürte sürte ve aldatıcı hızlı yürüyüşüyle ısrarla kovalamayı sürdürüyor ve gürültülü lanetleriyle iyi nefes tüketiyordu. Adam kendisine yapılan namussuzluğa tanık olsunlar diye bütün Sacramento'ya sesleniyordu ve Sacramento'nun önemli bir kısmı onu duyduğundan sürü halinde peşi sıra geliyordu. Ben tavşan gibi koşmaya devam ettim, ama ısrarcı Moğol, şamatasını gittikçe çoğaltarak, bana yetişiyordu. En sonunda kovalamaya bir polis katılınca tabanları iyice yağladım. Kıvrıldım, döndüm ve yemin ederim en az yirmi blok dümdüz

koştum. O Çinli'yi bir daha hiç görmedim. Şapka mükemmel, mağazadan daha yeni alınmış, son moda bir Stetson'dı ve bütün ekibin gözü şapkada kaldı. Üstelik, bu şapka benim başarımın bir simgesiydi. Şapkayı bir yıldan uzun bir süre giydim.

Demiryolu çocukları tatlı küçük delikanlılardır –yani onları tek başına yakaladığınızda ve "her şeyin nasıl olduğunu" size anlatırlarken; ama inanın bana, kalabalık olarak dolaşırlarken onlardan sakının. O zaman kurda dönüşürler ve tıpkı kurtlar gibi en güçlü adamı bile yere devirebilirler. Böyle zamanlarda korkak davranmazlar. Bir adamın üstüne atılırlar ve adam çaresiz kalıncaya kadar, sırım gibi vücutlarındaki gücün her dirhemiyle adama asılırlar. Bunu yaptıklarını bir kereden fazla görmüşümdür ve kimlerden söz ettiğimi biliyorum. Güdüleri genellikle soygun yapmaktır. Ve "güçlü kol" darbesine dikkat edin. Birlikte yolculuk ettiğim ekipteki her çocuk bu konuda uzmandı. Fransız Çocuk bile bacaklarını kaybetmeden önce bu konuda ustalaşmıştı.

Bir seferinde "Söğütlük"te gördüğüm bir olay, hâlâ gözlerimin önündedir. Söğütlük, demiryolu deposunun yakınında bir ağaç yığını bulunan boş bir alandı ve Sacramento'nun göbeğine beş dakikalık yürüyüş mesafesinden uzak değildi.

Gece vakti, sahne, yıldızların ince ışığıyla aydınlanıyor. Demiryolu çocukları sürüsünün ortasında güçlü kuvvetli bir işçi görüyorum. Kızgın ve çocuklara lanet yağdırıyor, bir damla bile korkmuyor, kendi gücünden emin. Yaklaşık doksan kilo ağırlığında, kasları sert; ama neyle karşı karşıya olduğunu bilmiyor. Çocuklar hırlıyor. Hiç de hoş bir manzara değil. Her taraftan saldırıyorlar, adam sağa sola vurarak kendi çevresinde dönüyor. Berber Çocuk benim yanımda duruyor. Adam kendi etrafında döndükçe,

Berber Çocuk ileri doğru sıçrıyor ve numarasını yapıyor. Dizi adamın sırtına iniyor; sağ eli adamın boynunun etrafına, arkadan dolanıyor, bilek kemiği adamın şahdamarına bastırıyor. Berber Çocuk, olanca ağırlığını geriye doğru veriyor. Kuvvetli bir manivela. Ayrıca, adam soluk alamıyor. İşte bu “güçlü kol”dur.

Adam direndi, ama şimdiden pratik olarak çaresizdi. Demiryolu çocukları her yandan üstüne çullandı, kollara, bacaklara ve vücuda yapıştı, Berber Çocuk da tıpkı bir geyiğin gırtlağına sarılmış bir kurt gibi asılarak adamı geriye devirdi. Adam devrilince sürünün altında kaldı. Berber Çocuk vücudunun pozisyonunu değiştirdi, ama asla adamın kurtulmasına izin vermedi. Bazı çocuklar kurbanı “soyarken”, diğerleri etrafa tekme atamasın diye bacaklarını tuttu. Adamın ayakkabılarını çıkararak en uygun olan pozisyonlarını kuvvetlendirdiler. Adama gelince, vazgeçmiş, yenilmişti. Ayrıca, gırtlağındaki güçlü koldan dolayı nefes alamamaktaydı. Çirkin boğuk sesler çıkarıyor, çocuklar da acele ediyordu. Onu gerçekten öldürmek istemiyorlar. Her şey bitmişti. Bir emirle, bütün kollar bir anda serbest bırakıldı ve çocuklar dağıldı, içlerinden biri ayakkabıları taşımaktaydı – onların karşılığında nereden yarım dolar alacağını çok iyi biliyordu. Adam oturdu ve çevresine bakındı, şaşkın ve çaresizdi. İstese bile, karanlıkta yalınayak kovalamanın bir yararı yoktu. Bir dakika oyalanıp adamı seyrettim. Boğazını yokluyor, kuru, kesik kesik öksürüyor, gırtlağını temizlemeye çalışıyor, boynunu ve yerinden çıkmadığından emin olmak istermiş gibi garip bir biçimde başını silkeliyor. Daha sonra ekibe katılmak için tüydüm ve o adamı bir daha hiç görmedim –gözümün önünden hiç gitmeyecek, orada yıldızların ışıkları altında oturmuş, oldukça şaşkın, biraz

korkmuş, üstü başı berbat, başını ve boynunu tuhaf hareketlerle silkeliyordu.

Sarhoşlar demiryolu çocuklarının özel avlarıdır. Sarhoş bir adamı soymaya "ipsiz devirmek" derler; nerede olurlarsa olsunlar sürekli sarhoşları kollarlar. Bir sinek nasıl örümceğin asıl avıysa, sarhoş da onların asıl avıdır. İpsiz devirmek çoğu zaman eğlenceli bir görüntüdür, özellikle ipsiz çaresizse ve dışarıdan birinin karışması olasılık dışıysa. Üstüne ilk çullanışta ipsizin parası ve değerli eşyası gider. Sonra çocuklar kurbanın etrafında savaş konseyi kurmuş gibi otururlar. Bir çocuk, ipsizin kravatını beğendiğinden söz eder. Kravat yerinden çıkarılır. Bir başka çocuk iç çamaşırların peşindedir. Onlar da çıkarılır, bir bıçak, elbisenin kollarını ve bacaklarını çabucak kısaltır. Bazen, demiryolu çocuklarının hobo arkadaşları çağırılır ve çocuklara büyük gelen palto ve pantolonlar onlara verilir. Ve sonunda ipsizin yanında atılmış paçavralarını bırakarak çekip giderler.

Gözümde bir başka görüntü canlanıyor: Karanlık bir gece. Bizim ekip banliyölerde kaldırımdan geliyor. Önümüzde, bir elektrik lambasının altında, bir adam sokağı enlemesine geçiyor. Yürüyüşünde bir tutukluk, bir düzensizlik var. Çocuklar o anda oyunun kokusunu alır. Adam sarhoştur. Yalpalayarak karşıki kaldırımda yürür ve boş bir arsadan kestirme giderek karanlıkta kaybolur. Av çığlığı atılmaz, ama sürü hızlı bir kovalama için ileri atılır. Boş arsanın ortasında adamı yakalarlar. Ama bu da ne? Hırlayan ve tehditkâr sesler çıkaran küçük, garip şekiller sürü ile avı arasındadır. Bu, bir başka demiryolu çocuğu sürüsüdür ve düşmanca bir sessizlik anında o adamın onların avı olduğunu öğreniriz, sokaktan sokağa onu izlemektedirler ve biz onların avına karışmaktayızdır. Ama bu ilkel bir dünya. Bu kurtlar

yavru kurtlardır. (Gerçekten de içlerinden herhangi birinin on iki on üç yaşından büyük olduğunu sanmıyorum. Bazılarıyla sonradan karşılaştım ve daha o gün tepeyi aşıp geldiklerini öğrendim. Denver ve Salt Lake City'den geliyorlardı.) Bizim sürü ileri doğru atılır. Yavru kurtlar bağrışıp çığlık atarlar ve küçük iblisler gibi dövüşürler. Sarhoşun çevresinde ona sahip çıkma mücadelesi çok şiddetli bir şekilde sürmektedir. Adam yere devriliyor, sonra tıpkı Yunanlıların ve Truvalıların düşen bir kahramanın vücuduna ve zırhına sahip çıkmak için birbirlerine girişmeleri gibi, çarpışma adamın vücudu üzerinde şiddetle sürüyor. Çığlıklar, gözyaşları ve ağlamalar arasında yavru kurtlar avdan yoksun bırakılıyor ve bizim sürü ipsizi deviriyor. Ama bu zavallı ipsizin, bu boş arsada, savaşın aniden patlak vermesi karşısındaki şaşkınlığını her zaman hatırlayacağım. Onu şimdi görüyorum, karanlığın içinde belli belirsiz, budalaca bir şaşkınlık içinde sendeliyor, nedenini ve ne olduğunu anlayamadığı çekişmede onun o iyi niyetle uzlaştırıcı rolünü oynamaya çalışırkenki halini, zararsız biri olan kendisinin birçok el tarafından yakalandığı ve yere serildiği anda yüzünde beliren gerçekten incinmiş ifadeyi şu anda bile görüyorum.

"Denkli ipsizler" de demiryolu çocuklarının gözde avlarıdır. Denkli ipsiz, çalışan bir serseridir. İsmini, "denk" olarak bilinen, taşıdığı dürülü battaniyelerden alır. Çalıştığı için, denkli bir ipsizin cebinde genellikle birkaç kuruş olması beklenir ve demiryolu çocukları işte o birkaç kuruşun peşindedir. Denklilerin en iyi avlanma yerleri şehir kenarındaki barakalar, ahırlar, odun depoları ve demiryolu depolarıdır ve avlanma zamanı, denkli ipsizin battaniyesini serip uyumak için bu yerleri aradığı gece vaktidir.

"Çaylaklar" da demiryolu çocuklarının ellerinde çok acı çekerler. Bilinen bir ifadeyle, çaylaklar acemidir. Çaylak yola yeni çıkmış bir ergen

ya da en azından gençlik çağında biridir. Öte yandan, yoldaki bir çocuk ne kadar acemi olursa olsun, hiçbir zaman çaylak değildir; o bir demiryolu çocuğudur ya da “yemlik”tir ve eğer bir “usta” ile yolculuk ediyorsa, “usta malı”dır. Ben asla ustanın malı olmadım, çünkü mal edinilmekten asla hoşlanmadım. Önce bir demiryolu çocuğu, sonra bir usta oldum. Genç yaşta başladığım için çaylaklık çıraklığımı pratik bir şekilde atladım. Kısa bir dönem için, Denizci Çocuk takma ismimi Frisco Kid ile değiştirdiğim dönemde, bir çaylak olma kuşkusu altındaydım. Ama benden kuşkulananlar beni daha yakından tanıyınca fikirlerini çabucak değiştirdiler ve kısa zamanda bir ustanın açık ve ayırt edici havasını edindim. Ve şu bilinmeli ki usta, yolun aristokratıdır. Onlar lordlar ve efendiler, saldırgan insanlar, ilk soylular, Nietzsche’nin sevdiği sarışın hayvanlardır.

Nevada’dan geçerek geri döndüğümde, bazı ırmak korsanlarının Dinny McCrea’nın teknesini çalmış olduklarını gördüm. (Rum Nickey’le benim Oakland’dan Port Costa’ya gittiğimiz yelkenliye ne olduğunu hatırlayamamam hâlâ oldukça komik. Sadece onu polis memurunun almadığını, bizimle birlikte Sacramento Nehri boyunca gitmediğini biliyorum ve bütün bildiğim bunlar.) Dinny McCrea’nın teknesinin kaybolmasıyla yola bağlandım ve Sacramento’dan sıkılınca, bizim ekibe eyvallah dedim (şehirden ayrılırken beni bindiğim marşandizden dostça aşağı atmaya çalıştılar) ve San Joaquin Vadisi’ne doğru yola çıktım. Yol beni yakalamış, bırakmıyordu; daha sonra, denize açılıp türlü türlü işler yaptıktan sonra, yola dönüp daha uzun seferlere çıktım, bir “kuyrukluyıldız” ve bir usta oldum ve beni iliklerime kadar ıslatan sosyoloji banyosuna daldım.

VIII

İki Bin İpsiz

Bir "ipsiz" bir serseridir. Bir seferinde birkaç hafta boyunca iki bin ipsiz ordusuyla yolculuk etme şansı bulmuştum. Bu ordu, "Kelly'nin Ordusu" olarak biliniyordu. Vahşi ve hırçın batıda, Kaliforniya civarında, General Kelly ve kahramanları trenleri ele geçirmişti; ama Missouri'yi geçerken trenlerden düşmüşlerdi ve verimsiz doğuya doğru gittiler. Doğunun, iki bin hoboya bedava yolculuk yaptırmaya hiç niyeti yoktu. Kelly'nin Ordusu bir süre Council Bluffs'ta çaresizce bekledi. Onlara katıldığım gün, hiç gecikmeden deliye dönmüş bir halde, bir tren ele geçirmek için yürüdüler.

Oldukça görkemli bir görüntüydü. General Kelly muhteşem siyah bir süvari atına binmişti, dalgalanan bayrakların, düdük ve davul kolordularının askeri marşları eşliğinde, bölük bölük, iki tümen halinde, iki bin ipsizin önünde resmi geçit yaptı ve birkaç mil ötedeki küçük Weston kasabasına giden vagon yolunu tuttular. En son katılan asker olduğumdan, İkinci Tümen'in son alayının en son bölüğündeydim ve üstelik artçıların en son safındaydım. Ordu, Weston'da demiryolunun yanında kamp kurdu – demiryolunun yanında, Chicago, Milwaukee ve St. Paul ile Rock Island'a giden iki yol vardı.

Niyetimiz ilk treni ele geçirmekti, ama demiryolu görevlileri oyunumuzu bozdu –ve kazandılar. Tren geçmedi. Her iki hattı da kapatmışlar ve trenlerin geçişini durdurmuşlardı. Bu arada, biz boş demiryolunda uzanırken, Omaha ve Council Bluffs'ın iyi insanları kendi aralarında harekete geçtiler. Bir çete oluşturup Council Bluffs'da bir tren ele geçirerek, bu treni bize armağan etmek için hazırlıklar yapılıyordu. Demiryolu görevlileri bu oyunu da bozdu. Çeteyi beklemediler. İkinci

günün sabahı erken saatlerde, tek özel vagonlu bir lokomotif istasyona geldi ve yan yola girdi. Bu işaret üzerine boş yolların yeniden canlandığını sanan bütün ordu yolun kenarına dizildi.

Ama, hayat, hiçbir boş demiryolunda, o iki yolda olduğu gibi canavarca canlanmamıştır. Batıdan bir lokomotif düdüğü duyuldu. Batıya doğru giden lokomotif bizim olduğumuz yöne geliyordu. Biz de batıya gidiyorduk. Asker safları arasında bir dalgalanma oldu. Düdük hızla ve öfkeyle çalarken, tren son hızla şimşek gibi geçip gitti. O hızda giden trene binecek bir hobo anasından daha doğmamıştır. Bir başka lokomotif düdük çaldı ve bir başka tren son hızla geldi ve bir başkası, bir başkası, tren ardına tren, tren ardına tren, o kadar ki artık sonlara doğru trenler yolcu vagonlarından, kapalı yük vagonlarından, açık yük vagonlarından, tren memurlarının kullandığı en sona takılı vagonlardan, posta vagonlarından, çalışmayan lokomotiflerden ve büyük tren yollarının avlularında bulunan ne kadar süprüntü varsa onlardan oluşuyordu. Council Bluffs'taki demiryolu avluları tamamen boşaltıldıktan sonra, özel vagonlu lokomotif de yan yoldan çıktı ve raylar tamamen sessizleşti.

O gün geçti, ertesi gün geçti, hiçbir hareket olmadı; bu arada iki bin hobo sulusepken yağmur ve dolu altında ahmaklaşmış bir halde yolun kenarında yattı. Ama o gece Council Bluffs'ın iyi insanları demiryolu memurlarını alt ettiler. Council Bluffs'da oluşturulan bir çete, Omaha'ya giden nehri aştı ve orada bir başka çeteyle birleşerek Union Pacific tren manevra yerine saldırdı. İlk önce bir lokomotifi ele geçirdiler, daha sonra hep birlikte bir trene el koydular ve sonra birleşmiş çeteler bu trene doluştular, Missouri'yi geçtiler ve treni bize teslim etmek için Rock Island üzerinden geldiler. Demiryolu görevlileri bu oyunu da bozmaya çalıştılar

ama başarısız oldular, demiryolu bölge müdürüyle Weston’daki bölge memurlarından biri, ölüm tehlikesi atlattılar. Bu iki memur, telgrafla gelen gizli emirlerle, sempatizanlarla dolu trenin kaza yapması için rayları bozdular. Ama biz şüphelenmiş ve devriye göndermiştik. Raylara zarar vermeye hazırlanan ve iki bin kızgın hobo tarafından kuşatılan iki memur ölümle karşılaşmaya hazırlandılar. Onları neyin kurtardığını hatırlamıyorum; sanırım trenin gelişiydi.

Başarısız olma sırası bize gelmişti ve başarısız olduk. İki çete telaş içindeyken yeterince uzun bir tren oluşturamamışlardı. İki bin hobonun sığabileceği kadar yer yoktu. Bunun üzerine çetelerle hobolar bir sohbet ziyafeti çektiler, arkadaşlık ettiler, şarkılar söylediler ve ayrıldılar; çeteler ele geçirdikleri trenle Omaha’ya geri döneceklerdi, hobolar da ertesi sabah Des Moines’e doğru yüz kırk beş millik bir yürüyüşe geçeceklerdi. Kelly’nin Ordusu Missouri Nehri’ni aşana kadar ayağını hiç yere basmamıştı ve ondan sonra da bir daha hiç trene binemediler. Bu da demiryollarına oldukça pahalıya mal oldu, ama ilkeli davranıyorlardı ve sonunda kazandılar.

Underwood, Leola, Menden, Avoca, Walnut, Marno, Atlantic, Wyoto, Anita, Adair, Adam, Casey, Stuart, Dexter, Carlham, De Soto, Van Meter, Booneville, Commerce, Valley kavşağı; haritayı inceleyip dolgun Iowa diyarındaki rotamızın üzerinden geçerken kasaba isimlerini nasıl da yeniden hatırlıyorum! Ve konuksever Iowa’lı çiftçiler! Arabalarıyla eşyalarımızı taşıdılar; öğleleri yol kenarında bize sıcak öğle yemeği verdiler; müreffeh küçük kasabaların belediye başkanları hoş geldiniz konuşması yaptılar ve yolumuza devam etmemiz için bize hız verdiler; kız çocukları ve genç kızlardan oluşan temsilciler, heyetler halinde bizi karşılamaya geldiler,

yüzlerce denilebilecek iyi vatandaş, bizimle kol kola girip anacaddelerde yürüdü. Kasabaya girişimiz bir bayram havası yaratıyordu, aslında her gün bayramdı çünkü pek çok kasaba vardı.

Akşamları kamplarımız bütün kasaba tarafından istila ediliyordu. Her bölüğün kendi kamp ateşi vardı ve her ateşin etrafında bir şeyler yapılıyordu. Benim bölüğüm olan L Bölüğü'nün aşçıları şarkı söyleyip dans eden sanatçılardı ve eğlencemizin birçoğuna katkıda bulunuyorlardı. Karargâhın bir başka yerinde neşeli bir koro şarkı söylüyordu –koronun yıldız seslerinden biri, L Bölüğü'nden alınan "Dişçi"ydi ve biz de onunla çok gurur duyuyorduk. Ayrıca, bütün ordunun diş çekme işini o yapıyordu ve bu diş çekimleri genellikle yemek saatlerine denk geldiğinden, sindirimimiz çeşitli olaylar tarafından uyarılırdı. Dişçinin uyuşturucusu yoktu, ama içimizde hastayı tutmaya gönüllü iki üç kişi hep olurdu. Bölüklerin gösteri yapan adamlarına ve koroya ek olarak, kilise hizmetleri genellikle yerine getirilir, bu ayinleri yerel vaizler yönetir ve her zaman çok sayıda politik konuşma yapılırdı. Bütün bunlar atbaşı giderdi; yaşantımız tamamen gelişmiş bir yol yaşantısıydı. İki bin hobo içinden çok sayıda yetenek çıkabilirdi. Dokuz kişilik bir beysbol takımımız vardı ve pazar günleri yerel takımlarla maç yaptığımızı hatırlıyorum. Bazen pazarları iki maç yapardık.

Geçtiğimiz yıl, ders vermek için yolculuk yaparken, Des Moines'e yataklı bir vagonda gittim –"yandan kapılı yataklı vagon"u kastetmiyorum, gerçek bir vagon. Şehrin dış mahallelerinde eski soba imal eden fabrikaları gördüm ve kalbim yerinden fırladı. Bir düzine yıl kadar önce, orada, o soba fabrikalarında, ordumuz mola vermiş, ayaklarının yürümekten acıdığına ve artık yürümeyeceğine dair büyük yemin etmişti. Soba fabrikalarını ele

geçirdik, Des Moines'e orada kalmaya geldiğimizi söyledik –yürüyerek gelmiştik ama hiç kimse bizi dışarı çıkartamazdı. Des Moines konuksever bir şehirdi, ama bu sefer gerçekten çok ileri gitmiştik. Sevgili okur, şöyle aklından bir hesap yap. İki bin hobo, günde üç öğün tam porsiyon yemek yese günde altı bin porsiyon, haftada kırk iki bin porsiyon, takvimdeki en kısa ayda bile yüz altmış sekiz bin porsiyon yapar. Bu da sınırı aşmak oluyordu. Paramız yoktu ve her şey Des Moines'lilere kalıyordu.

Des Moines umutsuzluğa kapılmıştı. Kampta yattık, politik konuşmalar yaptık, dini konserler verdik, diş çektirdik, beysbol ya da iskambil oynadık, günde altı bin porsiyon yemeğimizi yedik ve bu faturayı Des Moines ödedi. Des Moines'liler demiryollarına yalvardı, ama demiryolcular inatçıydı; trene binemeyeceğimizi söylemişlerdi ve hepsi bu kadardı. Bizim trene binmemize izin vermeleri emsal oluşturacağı için böyle bir emsal oluşmayacaktı. Ve biz hâlâ yemeye devam ediyorduk. Bu, durumun en korkutucu etkeniydi. Washington'a gidiyorduk ve Des Moines demiryolu ücretlerimizi, indirimli tarifeden bile olsa ödeyebilmek için belediye tahvilleri çıkarıp satışa arz etmek zorunda kalacaktı ve eğer daha fazla kalacak olursak, bu kez de bizi besleyebilmek için tahvil çıkarmak zorunda kalacaktı.

Sonra kasabadan bir dâhi bu sorunu çözdü. Yürümeyecektik. Çok iyi. Araçla gidecektik. Des Moines'le Mississippi üzerindeki Keokuk arasında Des Moines Nehri uzanıyordu. Nehrin bu iki kent arasındaki mesafesi üç yüz mildi. "Nehirden gidebilirsiniz," dedi kasabalı dâhi; bir kere yüzer araçlarla donatıldık mı, Mississippi üzerinden Ohio'ya gidebilir, Ohio'dan da dağların üstünde kısa bir yolculuktan sonra Washington'a ulaşabilirdik.

Des Moines bir yardım kampanyası başlattı. Vatandaşlar birkaç bin dolar bağışladı. Kereste, halat, çiviler ve kalafat işleri için büyük miktarlarda keten alındı ve Des Moines Nehri’nin kıyılarında muazzam bir gemicilik devri başladı. Des Moines yok yere “nehir” unvanıyla onurlandırılmış önemsiz bir deredir. Bizim engin batı topraklarında ona “çay” derlerdi. Yaşlı kasaba sakinleri başlarını sallayıp bunu başaramayacağımızı söylediler, bizi yüzdürecek yeterli su yoktu. Des Moines umursamadı, yeter ki bizden kurtulsunlardı, biz de iyi beslenmiş iyimserler olarak söylenenleri umursamadık.

9 Mayıs 1894 Çarşamba günü toparlandık ve muazzam pikniğimize başladık. Des Moines bizden oldukça ucuz kurtulmuştu ve onu bu zorluktan kurtaran kasabalı dâhiye kesinlikle bronz bir heykel borçlu. Doğru, Des Moines teknelerimizin yapım parasını ödemişti; soba fabrikalarında altmış altı bin porsiyon yemek yemiştik ve çorak yerlerde aç kalmaya karşı bir önlem olarak yanımıza on iki bin ek porsiyon almıştık; ama bir de, Des Moines’de on bir gün yerine on bir ay kalmış olsaydık bu ne demek olurdu, onu düşünün. Üstelik, ayrılırken Des Moines’e nehir bizi taşımazsa geri döneceğimize dair söz verdik.

İaşe grubunun emrine on iki bin porsiyon yemek vermek çok iyi bir fikirdi ve hiç kuşkusuz iaşe grubundaki “uyanıklar” bunun tadını çıkardılar; çünkü iaşe grubu anında kayboldu ve benim tekne onları bir daha görmedi. Nehir yolculuğu boyunca bölük düzeni iyice bozuldu. Erkeklerin oluşturduğu herhangi bir kampta her zaman belli bir oranda hilekârlar, acizler, işini bilenler bulunur. Benim teknemde on adam vardı ve onlar L Bölüğü’nün kaymak tabakasıydı. Hepsi de işini bilenlerdendi. İki nedenle ben bu on kişinin arasındaydım. Birincisi, “yola düştüğümden beri” işini

bilenler kadar iyiydim ve ikincisi, ben “Denizci Jack”tim. Teknelerden ve denizcilikten anlıyordum. Onumuz, L Bölüğü’nün kalan kırkını unuttuk ve bir öğün yemeği atladığımızda iaşe grubunu da anında kafamızdan sildik. Özgürdük. Tütünümüzü çiğneyerek, filodaki bütün tekneleri geride bırakarak ve ne yazık ki; bazen çiftçilerin ordu için topladığı kumanyalara el koyarak nehirde “kendi kafamıza göre” gidiyorduk.

Üç yüz millik yolun büyük bir kısmında ordunun yarım ya da bir gün ilerisindeydik. Birkaç Amerikan bayrağı ele geçirmeyi becermiştik. Küçük bir kasabaya yaklaştığımızda, ya da nehir kıyısında toplanmış bir grup çiftçi gördüğümüzde, bayraklarımızı çekiyor, kendimize “öncü tekne” diyorduk ve ordu için ne kadar erzağın toplandığını öğrenmek istiyorduk. Elbette orduyu temsil ediyorduk ve erzak bize teslim ediliyordu. Ama asla alçakça davranmıyorduk. Alabileceğimizden daha fazlasını almıyorduk. Ama her şeyin en iyisini alıyorduk. Örneğin, iyiliksever bir çiftçi yedi dolar değerinde tütün bağışladı, aldık. Ayrıca, yağ, şeker, kahve ve konserve yiyecek de aldık; ama erzak fasulye ve un çuvalları, ya da iki üç kesilmiş öküz olunca, kesinlikle almıyor, bunların, görevleri bizim arkamızdan gelmek olan iaşe teknelerine teslim edilmesini emrediyorduk.

Tanrım, onumuz da, ülkenin zenginlikleriyle nasıl da yaşadık! General Kelly uzun bir süre boş yere önümüze geçmeye çalıştı. Hafif, yuvarlak karinalı bir tekneyle arkamızdan iki kürekçi yollayarak bize yetişmeye ve korsanca bir tavırla işlerimize son vermeye çalıştı. Bize yetiştiler, tamam, ama onlar iki kişi, biz on kişiydik. Onlara, General Kelly tarafından bizi tutuklama yetkisi verilmişti ve bize de böyle söylediler. Biz de tutuklu olma konusundaki gönülsüzlüğümüzü ifade ettiğimizde, acele bir sonraki kasabaya giderek yetkilileri yardıma çağırdılar. Hemen karaya çıkıp akşam

yemeğimizi erkenden yiyerek, karanlığın pelerini altında şehirden ve yetkililerinden tüydük.

Yolculuğun bu kısmıyla ilgili günlük tuttum ve şimdi bu günlüğü tekrar okurken ısrarla tekrarlanan bir cümleyi not ediyorum: "Şahane yaşamak." Şahane yaşadık. Hatta suyla pişirilmiş kahveyi kullanmayı bile küçümsüyorduk. Kahvemizi sütle pişiriyor, bu harikulade içeceğe "solgun Viyana" diyorduk.

Kaymağı yiyip önde giderken, iaşe grubu ise en gerilerde kaybolurken, ortadan gelen ana ordu açlıktan kırılıyordu. Kabul ediyorum ki ordu zor durumdaydı; ama biz onumuz bireyciydik. İnisiyatif sahibi ve girişimciydik. Yiyeceğin ona ilk ulaşana, solgun Viyana'nın en güçlüye ait olduğuna heyecanla inanıyorduk. Bir ara ordu kırk sekiz saat yiyeceksiz kaldı ve sonra, şimdi ismini tam hatırlamadığım, ama Red Rock olduğunu sandığım üç yüz nüfuslu küçük bir köye vardı. Bu kasaba da ordunun geçtiği bütün kasabalarda yapılan uygulamayı izleyerek, bir güvenlik komitesi atamıştı. Her ailede beş kişi olduğunu düşünürsek, Red Rock altmış evden oluşuyordu. İki bin kişilik aç hobonun teknelerini iki üç sıra halinde ırmağa dizdiğini görünce güvenlik komitesi korkuya kapıldı. General Kelly namuslu bir adamdı. Köyü sıkıntıya düşürmek gibi bir niyeti yoktu. Altmış evin iki bin porsiyon yemek sağlamasını beklemiyordu. Ayrıca, ordunun belli bir bütçesi de vardı.

Ama güvenlik komitesinin aklı başından gitmişti. Programında "İstilacıya cesaret vermek yok" yazıyordu ve General Kelly yiyecek satın almayı istediğinde, komite onu geri çevirdi. Satacak bir şeyleri yoktu; General Kelly'nin parası kasabalarında geçmezdi. Daha sonra General Kelly harekete geçti. Borular çaldı. Ordu, teknelerden indi ve nehir

kıyısında savaş düzeninde dizildi. Komite bu durumu görüyordu. General Kelly'nin konuşması kısaydı.

"Çocuklar," dedi, "en son ne zaman yemek yediniz?"

"Önceki gün!" diye bağırdılar.

"Aç mısınız?"

İki bin gırtlaktan çıkan onaylama sesi atmosferi sarstı. Daha sonra General Kelly güvenlik komitesine döndü:

"Beyler, durumu görüyorsunuz. Adamlarım kırk sekiz saattir bir şey yemediler. Eğer onları kasabanızda kendi başlarına bırakırsam, olacaklardan ben sorumlu olmayacağım. Umutsuzlar. Onlar için yiyecek satın almayı önerdim, ama siz satmayı reddettiniz. Şimdi önerimi geri alıyorum. Onun yerine, isteğimi bildiriyorum. Karar vermeniz için size beş dakika süre veriyorum. Ya bana altı öküz keser, dört bin tayın verirsiniz ya da adamları serbest bırakırım. Beş dakika süre beyler."

Dehşete düşmüş güvenlik komitesi iki bin aç hoboya baktı ve çöktü. Beş dakika falan beklemedi. İşi şansa bırakmayacaktı. Öküzlerin kesilmesine ve taleplerin toplanmasına derhal başlandı ve ordu yemek yedi.

Bu arada on hayasız bireyci, öncülüğü hâlâ sürdürüyor ve görünürdeki her şeyi topluyordu. Ama General Kelly bizi kıstırdı. Nehrin her iki yakasından atlılar yollayarak çiftçileri ve kasabalıları bize karşı uyardı. Atlılar işlerini iyi yaptılar, kabul. Eski konuksever çiftçiler bizi buz gibi karşıladılar. Ayrıca, teknemizi kıyıya bağladığımızda polis çağırdılar ve köpekleri saldılar. Biliyorum. Köpeklerden ikisi beni, benimle nehir arasındaki dikenli telden bir çitte kıstırdılar. Solgun Viyana için iki kova süt taşıyordum. Çite hiç zarar vermedim; ama suda pişirilmiş adi kahve içtik ve yeni bir pantolon için dilenmek zorunda kaldım. Sevgili okur, her iki

elinizde birer süt kovası varken telaşla dikenli telden bir çiti aşmaya kalkıştınız mı? O günden beri dikenli tellere karşı garezim vardır ve bu konuda istatistiki bilgi topladım.

General Kelly iki atlı adamını bizim önümüzde tuttuğu sürece dürüst yaşama imkânımız kalmadığından, orduya geri dönüp isyan çıkardık. Önemsiz bir olaydı, ama İkinci Tümen'in L Bölüğü'nü harap etti. L Bölüğü'nün yüzbaşısı bizi kabul etmeyi reddetti; asker kaçağı, hain ve ciğeri beş para etmez adamlar olduğumuzu söyledi; iaşe grubundan L Bölüğü için tayın aldığında, bize vermedi. O yüzbaşı değerimizi bilmedi, yoksa bize yiyecek vermeyi reddetmezdi. Derhal üsteğmenle entrikalar çevirmeye başladık. Kendi teknesindeki on adamla bize katıldı, karşılığında onu, M Bölüğü'nün yüzbaşısı seçtik. L Bölüğü'nün yüzbaşısı köpürdü. General Kelly, Albay Speed ve Albay Baker üstümüze yürüdü. Ama biz yirmimiz boyun eğmedik ve böylece isyanımız onaylandı.

İaşe grubunu dert ettiğimiz yoktu. Bizim uyanıklar çiftçilerden daha iyi tayınlar alıyorlardı. Ne var ki, yeni yüzbaşımız bizden kuşkulandı. Sabah olup da yola koyulduğumuzda onumuzun yüzünü bir daha ne zaman göreceğini asla bilmiyordu, yüzbaşılığını sağlama almak için bir demirci çağırttı. Teknemizin kıçına, her biri bir tarafına olmak üzere, iki ağır demir mapa çaktırdı. Buna karşılık, teknesinin pruvasına, iki büyük demir kanca bağlattı. Tekneler arka arkaya getirildi, kancalar mapalardan geçirildi, böylece sıkıca birbirimize bağlandık. Artık yüzbaşıyı kaybedemezdik. Ama biz baskıya gelemezdik. Bizi bağlayan kelepçelerden öyle yenilmez bir alet yarattık ki, yine filodaki bütün teknelerin önüne geçtik.

Bütün büyük buluşlar gibi, bizimki de rastlantısaldı. Bunu ilk olarak nehrin hızlı akışında bir budağa çarptığımızda keşfettik. Baştaki tekne

budağa takılıp demir attı, arkadaki tekne ise akıntıya kapılarak baştaki teknenin etrafında fır fır dönmeye başladı. Ben arkadaki teknenin kıç tarafında, dümendeydim. Tekneyi boşuna kurtarmaya çalışıyorduk. Baş taraftaki teknede bulunan adamlara arkadaki tekneye gelmelerini emrettim. Baş taraftaki tekne takıldığı yerden hemen kurtulup yüzmeye başladı ve adamlar tekrar öndeki tekneye geri döndü. Bu olaydan sonra, budaklar, kayalıklar, sığlıklar ve kum yığınları bizi korkutamadı. Öndeki tekne takılır takılmaz, adamlar arkadaki tekneye atlıyorlardı. Elbette, baştaki tekne engeli aşıyor, sonra arkadaki tekne takılıyordu. Arkadaki teknede bulunan yirmi adam otomatik olarak baştaki tekneye atlıyor ve arkadaki tekne engelden kurtuluyordu.

Ordu tarafından kullanılan tekneler birbirine benziyordu, hepsi testereyle kesilmiş kerestelerden yapılmıştı. Dipleri düz teknelerdi ve dikdörtgen şeklindeydiler. Her tekne bir metre seksen santim eninde, üç metre boyunda ve kırk beş santim derinliğindeydi. Böylece, tekneler birbirine kancalandığında, ben, birbirleriyle kürekler vasıtasıyla "konuşan" yirmi irikıyım hoboyu taşıyan, battaniyelerle, mutfak gereçleriyle ve bizim kendi iaşemizle yüklü altı metrelik bir teknenin kıç tarafında, dümendeydim.

Yine de General Kelly'ye sıkıntı oluyorduk. Atlılarını geri çağırmış, onların yerine, ileri kolu oluşturan ve hiçbir teknenin kendilerini geçmesine izin vermeyen üç polis teknesi yerleştirmişti. M Bölüğü'nü taşıyan tekneler polis teknelerini epeyce sıkıştırıyordu. Onları kolaylıkla geçebilirdik, ama bu, kurallara karşıydı. Bu nedenle onların arkasında belli bir mesafeyi koruyor, bekliyorduk. Önümüzde el değmemiş, dilenci görmemiş ve cömert çiftliklerle dolu bir kırlık alan olduğunu biliyorduk; ama biz bekledik. Tek

ihtiyacımız köpüre köpüre akan suydu, bir dönemeci alıp da hızlı bir akıntıyla karşılaştığımızda ne olacağını biliyorduk. Gümbür! Bir numaralı polis teknesi kayalıklara bindiriyor ve orada asılı kalıyor. Güm! İki numaralı polis teknesi de aynı akıbete uğruyor. Pat! Üç numaralı polis teknesi de aynı kaderi paylaşıyor. Elbette bizim teknemiz de aynı şeyleri yapıyor; ama bir, iki, ön teknedeki adamlar arkadaki tekneye atlıyorlar; bir, iki, arkadaki tekneden öndeki tekneye atlıyorlar ve bir, iki, arkadaki teknenin adamları yine geriye atlıyorlar ve hızla yolumuzda ilerliyoruz. "Durun! Sizi serseriler!" diye bağırıyorlar polis teknelerinden. "Nasıl durabiliriz ki? Nehirdeki akıntıya bakın hele!" diye yanıp yakılıyoruz onları geçerken, yakalandığımız amansız akıntı bizi gözden uzaklaştırıyor ve yardımlarıyla özel yiyecek depomuzu tekrar dolduran konuksever çiftçi diyarına geliyoruz. Yeniden solgun Viyana içiyor ve 'Yiyecek, oraya ilk varanındır,' görüşüne inanıyoruz.

Zavallı General Kelly! Yeni bir plan düşündü. Bütün filo bizim önümüze geçti. İkinci Tümen'in M Bölüğü, sıradaki asıl yerine; yani en son sıraya geçirildi. Bu planı "boşa çıkarmamız" sadece bir günümüzü aldı. Önümüzde yirmi beş millik kötü bir yol vardı –akıntılar, sığlıklar, kum yığınları ve kayalıklar. Des Moines'in yaşlı sakinleri suyun bu bölümünü göz önünde tutarak başlarını olmaz gibisinden iki yana sallamışlardı. Yaklaşık iki yüz tekne suyun kötü bölümüne tam önümüzde girdi ve şaşırtıcı bir şekilde üst üste yığıldılar. Karaya oturmuş filonun arasından su baldıranının ateşin içinden geçmesi gibi geçtik. Bu kayalıkların, kum yığınlarının ve budakların arasından kıyıya çıkmadan geçmenin yolu yoktu. Ama biz onlardan çekinmedik; dosdoğru onların üzerinden geçtik, bir, iki, bir, iki, öndeki tekne, arkadaki tekne, öndeki tekne, arkadaki tekne, böylece

bir arkaya, bir öne ve yeniden arkaya. O gece yalnız başımıza kamp kurduk ve ertesi gün ordu yaralarını berelerini sarıp sarmalamakla uğraşır, zarar görmüş teknelerini onarıp bize yetişmeye çalışırken biz kampta bütün gün aylak aylak vakit geçirdik.

Huysuzluğumuzun sonu gelmiyordu. Biz direk diktik, yelken bezinden (battaniyeler) yelken yaptık ve ordu bizi gözden kaçırmamak için fazla mesai yaparken biz kısa sürelerde yolculuk ettik. Daha sonra General Kelly diplomasiye başvurdu. Bizi hiçbir tekne yakalayamazdı. Tartışmasız, Des Moines'ten gelen en sıkı çeteydik. Polis tekneleri kaldırıldı. Albay Speed bizim tekneye verildi ve bu seçkin subayla Mississippi'deki Keokuk'a ilk ulaşma şerefine biz eriştik. Hemen burada General Kelly ve Albay Speed'e olan saygılarımı belirtmek istiyorum. Her ikiniz de kahramandınız ve erkektiniz. Ve sizden, M Bölüğü'nün ön teknesi tarafından başınıza açılan dertlerin en az yüzde onu için özür diliyorum.

Keokuk'ta bütün filo birbirine bağlanarak kocaman bir sal oluşturuldu ve bir gün süreyle ters rüzgâr nedeniyle limanda kaldıktan sonra, bir vapur bizi yedeğinde, Goose Island'daki nehrin karşısında kamp kurduğumuz, Mississippi üzerinden Illinois eyaletinin Quincy şehrine çekti. Burada sal fikrinden vazgeçildi, tekneler dörtlü gruplar halinde birbirine bağlandı ve tekrar donatıldı. Birisi bana, Quincy'nin, kendi büyüklüğüne oranla, Amerika'nın en zengin şehri olduğunu söyledi. Bunu duyunca, karşı konulmaz bir dilenme içgüdüsü tarafından alt edildim. Hiçbir "çekirdekten yetişme usta dilenci" böylesi ümit vaat eden bir yerden geçemezdi. Nehri küçük bir kayıkla geçerek Quincy'ye vardım ve küpeştelerine kadar dilenciliğimin ürünleriyle dolu kocaman bir nehir teknesiyle geri döndüm. Elbette topladığım bütün paraları sakladım, ama teknenin kirasını ödedim;

ayrıca topladığım iç çamaşırlarını, çorapları, gömlekleri, elbiseleri, pantolonları ve ceketleri ayırdım; M Bölüğü istediklerini aldıktan sonra L Bölüğü'ne verilecek epeyce bir yığın kalmıştı. Ne yazık ki, o zamanlar genç ve savurgandım! Quincy'nin iyi insanlarına binlerce "hikâye" anlattım ve her hikâye "güzel"di; ama dergilere yazmaya başladığımdan beri Illinois eyaletinin Quincy şehrinde o gün israf ettiğim hikâye zenginliğine ve bereketine çoğu zaman yanarım.

On yenilmezin birbirinden ayrılması Missouri eyaletinin Hannibal şehrinde oldu. Hiçbir plan yapmamıştık. Biz de doğal olarak ayrıldık. Kazancı'yla ben gizlice sıvıştık. Aynı gün Scotty ile Davy, Illinois kıyısına kaçtılar; ayrıca McAvoy ve Balık da tüydüler. Bu da on kişiden altı kişi yapar; diğer dördüne ne olduğunu bilmiyorum. Yoldaki yaşamıma bir örnek olarak, kaçışımı izleyen birkaç günle ilgili, günlüğümden aşağıdaki alıntıyı yapıyorum:

"25 Mayıs Cuma. Kazancı'yla ben adadaki kampı terk ettik. Hafif bir yelkenliyle Illinois yakasında kıyıya çıktık ve tren yolu boyunca Fell Creek'e altı mil yürüdük. Asıl yolumuzdan altı mil ayrılmıştık, ama bir drezin ele geçirdik ve Wabash üzerinden Hull'a altı mil sürdük. Oradayken, yine ordudan kaçan McAvoy, Balık, Scotty ve Davy ile karşılaştık.

"26 Mayıs Cumartesi. Sabaha karşı saat 2.11'de geçitte yavaşlayan bir 'top güllesi'ni yakaladık. Scotty ile Davy aşağı atıldı. Dördümüz, kırk mil ötede, Bluffs'ta aşağı atıldık. Öğleden sonra Balık ve McAvoy, Kazancı ile ben yiyecek bir şeyler ararken, bir marşandiz yakaladılar.

"27 Mayıs Pazar. Sabaha karşı saat 3.21'de 'top güllesi'ni yakaladık ve Scotty ile Davy'yi kör vagonda bulduk. Hepimizi, gün ışığında Jacksonville'de aşağı attılar. Posta treni buradan geçtiğinden, ona

binecektik. Kazancı gitti, ama geri dönmedi. Sanırım bir marşandiz yakaladı.

“28 Mayıs Pazartesi. Kazancı ortalarda görünmedi. Scotty ile Davy bir yerlere uyumaya gittiler ve vaktinde geri gelmedikleri için sabaha karşı 3.30’daki treni kaçırdılar. Ben treni yakaladım ve güneş yükseldikten sonra 25,000 nüfuslu Masson City’ye varana kadar gittim. Orada bir sığır treni yakaladım ve bütün gece yolculuk ettim.

“29 Mayıs Pazartesi. Sabah saat 7’de Chicago’ya vardım...”

Ve yıllar sonra, Çin’de, Des Moines Nehri’nin akıntılarında kullandığımız yöntemin –bir, iki, baş tekneye ve ardından kıç tekneye yöntemi– bizim tarafımızdan bulunmadığını kederle öğrendim. Öğrendim ki, Çinli nehir teknecileri binlerce yıldır “kötü sular”ı geçmek için benzer bir yöntem kullanırlarmış. Bu buluş bize ait olmasa da, yine de sıkı bir işti. Bu, Dr. Jordan’ın gerçeklik testine yanıt veriyor: “İşe yarar mı? Hayatınızı ona emanet eder misiniz?”

IX

Aynasızlar

Birleşik Devletler'de bir serseri birdenbire ortadan kaybolsa, birçok aile için yaygın bir sefalet başlar. Serseri, binlerce erkeğin dürüstçe hayatlarını kazanmalarına, çocuklarını eğitmelerine ve onları Tanrı korkusuna sahip, çalışkan kişiler olarak yetiştirmelerine fırsat sağlar. Bunu biliyorum. Bir zamanlar babam polisti ve geçimini serserileri yakalayarak sağlıyordu. Bu toplum, ona, yakalayabildiği serseri başına ödeme yapıyordu ve ayrıca, inanıyorum ki, yaptığı kilometre başına da ek bir ücret alıyordu. Bizim evde, yollar ve araçlar her zaman sıkı bir sorundu ve masadaki etin miktarı, yeni bir çift ayakkabı, günlük gezintilerimiz ya da okul kitapları, babamın bu kovalamacadaki şansına bağlıydı. Her sabah bastırılmış bir istekle ve merakla, geçen geceki çalışmalarının sonuçlarının ne olduğunu öğrenmeyi beklediğimi hatırlıyorum –kaç serseriyi içeri tıkmış ve onları mahkûm etme şansı ne kadardır. İşte bu nedenle, daha sonra, bir serseriyken, avlanarak yaşayan bazı polislerden paçayı kurtarmayı başardığımda, o polisin evindeki küçük erkek ve kız çocukları için üzülmeden edememişimdir; bir şekilde bana sanki, o küçük erkek ve kız çocuklarını hayatın güzel şeylerinden mahrum ediyormuşum gibi gelirdi.

Ama bütün bunlar oyunun bir parçası. Serseri, topluma meydan okur ve toplumun bekçi köpekleri onun sırtından hayatını kazanır. Kimi hobolar bekçi köpeklerine yakalanmak isterler –özellikle kışın. Elbette, bu hobolar hapishanelerin "iyi" olduğu, çalışmanın olmadığı ve iyi yemek verilen toplulukları seçerler. Ayrıca, paralarını tutukladıkları hobolarla paylaşan polisler de vardı ve büyük olasılıkla hâlâ vardır. Böyle bir polisin avlanması gerekmez. Düdük çalar ve av da ayağına gelir. Meteliksiz serserilerden para kazanılması şaşırtıcıdır. Bütün Güney'de –en azından ben hoboluk

yaparken– mahkûm olmuş hoboların, çiftçilerin hizmetine girdiği ve çalışmak zorunda olduğu mahkûm kampları ve büyük çiftlikler ve ayrıca Vermont eyaletinin Rutland şehrinde taşocakları gibi yerler vardı; hobo buralarda sömürülür, sokaklarda, ya da evlerin suratlarına çarpılan kapılarında topladıkları enerji, taşocağının bulunduğu o toplumun yararı için alınırdı.

Şimdi Vermont eyaletinin Rutland şehrindeki taşocakları hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Onlara düşmeme ramak kaldığını hatırlayınca, bilmediğime de memnun oluyorum. Serseriler, konuşulanları ağızdan ağıza aktarırlar ve ben, o taşocaklarının bahsini ilk kez Indiana'dayken duymuştum. Ama New England'a geldiğimde, sürekli onların bahsinin edildiğini ve tehlikeli olduklarını duydum. "Taşocaklarına adam istiyorlar," derdi gelip geçen hobolar; "ve bir 'ipsiz'e doksan günden aşağı vermiyorlar." O sırada ben New Hampshire'a gelmiş olurdum, bu taşocakları konusunda her zaman tetikteydim ve demiryolu polislerinden, "aynasız"lardan daha önce yapmadığım kadar özenle sakınırdım.

Bir akşamüstü Concord'daki demiryolu meydanına gittim ve kalkmaya hazır bir marşandiz buldum. Bir kapalı yük vagonu buldum, yan kapıyı çekip açtım ve içeri tırmandım. Umudum, sabah olana kadar White River'ı geçmekti; böylece marşandiz beni Rutland'dan bin mil daha uzak olan Vermont'a götürecek ve bundan sonra, kuzeye gittikçe, benimle tehlike noktası arasındaki mesafe artmaya başlayacaktı. Vagonda, benim gelişimle olağandışı bir titremeye kapılan, bir "çaylak" buldum. Beni bir fren memuru sanmıştı ve sadece ipsizin teki olduğumu öğrendiğinde, benden bu kadar korkmasının nedeninin Rutland'daki taşocakları olduğunu söyledi. Çok genç bir köylüydü ve sadece kendi yerel bölgesinin içinde taban tepmişti.

Marşandiz hareket etti, kapalı yük vagonunun bir kenarına yatıp uyuduk. İki ya da üç saat sonra, bir istasyonda, sağ taraftaki kapının yavaşça açıldığını duyarak uyandım. Çaylak uyumaya devam ediyordu. Gözlerimi kirpiklerimle etrafımı görebilecek kadar örtüp hiç hareket etmedim. Kapı aralığından içeri bir fener uzatıldı ve onu, bir fren memurunun başı izledi. Bizi bulmuştu ve bir an bize baktı. Bu durumda adamın bağırıp çağırmasına ya da geleneksel "İn ulan aşağı, serseri!" sözlerine hazırlanıyordum. Ne var ki, feneri ihtiyatla geri çekti ve çok, çok yavaşça kapıyı kapadı. Bu, bana son derece olağandışı ve şüpheli göründü. Dinledim ve kapı mandalının dışardan usulca yerine oturtulduğunu duydum. Kapı dışarıdan mandallanmıştı. İçeriden açamazdık. O vagondan ani çıkış yollarından biri kapatılmıştı. Bu olacak iş değildi. Birkaç saniye bekledim, sonra sol yandaki kapıya gittim ve açmaya çalıştım. Henüz mandallanmamıştı. Kapıyı açtım, yere atladım ve arkamdan kapadım. Sonra tamponların arasından trenin öbür tarafına geçtim. Fren memurunun mandallamış olduğu kapıyı açtım, içeri tırmandım ve kapıyı arkamdan kapattım. Her iki çıkış yolu şimdi hazırdı. Çaylak ise hâlâ uyuyordu.

Tren yola koyuldu. Öbür istasyona geldi. Çakıl taşları üzerinde ayak sesleri duydum. Sonra sol yandaki kapı gürültüyle açıldı. Çaylak uyandı, ben de yeni uyanıyormuş gibi yaptım; yerimizde doğrulup fren memuruna ve elindeki fenere baktık. İşe koyulmak için hiç vakit kaybetmedi.

"Üç dolar istiyorum," dedi.

Ayağa kalkıp onunla konuşmak için yanına gittik. Ona üç doları seve seve vereceğimizden, ama bu isteğimizi yerine getirmekten bizi alıkoyan kötü talihimizden söz ettik. Fren memuru inanmadı. Bizimle çekişe çekişe pazarlık etti. İki dolara da razı olacaktı. Yoksulluğumuzdan yakındık. Adam

ağzını bozdu, bize “İtler!” dedi, lanet etti. Daha sonra tehdit savurdu. Eğer istediği parayı vermezsek, bizi vagona kilitleyeceğini, White River’a götürüp yetkililere teslim edeceğini ve ayrıca Rutland’daki taşocaklarında çalışacağımızı söyledi.

Fren memuru bizi kıskıvrak avucunun içinde sanıyordu. Kapılardan birini tutmuyor muydu ve birkaç dakika önce karşı kapıyı kendi elleriyle mandallamamış mıydı? Taşocakları hakkında konuşmaya başlayınca, korkan çaylak yan yan öbür kapıya sokulmaya başladı. Fren memuru uzun uzun, yüksek sesle güldü. “Acele etme,” dedi; “O kapıyı son istasyonda dışarıdan kilitledim.” O kapının kilitli olduğuna o kadar emindi ki. Çaylak inandı ve umutsuzluğa kapıldı.

Fren memuru ültimatomunu verdi: Ya iki dolar verecektik ya da bizi kilitleyip White’da polise teslim edecekti –bu da taşocaklarında doksan gün demekti. Şimdi, sevgili okur, diğer kapının kilitli olduğunu farz edin. İnsan hayatının ne kadar da tehlikelerle dolu olduğuna bakın: Bir doları olmadığı için, taşocaklarına gidecek ve mahkûm bir esir olarak üç ay çalışacaktım. Çaylak da öyle. Beni bir kenara bırakın, çünkü ben yıllanmıştım; ama çaylağı düşünün. O doksan günün ardından suç hayatına adım atacaktı. Daha sonra, paranızı almak için bir sopayla kafanızı, sizin kafanızı bile, kırabilecekti –sizin kafanız olmasa, bir başka zavallı ve savunmasız yaratığın kafasını.

Ama kapı kilitli değildi, bunu yalnızca ben biliyordum. Çaylak ve ben merhamet dilendik. Yalvarıp ağlamaya sırf huysuzluk olsun diye katıldım, sanırım. Ama elimden geleni yaptım. Bir gangsterin bile kalbini yumuşatacak bir “hikâye” anlattım; ama hikâyem para peşindeki o alçak fren memurunun kalbini yumuşatmadı. Hiç paramız olmadığından emin

olduğunda, kapıyı açıp dışardan mandalladı ve daha sonra belki de kendisini atlatmışızdır, bakarsın iki doları ona veririz diye biraz bekledi.

İşte o zaman öfkemi kontrol altında tutmaktan vazgeçtim. Ona it dedim. Bana söylediği her şeyi ona iade ettim. Ve sonra ona başka şeyler de söyledim. İnsanların küfür etmeyi çok iyi bildiği Batı'dan gelmiştim ve uyuz bir fren memurunun adi bir New England treninde ettiği küfürleri yanına bırakacak değildim. Fren memuru ilk önce gülerek alttan aldı. Daha sonra karşılık verme hatasına düştü. O zaman zıvanadan çıktım ve her şeyi göze alarak en ağır hakaretleri sıraladım. Çılgınlığım laf olsun diye değildi; bir dolarım yok diye beni üç aylık esarete gönderecek olan bu iğrenç yaratığa öfkelenmiştim. Bunun ötesinde, bu adamın, polislerin ücretinden de pay aldığını seziyordum.

Sonunda onu yola getirdim. Beş on dolarlık duygularını ve onurunu yaraladım. İçeri gelip tekmeleye tekmeleye canımı çıkarmakla tehdit ederek beni korkutmaya çalıştı. Buna karşılık ben de o içeri tırmanırken yüzüne tekme atmaya söz verdim. Pozisyon avantajı bendeydi, bunu o da gördü. Bu nedenle kapıyı kapatıp geri kalan tren personelinden yardım istemek için bağırdı. Diğerlerinin cevap verdiklerini ve çakıl taşlarının üzerinde ona doğru yaklaşan ayak seslerini duyabiliyordum. Bütün bu süre boyunca öbür kapının mandalı açıktı ve bunu bilmiyorlardı; bu arada çaylak da korkudan ölmek üzereydi.

Ah, ben bir kahramandım –tam arkamdaki geri çekilme yeri dolayısıyla. Onlar kapıyı çarparak açıncaya kadar fren memuru ile arkadaşlarına küfür ettim. Fenerlerin ışıltısı altında kızgın yüzlerini görebiliyordum. Onlar için her şey çok basitti. Bizi vagonda köşeye kıstırmışlardı ve içeri girip bizi döveceklerdi. Vagona tırmanmaya

başladılar. Hiç kimsenin yüzüne tekme atmadım. Hemen karşı kapıyı açtım, çaylakla ben dışarı atladık. Tren personeli bizi kovalamaya başladı.

Eğer doğru hatırlıyorsam, bir taş duvarın üstünden geçtik. Ama kendimizi nerede bulduğumuzu hiç kuşkuya yer bırakmadan çok iyi hatırlıyorum. O karanlıkta anında bir mezar taşının üzerine düştüm. Çaylak bir başka mezarın üstüne serildi. Ve daha sonra o mezarlıkta hayatımızın kovalamacası başladı. Hayaletler, bizi zincirinden boşanmış şeytanlar sanmış olmalılar. Tren personeli de öyle düşünmüş olmalı ki, mezarlıktan çıkıp karanlık bir ormana daldıktan sonra bizi kovalamaktan vazgeçip trenlerine döndüler. O gece bir süre sonra çaylakla ben, kendimizi bir çiftlik evinde kuyunun başında bulduk. Bir damla su peşindeydik ve kuyunun bir tarafından aşağıya inen küçük bir ip fark ettik. İpi yukarı çektik, ucuna bağlanmış teneke içinde üç dört litre krema bulduk. Ve bu olay Vermont eyaletinin Rutland şehrindeki taşocaklarının yakınlarında oluyordu.

Hobolar bir şehirle ilgili olarak, “aynasızları acımasızdır” lafını yayarlarsa, o şehirden uzak durun ya da o şehirden geçmek zorundaysanız sessizce geçin oradan. İnsanın sessizce geçmesi gereken bazı şehirler vardır. Union Pacific demiryolu üzerindeki Cheyenne de bu şehirlerdendir. “Acımasız”lığı ile ulusal bir üne sahiptir –ve bu ününü Jeff Carr adlı birinin (eğer ismini doğru hatırlıyorsam) çabalarına borçludur. Jeff Carr, hoboyu anında “kılığı”ndan sezer. Asla tartışmaya girmez. Bir anda hoboyu sezer, ikinci anda hemen her iki yumruğuyla, copuyla ya da elinin altında ne varsa onunla vururdu. Hoboyu dövdükten sonra, bir daha onu görürse daha beter yapacağını söyleyerek şehir dışına çıkarırdı. Jeff Carr oyunu biliyordu. Kuzeyden, güneyden, doğudan ve batıdan Birleşik Devletler’in en ücra köşelerine kadar (Kanada ve Meksika dahil), dayak yemiş hobolar

Cheyenne'in "acımasız" olduğu sözünü yayarlardı. Çok şükür, Jeff Carr ile hiç karşılaşmadım. Cheyenne'den şiddetli bir kar fırtınası içinde geçtim. O sırada benimle birlikte seksen dört hobo vardı. Kalabalık oluşumuzun getirdiği güçle pek çok şeye karşı kayıtsızdık, ama Jeff Carr'a karşı değil. "Jeff Carr"ın adı bile hayallerimizi sersemletiyor, erkekliğimizi uyuşturuyordu ve bütün çete onunla karşılaşmaktan ölesiye korkuyordu.

"Acımasız" göründüklerinde durup da aynasızlara açıklama yapmanın hiçbir yararı yoktur. Yapılacak tek şey, hızla tüymektir. Benim bunu öğrenmem zaman aldı; ama bunu öğrenmemde tamamlayıcı dersi bana New York City'de bir aynasız verdi. O günden bu yana, bir aynasız bana yaklaştığında hemen kaçmak bende otomatikman bir refleks olmuştur. Bu refleks bende öylesine yerleşti ki, sanki içimde gerili bir yay vardı. Bundan asla kurtulamayacağım. Seksen yaşımda olsam da, sokakta koltuk değnekleriyle yürüsem de, polisin biri bana aniden uzanacak olsa, koltuk değneklerini bırakıp tazı gibi kaçacağımı biliyorum.

Aynasızlar hakkındaki eğitimimin son dersini New York City'de sıcak bir yaz akşamında aldım. Bir haftadır havalar kavurucu sıcaklıktaydı. Sabahları dilencilik yapıp, öğleden sonralarını da Belediye ile Newspaper Sokağı civarındaki küçük bir parkta geçirmeyi alışkanlık haline getirmiştim. Oranın yakınlarında yeni çıkmış kitapları (dikişi ya da cildi hatalı) işportacı kitapçılardan her birini birkaç sente alabiliyordum. Parktaki küçük kulübelerden buz gibi nefis sterilize süt ve yayık ayranı, bardağı bir peniden alınabiliyordu. Her öğleden sonra bir banka oturup okumaya ve süt âlemine başlardım. Her öğle sonrası beş ile on bardak arası süt içerdim. Hava da bunaltıcı bir şekilde sıcaktı.

Ben orada uysal ve çalışkan, süt içen bir hoboyken, bakın bunun karşılığında başıma gelene: Bir akşamüstü parka vardım, koltuğumun altında yeni aldığım bir kitap vardı ve canım muazzam süt istiyordu. Belediyenin önünde, sokağın ortasında, süt satılan kulübeye doğru yürürken, bir kalabalığın toplandığını fark ettim. Tam benim sokağı geçtiğim yerdeydi, bu nedenle meraklı adamların toplanma nedenini öğrenmek için durdum. İlk önce hiçbir şey göremedim. Daha sonra, duyduğum seslerden ve gözüme çarpanlardan, birkaç sokak çocuğunun misket oynadığını anladım. New York'un sokaklarında misket oynamak yasaktır. Bunu bilmiyordum, ama sıkı bir biçimde öğrendim. Otuz saniye durmuş, bu süre içinde kalabalığın toplanma nedenini öğrenmiştim, bu arada bir sokak çocuğunun "Aynasız!" diye bağırdığını duydum. Sokak çocukları işlerini biliyorlardı. Kaçtılar. Ben kaçmadım.

Kalabalık hemen dağıldı ve sokağın her iki tarafındaki kaldırımlara kaçıştı. Ben park tarafındaki kaldırıma doğru yürüdüm. Dağılan kalabalık arasından, benimle aynı yöne giden elli kişi olmalıydı. Seyrek bir şekilde yürüyorduk. Ben aynasızı, gri elbiseleri içindeki iri yarı polisi fark ettim. Caddenin ortasından, hiç acele etmeden, sallana sallana geliyordu. Yönünü değiştirdiğini ve benim dik olarak yürümekte olduğum kaldırıma doğru çaprazlama yürümeye başladığını fark ettim. Bir sıra halinde yürüyen kalabalığın arasından sıyrılarak, salına salına yürüyordu ve onun yoluyla benimkinin kesişeceğini fark ettim. Öylesine masumdum ki, aynasızlar ve usulleri hakkında bildiğim onca şeye rağmen, hiçbir şeyden korkmadım. O aynasızın benim peşimde olduğunu asla düşünmedim. Yasaya saygımdan ötürü bir an sonra gerçekten duraklayıp ona yol vermeye hazırdım. Durdum, ama bu duruş kendi irademle olmadı. Geriye doğru bir duruş oldu. Aynasız

beni hiç uyarmadan, birden her iki eliyle göğsüme saldırmıştı. Aynı anda, sözlü olarak, soyuma sopuma sövmeye başladı.

Bütün özgür Amerikalı kanım beynime sıçradı. Bütün özgürlük hayranı atalarım içimde haykırdı. “Ne demek istiyorsunuz?” diye sordum. Görüyorsunuz ya, bir açıklama istiyordum. Ve açıklamayı aldım da. Küt! Copu kafama indi ve sarhoş bir adam gibi geriye doğru sendeledim, seyircilerin meraklı yüzleri bir denizin dalgaları gibi aşağı yukarı dalgalanıyordu, koltuğumun altındaki değerli kitabım pisliğin içine düştü, aynasız bir daha vurmak için hazırlandı. O baş dönmesi sırasında gözümüm önünde bazı imgeler gördüm: Copun kafama defalarca indiğini; kan revan içinde, berbat bir halde polis mahkemesinde olduğumu; bir kâtip tarafından okunan uygunsuz davranış, görevli polis memuruna hakaret ve karşı koyma ve birkaç şeyle suçlandığımı ve kendimi Blackwell Adası’ndaki hapishanede bulduğumu. Ah, bu oyunu biliyordum. Açıklamalara karşı bütün ilgimi kaybettim. Okunmamış, değerli kitabımı yerden almak için durmadım. Dönüp kaçmaya başladım. Biraz hastaydım, ama koştum. Ve ne zaman bir aynasız elindeki copla açıklama yapmaya başlasa, hayatımın son gününe kadar, kaçmayı sürdüreceğim.

Serserilik günlerimden yıllar sonra, Kaliforniya Üniversitesi’nde öğrenciyken, bir gece sirke gittim. Gösteriden ve konserden sonra, kocaman sirkin ulaşım mekanizmasının çalışmasını görmek için oyalandım. Sirk o gece şehirden ayrılıyordu. Bir şenlik ateşinin çevresinde birkaç küçük çocukla karşılaştım. Yaklaşık yirmi kişiydiler ve birbirleriyle konuşmalarından o gece sirkle beraber kaçacaklarını öğrendim. Sirk adamları bu haşarı çocuk karışıklığıyla uğraşmak istemiyordu ve polis merkezine edilen bir telefon çocukların oyununu bozdu. On kişilik bir polis

ekibi, saat dokuzdan sonra gece sokağa çıkma yasağını ihlal ettikleri için küçük çocukları tutuklamak üzere olay yerine gönderildi. Polisler şenlik ateşinin etrafını sardı ve karanlıkta usul usul yaklaştılar. Verilen bir işaretle saldırıya geçtiler ve her bir polis bir çocuğu yakalıyor, yakalanan çocuklar polislerin ellerinde, bir sepetteki yılan balıkları gibi kıvranıyorlardı.

Polisin gelişi hakkında hiçbir şey bilmiyordum; pirinç düğmeli, miğferli polislerin her iki elleriyle çocuklara uzandıklarını gördüğümde, varlığımın bütün dengesi ve güçleri bozuldu. Bana yalnızca, beni kaçmaya iten otomatik süreç kaldı. Ve kaçtım. Koştuğumun farkında bile değildim. Hiçbir şeyden haberim yoktu. Daha önce söylediğim gibi otomatikti. Benim kaçmam için hiçbir neden yoktu. Artık hobo değildim. O toplumun bir vatandaşıydım. Doğup büyüdüğüm şehirdeydim. Hiçbir suçum yoktu.

Bir kolej öğrencisiydim. İsmim gazetelere bile geçmişti ve içinde hiçbir zaman uyumadığım güzel elbiseler giyiyordum. Ama yine de kaçtım –körlemesine, çılgınca, korkmuş bir geyik gibi bir sokak boyunca kaçtım. Ve kendime geldiğimde, hâlâ koştuğumu fark ettim. Bacaklarımı durdurmak için epeyce uğraşmam gerekti.

Hayır, bundan asla kurtulamayacağım. Elimde değil. Bir aynasız yanıma yaklaştı mı, kaçıyorum. Ayrıca, hapishaneye girmek gibi talihsiz bir yeteneğim var. Serserilik günlerimden sonra hapishaneye, serserilik günlerimdekinden daha fazla girmiştim: Bir pazar sabahı genç bir hanımefendiyle bisiklet gezisine çıkarım. Daha şehir sınırlarının dışına çıkmadan, yaya kaldırımındaki bir yayayı geçtiğimiz için tutuklanırız. Daha dikkatli olmaya karar veririm. Bundan sonraki bisiklete binişimde gece vaktidir ve bisikletimin asetilen gaz lambası sönmek üzeredir. Kurallardan dolayı, solgun alev sönmesin diye dikkat ederim. Acelem vardır, ama

titreşen alev sönmesin diye bisikleti ağır aksak sürerim. Şehir sınırına ulaşırım; kuralların geçerli olduğu alanın dışındayımdır ve kaybettiğim zamanı telafi etmek için hızlı giderim. Ve yarım mil sonra bir aynasız tarafından “enselenirim”, ertesi sabah polis mahkemesinde serbest bırakılmak için kefalet parası öderim. Meğer şehrin sınırları bir mil daha genişletilmiş, ben bilmiyorumdur, o kadar. Devrolunamaz özgür konuşma hakkımı ve kimsenin rahatını bozmamak kaydıyla toplantı yapma hakkımı hatırlıyorum ve günün ekonomik sorunları hakkında konuşmak üzere bir sabun kutusunun üzerine çıkıyorum, bir aynasız beni o kutudan aşağı indiriyor, şehir hapishanesine götürüyor ve ondan sonra kefaletle dışarı çıkıyorum. Yararı yok. Kore’deyken neredeyse her gün tutuklanırdım. Mançurya’da da durum aynıydı. Japonya’ya son gidişimde Rus casusu olduğum bahanesiyle beni hapse attılar. Böyle bir şeye neden olacak hiçbir şey yapmamıştım, ama yine de hapse attılar beni. Benim için hiç umut yok. Chillon Mahkûmu rolünü oynamaya yazgılıyım. Bu bir kehanet.

Bir seferinde Boston Parkı’nda bir aynasızı uyuttum. Gece yarısını geçmiş ve adam beni enselemişti; ama adamla işimi bitirmeden önce bana gümüş bir çeyreklikle sabaha kadar açık bir lokantanın adresini vermişti. New Jersey eyaletinin Bristol şehrinde beni yakalayıp sonra da gitmeme izin veren bir aynasız vardı ve Tanrı bilir beni hapse atmasına yetecek kadar kışkırtmıştım onu. Bahse girerim ki, onun hayatında bir başkasına indirdiği en sert darbeden bile daha sert bir darbe indirmiştim ona. Olay şöyle oldu: Gece yarısına doğru Philadelphia dışında bir marşandize atlamıştım. Fren memurları beni trenden aşağı attı. Tren örümcek ağı gibi raylar ve demiryolu makasları arasından ağır ağır geçerek yola çıkıyordu. Yeniden trene atladım ve yeniden aşağı atıldım. Görüyorsunuz ya, trene dışarıdan

tutunmak zorundaydım, çünkü bütün kapıları kilitli ve mühürlü, ara istasyonlarda durmayan bir trendi.

Aşağıya ikinci atılışımda, fren memuru bana bir ders verdi. Hayatımı tehlikeye attığımı, marşandizin hızlı bir marşandiz olduğunu söyledi. Hızlı giden trenlere alışık olduğumu söyledim, ama dinletemedim. İntihar etmeme izin vermeyeceğini söyledi ve ben yeri öptüm. Ama aynı marşandize üçüncü kez atlayarak tamponların arasında durdum. Gördüğüm en küçük tamponlardı –gerçek tamponlardan, birbirlerine halkayla bağlanan ve arada sırada birbirine çarpan, sürten demir tamponlardan söz etmiyorum; sözünü ettiğim, gerçek tamponların üstünde, vagonun bir ucunda, vagonun bir yanından diğer yanına kadar uzanan, bir tür desteğe benzer kirişlerdi. İnsan, tamponlar üzerinde gittiğinde, ayaklarının her biri bir diğerinde olmak üzere bu takozların üstünde durur, asıl tamponlar ayakların arasında ve biraz aşağıda kalır.

Ama benim kendimi üzerinde bulduğum kirişler ya da takozlar genellikle kapalı yük vagonlarında bulunan, geniş, rahat kirişler ya da takozlar değildi. Aksine çok dardı.

Ayaklarımın yarısını bile basamıyordum üzerlerine. Tutunabilecek bir şey yoktu. Doğru, iki kapalı yük vagonunun uçları vardı; ama bu uçlar düz, dikey yüzeylerdi. Destek için vagon uçlarına avuçlarımın içiyle bastırabiliyordum sadece. Ama bastığım takozlar yeterince geniş olsa her şey daha da rahat olacaktı.

Marşandiz Philadelphia’dan çıkarken hızlanmaya başladı. O zaman fren memurunun intihar demekle neyi kastettiğini anladım. Marşandiz gittikçe daha da hızlanıyordu. Ara istasyonlara uğramayan bir marşandizdi ve onu durdurabilecek hiçbir şey yoktu. Pennsylvania’nın o kısmında dört

tren hattı yan yana gider. Benim bindiğim batıya giden marşandizin doğuya giden marşandizleri geçme konusunda bir sıkıntısı yoktu, doğu yönüne giden ekspreslerin kendisine yetişmesine aldırdığı da yoktu. Hat ona aitti ve onu özgürce kullanıyordu. Tehlikeli bir durumdaydım. Ayaklarımın sadece kenarlarıyla o daracık kirişlere basıyor, avuçlarımla da her bir vagonun düz, dikey yanına çılgınca bastırıyordum. Vagonların ise her biri kendi başına sallanıyor, sarsılıyor, biri inerken ya da ileri geri giderken diğeri yukarı çıkıyordu. Daha önce, bir ayağı bir atın, öbür ayağı öteki atın üstüne basarak, koşan iki atın üzerinde duran bir sirk cambazı gördünüz mü? İşte ben de öyle bir şey yapıyordum, ama arada birkaç fark vardı. Sirk cambazının tutunacağı yularlar vardı, benimse hiçbir şeyim yoktu; o geniş tabanları üzerinde duruyordu, bense ayaklarımın kenarları üzerinde duruyordum; o dizlerini kırıp bedenini bükerek oluşturduğu kavisten güç alır, aynı zamanda da ağırlık merkezini alçaltmış olduğundan denge kurardı, bense ayakta durmaya ve bacaklarımı dik tutmaya zorlanıyordum; o ileri doğru giderdi, bense yanlamasına gidiyordum ve ayrıca, o düşse, sadece talaşların üzerine düşerdi, bense yere düşüp tekerleklerin arasında parçalanırdım.

Ve bu marşandiz gürleyerek, çığlıklar atarak, virajlardan deli gibi dönerek, köprülerin üstünden kükreyerek gidiyor, bir vagonun ucu aşağıya inerken diğeri yukarı zıplıyor, ya da biri sola doğru kayarken diğeri sağa kayıyordu ve ben dua ederken trenin durmasını umuyordum. Ama durmadı. Durması gerekmiyordu. Yollara düştüğümden beri ilk ve son kez canımdan bezmiştim. Tamponların üzerinden indim ve yan merdivene geçtim; çok tehlikeli bir işti, çünkü hayatımda bunun kadar köşeleri dümdüz ve

tutamaktan yoksun, ayak basacak yeri bu kadar az vagon uçları görmemiştim.

Lokomotifin düdük çaldığını duydum ve hızın yavaşladığını hissettim. Trenin durmayacağını biliyordum, ama yeterince yavaşlarsa şansımı denemeyi kafama koymuştum. Bu kesimde yol bir viraja giriyor, bir kanal üzerinden bir köprüden ve Bristol kentinin tam ortasından geçiyordu. Bütün bunların bir araya gelmesi hızın azalmasına neden oluyordu. Yan merdivene yapışıp bekledim. Yaklaştığımız yerin Bristol kenti olduğunu bilmiyordum. Trenin hızının azalmasını neyin gerektirdiğini de bilmiyordum. Bütün bildiğim, inmek istediğimdi. Karanlıkta gözlerimi dört açmış, atlayabileceğim bir sokak kolluyordum. Trenin epey gerisinde bir yerdeydim, vagonum şehre henüz girerken lokomotif istasyonu geçmişti ve onun yeniden hızlandığını hissedebiliyordum.

Derken beklediğim sokak geldi. Ne kadar geniş olduğunu ya da diğer yanında bir şey olup olmadığını göremeyeceğim kadar karanlıktı. Ayaklarım yere değdiği an ayakta durabilmek için o sokağın tamamına ihtiyacım olduğunu biliyordum. Sokağın trene yakın yerinde kendimi yere bıraktım. Size kolay görünüyor. “Kendimi yere bıraktım”la şunu anlatmak istiyorum: Önce, vücudumu, yan merdivende, trenin gittiği yönde olabildiğince öne eğdim –bunu yapmamın nedeni, kendimi yere bıraktığımda geriye doğru hız alabilmek için zaman kazanmaktı. Daha sonra kendimi trenden açığa ve arkaya doğru olanca gücümle savurup atladım, aynı zamanda, sanki kafamın arka tarafını yere vurmaya niyetlenmişim gibi, kendimi geriye doğru fırlattım. Bütün bu çaba, trenin bedenime ileriye doğru verdiği ilk hızı alt edebilmek içindi. Ayaklarım yere bastığında, ben havada kırk beş derecelik bir açıyla yatay haldeydim. İleri

hızı biraz azaltmıştım, çünkü ayaklarım yere çarptığında hemen öne yüzümün üzerine fırlamadım. Onun yerine, vücudum dikleşti ve öne doğru eğilmeye başladı. Gerçekte, vücudum aldığı ilk hızı korurken, ayaklarım yerle temas ettiğinden, bütün hızını kaybetmişti. Ayaklarımın kaybettiği bu hızı, onları olabildiğince hızla yerden kaldırarak ve öne doğru giden vücudumun altında tutabilmek için sürekli koşarak yeniden kazanmalıydım. Bunun sonucunda, ayaklarım bomboş sokakta makineli tüfek gibi yankılanan sesler çıkardı. Ayaklarımı durdurmaya cesaret bile etmedim. Eğer bunu yapsaydım, yüzüstü yere kapaklanırdım. Koşmayı sürdürmek bana kalmıştı.

Sanki, gönülsüzce ilerleyen bir top güllesiydim, bir yandan da sokağın öbür tarafında ne olduğunu merak ediyor, taş bir duvar ya da telgraf direği olmamasını umuyordum. Ve tam o sırada bir şeye çarptım. Felaket! Onu, çarpışmadan bir an önce gördüm –orada, karanlıkta dikilen bir aynasız. Birlikte yere düştük, yuvarlandık, yuvarlandık, o sefil yaratık öylesine otomatik olarak davrandı ki, çarpışma anında uzanıp beni yakaladı ve bir daha da bırakmadı. Her ikimiz de yere yıkılmıştık ve kendine geldiğinde yakaladığının kuzu gibi bir hobo olduğunu gördü.

Eğer o aynasızın biraz hayal gücü olsaydı, beni başka dünyalardan gelen bir yolcu, Mars'tan dünyaya yeni inmiş biri sanırdı; çünkü karanlıkta trenden atladığımı görmemişti. Gerçekten de ilk sözleri, "Nereden çıktın sen?" oldu. Daha ben sorusuna cevap veremeden, sonraki sözleri de şu oldu: "Seni kodese atayım da gör." Bu sonuncu sözleri, eminim, aynı şekilde otomatikti. Gerçekten iyi yürekli bir aynasızdı, çünkü ona bir "hikâye" anlattıktan ve elbiselerini temizlemesine yardım ettikten sonra, şehirden ayrılmam için bir sonraki marşandizin gelmesine kadar izin verdi.

İki şart koştum: Birincisi, marşandiz doğuya gidecekti ve ikincisi, bütün kapıları kilitli ve mühürlü, ara istasyonlara uğramayan bir marşandiz olmayacaktı. Bunu kabul etti ve böylece, Bristol Antlaşması koşulları uyarınca enselenmekten kurtuldum.

Ülkenin o yöresinde, bir başka aynasıza çarpmaktan son anda kurtulduğum bir başka geceyi daha hatırlıyorum. Eğer ona çarpsaydım, iç içe geçerdik, çünkü yukarıdan üzerine düşüyordum, ben düşerken de birkaç aynasız bir adım gerimden bana yetişmek üzereydi. Olay şöyle oldu: Washington’da bir at ahırında geçici olarak oturuyordum. Koskoca bir at bölmesiyle sayısız at battaniyem vardı. Bu kadar muhteşem bir yatacak yer karşılığında, her sabah bir dizi atın bakımıyla ilgileniyordum. O aynasızlar olmasa belki de hâlâ orada olurdum.

Bir akşam, saat dokuz civarında yatmak için ahıra döndüm, olanca hızıyla süren bir barbut partisiyle karşılaştım. Çarşı günüydü ve bütün zencilerin parası vardı. Bu arada bulunduğumuz yeri tarif etmek iyi olacak: Ahır, iki sokağa bakıyordu. Ben ön taraftan girdim, ofisten geçtim, bina boyunca uzanan iki sıra ahırın arasından geçen ve öbür sokağa çıkan ara yola geldim. Bu ara yolun ortasında, bir gaz fenerinin altında ve at dizilerinin arasında, kırk kadar zenci vardı. Seyirci olarak aralarına katıldım. Beş kuruşsuzdum ve oynayamazdım. Bir zenci zar atıyor, aldığını da toplamıyordu. Şansını zorluyor ve her zar atışında ortadaki para ikiye katlanıyordu. Yerde her türden para vardı. Büyüleyiciydi. Her zar atılışında, şans zencinin lehine daha da artıyordu. Heyecan doruktaydı. Tam o sırada, arka sokağa açılan büyük kapılardan büyük bir uğultu geldi.

Birkaç zenci ters yöne doğru fırladı. Yerdeki her türden parayı almak için kaçışımı bir an geciktirdim. Bu hırsızlık değildi; sadece alışkanlıktı.

Kaçmayan herkes yerden para kapıyordu. Kapılar kırılarak ardına kadar açıldı ve içeriye aynasızlar girdi. Biz öbür tarafa yığıldık. Ofis karanlıktı ve dar kapı aynı anda sokağa çıkmaya çalışan hepimize izin vermiyordu. Bunu bir tıkanıklık takip etti. Bir zenci; pencere çerçevesini de yanında götürerek bir pencereye daldı, onu diğer zenciler izledi. Arkamızda aynasızlar yakaladıklarını bağlıyorlardı. İriyarı bir zenci ile ben kapıya aynı anda atıldık. O benden daha cüsseliydi, beni kendi etrafımda çevirerek kapıdan önce o geçti. Bir an sonra bir cop kafasını ezdi ve iki seksen yeri boyladı. Dışarıda bizi bir başka aynasız grubu bekliyordu. Kalabalığı elleriyle durduramayacaklarını biliyorlar ve bu nedenle coplarını sallıyorlardı. Benden önce kapıdan geçip de yere devrilmiş olan zenciye takıldığımdan bir cop darbesinden kurtuldum, bir aynasızın bacaklarının arasına daldım ve paçayı kurtardım. Ve sonra nasıl da kaçtım! Hemen önümde ince, uzun bir melez vardı, onu izledim. Şehri benden daha iyi tanıyordu ve koştuğu yönde güvenlikte olacağımı biliyordum. Ama o, öte yandan, beni onu kovalayan bir aynasız sandı. Hiç etrafına bakmadı. Sadece koştu. Nefesim oldukça iyiydi, onun koşmasına ayak uydurdum ve adamı neredeyse öldürecektim. Sonunda halsiz kalınca tökezledi, dizlerinin üstüne düştü ve bana teslim oldu. Ve benim aynasız olmadığımı anladığında öyle sinirlendi ki, birazcık gücü kalmış olsaydı pestilimi çıkarırdı.

Washington'dan ayrılmamın nedeni buydu –melez yüzünden değil, aynasızlardan yüzünden. Demiryolu deposuna gittim ve Pennsylvania demiryolu ekspresinin ilk kör vagonunu yakaladım. Tren kalktıktan ve yol alarak hızını artırdığını fark ettikten sonra, bana bir kuruntu geldi. Bu dört hatlı bir demiryoluydu ve lokomotifler gerekli olan suyu uçarcasına giderken alırdı. Hobolar beni, lokomotifleri uçarcasına giderken su alan

trenlerin ilk kör vagonunda asla yolculuk etmemem konusunda uyaralı uzun zaman olmuştu. Ve şimdi açıklamama izin verin. Raylar arasında sığ metal oluklar vardı. Lokomotif, son hızda, bu olukların üzerinden geçerken, oluklara bir tür baca sarkıtılır. Bunun sonucunda oluktaki sular bacadan yukarı çıkar ve vagonu doldurur.

Washington'la Baltimore arasında bir yerlerde, kör vagonun sahanlığında otururken, havayı ince su serpintileri doldurmaya başladı. Zarar vermiyorlardı. Hah, diye düşündüm; uçarcasına giderken su almanın ilk kör vagondaki serseri için kötü olduğu sözü kurusıkıymış. Şu incecik serpintilerin ne zararı olur ki? Daha sonra bu konu üzerinde hayran hayran düşündüm. Demiryolculuğu buydu işte! Batının ilkel demiryolculuğundan konuşun siz –işte tam o sırada su vagonu ağzına kadar dolmuş ve oluğun sonuna kadar ulaşmamıştı. Gelgite benzer bir su dalgası su vagonunun arkasından başıma indi. Denize düşmüş gibi iliklerime kadar ıslandım.

Tren Baltimore'da durdu. Büyük doğu şehirlerinde gelenek olduğu üzere, demiryolu, sokak düzeyinin altında, büyük bir yarmanın dibinde gidiyordu. Tren ışıklandırılmış depoya girerken, kör vagonda mümkün olduğunca saklandım. Ama bir demiryolu aynasızı beni gördü ve kovalamaya başladı. Daha sonra iki aynasız katıldı. Depoyu geçmiş, demiryolu hattının aşağısına doğru koşuyordum. Bir tür kapana kısılmıştım. Her iki tarafımda yarmanın dik duvarları yükseliyordu, eğer bunlara tırmanmaya kalkışıp düşersem, aynasızların avuçlarının içine kayacağımı biliyordum. Yarmanın duvarlarında tırmanabilecek uygun bir yer arayarak koştukça koştum. Sonunda böyle bir yer gördüm. Bu yer, tam bir caddeyi yarmanın bir yanından diğer yanına taşıyan köprünün altından geçtiğim

sırada ortaya çıktı. Ellerim ve ayaklarımla tırmalayarak dik duvara tırmandım. Üç demiryolu aynasızı da peşimden tırmanıyordu.

Tepeye vardığımda, kendimi boş bir alanda buldum. Bir tarafta, alanı sokaktan ayıran alçak bir duvar vardı. İnceleyecek vakit yoktu. Peşimdeydiler. Duvarın üstünden atladım. İşte hayatımın sürpriziyle de orada karşılaştım. İnsan, duvarın bir tarafının diğer tarafı kadar yüksek olduğunu düşünmeye alışıktır. Ama o duvar farklıydı. Görüyorsunuz ya, boş alan sokağın düzeyinden çok daha yüksekti. Benim tarafımda duvar alçaktı, ama öbür taraf… duvarın üstünden aşıp da kendimi boşlukta bulunca bir uçuruma düşüyorum sandım. Orada benim altımda, kaldırımda, bir sokak lambasının ışığı altında bir aynasız vardı. Sanırım kaldırıma yükseklik üç metre kadar vardı; ama boşluğun ortasında, sürprizin şokuyla, bu yükseklik bana iki katı gibi geldi.

Havada vücudumu gerip yere indim. Önce polisin üzerine düşeceğimi sandım. Ayaklarım şiddetli bir şekilde kaldırıma çarptığında elbiselerim ona sürtündü. Adamın korkudan ölmemesine şaşırdım, çünkü atlayışımı duymamıştı. Yine o Mars'tan gelen adam hikâyesi. Aynasız yerinden sıçradı. Bir atın otomobilden korkması gibi benden uzağa geriledi ve sonra bana uzanıp yakalamaya çalıştı. Açıklama yapmak için durmadım. Bu işi, ihtiyatla peşimden duvardan atlayan aynasızlara bıraktım. Ama bütün gece beni kovaladılar. Bir sokağı koşarak geçtim, sonra bir başka sokağı, dönemeçlerde saklandım ve en sonunda kurtuldum.

Barbut oyunundan aldığım paraların bir kısmını harcadıktan ve bir saat vakit öldürdükten sonra, tekrar demiryolu yarmasına döndüm ve deponun ışıklarının hemen dışında tren bekledim. Kanım sakinleşmişti, ıslak elbiselerimden dolayı sefilce titriyordum. Sonunda bir tren istasyona

geldi. Karanlıkta eğildim ve hareket ettiğinde başarıyla atladım, bu kez ikinci kör vagona binmeye dikkat etmiştim. Artık uçarcasına giderken su almak yoktu. Tren ilk istasyona kadar kırk mil gitti. Bana tuhaf bir şekilde tanıdık gelen ışıklandırılmış depoda indim. Yeniden Washington'daydım. Baltimore'dan kaçışım sırasında, sokak sokak kaçar, dönemeçlerde gizlenir, dönüp tekrar kaçarken heyecandan tersim dönmüş, yanlış yöne giden trene binmiştim. Gece uykusundan olmuş, iliklerime kadar ıslanmış, ölesiye kovalanmıştım ve bütün bu çektiklerime rağmen başladığım yere geri dönmüştüm. Ah, hayır, yolda hayat tozpembe değildir. Ama at ahırına geri dönmedim. Oldukça para kaldırmıştım ve zencilere hesap vermek istemiyordum. Bu nedenle öbür treni yakaladım ve Baltimore'da kahvaltı ettim.

[1]Amerikalıların çeteler halinde yaşayan serserilere verdiği ad.

[2]İngiliz burjuvazisinin yapmacık erdemlilik taslayan simgesel kahramanı.

[3]Bir Amerikan tarikatı.